

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO SİNEMA TELEVİZYON ANABİLİM DALI

YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER:
TÜRKİYE’DE HAYVAN HAKLARI
SAVUNUCULUĞU VE SOSYAL MEDYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİRAY AKSULU

111105102

Doç. Dr. Nazan HAYDARI PAKKAN

İstanbul, Haziran 2013

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO SİNEMA TELEVİZYON ANABİLİM DALI

YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER:
TÜRKİYE’DE HAYVAN HAKLARI
SAVUNUCULUĞU VE SOSYAL MEDYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİRAY AKSULU

111105102

Doç. Dr. Nazan HAYDARI PAKKAN

İstanbul, Haziran 2013

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı yürütürken bana yol gösteren, en az benim kadar bu çalışmaya emek veren, kendisinden çok fazla şey öğrendiğim ve onunla çalıştığım için kendimi şanslı hissettiğim çok değerli danışmanım Doç. Dr. Nazan Haydari Pakkan’a, sabrı, anlayışı ve güveni için, bu çalışmayı hazırladığım süre boyunca sürekli yanımda olup beni motive ettikleri için Aslı Göfteci, Pelin Akdoğan’a ve son olarak varlıklarıyla her daim yanımda olan, sabırla ve özveriyle çalışmamı bitirmemi bekleyen aileme teşekkür ederim.

Miray Aksulu

Haziran 2013

ÖZET

Bu çalışma yeni toplumsal hareketler bağlamında Türkiye’de hayvan hakları savunuculuğunu yapan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini ve yeni iletişim teknolojilerinin STK faaliyetlerinin etkinliğini artırmada taşıdığı potansiyelleri tartışır. Tezin kapsamını Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP), Doğayı ve Hayvanları Koruma Derneği (DOHAYKO) ve Yaşam Hakkında Saygı (YHS) oluşturur. Hayvan haklarını savunuculuğunda faaliyet gösteren bu sivil toplum kuruluşlarının web siteleri ve Facebook sayfaları organizasyonların kendilerini tanımlama biçimleri, örgütlenme şekilleri, iktidar ile kurdukları ilişki ve hayvan haklarını tanımlama biçimlerine göre incelenir.

Bu kuruluşların hükümetin 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununda yapmak istediği değişikliği karşı gerçekleştirdikleri faaliyetler üzerinden hayvan hakları sorununa çözüm önerme yolunda sosyal medyanın etkin bir mecra olduğunu savunur.

Anahtar Kelimeler: Yeni Toplumsal Hareketler, Hayvan Hakları, Sivil Toplum Kuruluşları, Yeni İletişim Teknolojileri, Sosyal Medya

ABSTRACT

This study shows the activities of non-governmental organizations advocating animal rights in Turkey and the potential of new communication technologies in enhancing the effectiveness of NGO activities in the context of the new social movements. The scope of the thesis consists of Animal Rights Federation (HAYTAP), The Nature and Animal Protection Association (DOHAYKO) and Respect About Life (YHS). Websites and Facebook pages of these non-governmental organizations which active in the animal rights advocacy are examined according to the ways that organizations use to identify themselves, forms of organization, their relationship with the government and the identification ways of animal rights.

These organizations argue that social media is an effective facility to propose solutions for the problems of animal rights through the activities against the change in The Animal Protection Act 5199 that requested by the government.

Keywords: New Social Movements, Animal Rights, Non-Governmental Organizations, Modern Communication Technology, Social Media.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
1.GİRİŞ	1
2.TOPLUMSAL HAREKETLER	7
2.1.Eski Toplumsal Hareketler.....	8
2.2.Yeni Toplumsal Hareketler	9
2.2.1.Kaynak Mobilizasyonu (Kaynakların Seferberliği Teorisi)	10
2.2.2.Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi.....	11
2.3.Medyanın Değişen Anlamı ve Alternatif Medya	13
2.4.Bir Alternatif Medya Biçimi Olarak Sosyal Medya, İnternet Aktivizmi ve Yeni Toplumsal Hareketler	16
2.5.Türkiye’deki Yeni Toplumsal Hareketler ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	19
3. HAYVAN HAKLARI	25
3.1.Batı’da Hayvan Hakları	27
3.2.Türkiye’de Hayvan Hakları	29
3.3.Türkiye’de Hayvan Haklarını Savunan Sivil Toplum Kuruluşları	41
4. YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER OLARAK HAYVAN HAKLARI SAVUNUCULUĞU.....	46
4.1. HAYTAP, DOHAYKO, YHS	48
4.1.1.Hayvan Haklarını Tanımlama Biçimi.....	51
4.1.2. Örgütlenme	54
4.1.3. İktidarla İlişki.....	57
5. 5199 SAYILI HAYVANLARI KORUMA KANUNU’NUN DEĞİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK STK FAALİYETLER	59
6.SONUÇ.....	73
7. KAYNAKÇA	77
8. EKLER.....	81

KISALTMALAR

DOHAYKO	: Doğayı Hayvanları Koruma Derneği
HAYTAP	: Hayvan Hakları Federasyonu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
YHS	: Yaşam Hakkına Saygı Derneği
YTH	: Yeni Toplumsal Hareketler

TABLÖLAR

Tablo 1.1.: Önde Gelen STK'ların Kaynaklara Bakışı	56
---	----

1.GİRİŞ

Toplumsal hareketler, toplumun değişiklik ihtiyacının ürettiği sosyal sorunların dışa vurumu olduğu kadar, toplumsal grupların isteklerini ve ihtiyaçlarını dile getirmenin bir yolu olarak da kabul edilebilir. Toplumsal hareket, toplumsal grupların ortak bir amacı toplu eylemler aracılığıyla gerçekleştirmek için yaptığı toplu girişimlerdir. Toplumsal hareketler toplumun yaşam kalitesini tehlikeye atan hak temelli sorunları var olan düzene meydan okuyup, kısa sürede daha iyi bir toplum için savaşarak çözüme ulaştırırlar. Alternatif medya ise genelde sivil toplum kuruluşları ve toplumsal hareketler için kendilerini ifade edebilecekleri ve politikalarını hayata geçirebilecekleri bir alan sağlar. Toplumsal hareketlerin geleneksel medyada yer bulamamalarının en önemli sebeplerinden bir tanesi geleneksel medyanın tekelleşmesi olarak görülür. Geleneksel medyanın en önemli özelliği olan kamuoyunu bilgilendirme, geleneksel medyanın ekonomik ve siyasi çıkarlarından dolayı artık işlevselliğini yitirmiştir. İktidarların toplumdaki sorunlara dair yaklaşımları da tutumları da toplumsal grupların sorunların çözümüne ilişkin yürüttüğü eylemlerin ve kampanyaların geleneksel medyada yer almasını zorlaştırır. Böylesi bir ortamda ekonomik öncelikler üzerinden varlık gösteren ve bu öncelikler etrafında iktidar ile ilişkilerini belirleyen medya formlarından dolayı bağımsızlık, söz söyleme ve eylemlerde bulunma imkânı sunmalarından ötürü farklı mecra ve mekânlar toplumsal hareketler için önemli hale gelmektedir.

Toplumsal hareketler, genellikle işçi sınıfı hareketleri ile özdeşleşmiş, çıkar gruplarının çatışmaları etrafında şekil bulan, siyasi ve iktidar talepli özelliklere sahip olan hareketlerdir. 1960'lerden sonra ise Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan çevreci, etnik, feminist ve yerel özerklik hareketler, "yeni sosyal hareketler" olarak adlandırılmıştır. Bu hareketler, küreselleşme ile küçülen dünyada yeni kimlik arayışlarını vurgular; eşitlik, farklılık, katılım ve kimlik konularına yoğunlaşır. Devletin ve sivil toplumun fonksiyonlarını tartışır (bkz. Çalı, 2006, s. 23-24). Nitekim bu hareketlerin başarıya ulaşmasında medya ile kurulan ilişkiler önemli rol oynamaktadır. Medya ile yeni toplumsal hareketler (YTH) arasında kurulan ilişki hem bu hareketlerin topluma ulaşmasına yardım etmekte hem de toplumun yeni toplumsal hareketleri etkilemesine izin vermektedir. Yeni toplumsal hareketler, mesajlarını toplumun geneline yaymak için medya organlarına mecburdur. Diğer

tarafından medyada artan tekelleşmeyle birlikte geleneksel medyanın tek sesli ve antidemokratik olmasından dolayı kendilerine alternatif medyada yer bulabilmişlerdir. Alternatif medyanın tanımı, tekelleşme dışında kalan, iktidarlardan bağımsız hareket edebilen yeni iletişim teknolojileri ve daha çok internet medyası için kullanılan bir kavramdır. Yeni iletişim teknolojilerinden olan internet, yeni toplumsal hareketlerin kullanımıyla birlikte toplumun refahını tehdit eden sorunlara ilişkin çözüme ulaştırmada ve toplumda değişiklik yapmada önemli potansiyele sahiptir. İktidardan bağımsız özgür bir karaktere sahip olması, yer – zaman ekseninden bağımsız hareket edebilmesi ve iktidarı değiştirme ya da dönüştürme gücü açısından da önemlidir. Yeni toplumsal hareketler interneti bu özelliklerinden dolayı aktif olarak kullanmaktadır. Özellikle internet, YTH için daha fazla insanı toplayıp, örgütleyip onları yine internet üzerinden yönetebildikleri bağımsız, hızlı ve geleneksel medyaya nazaran daha özgür bir mecradır. İnternetin anında enformasyona erişim ve sınır tanımaz özelliği YTH için vazgeçilmez bir mecra olmasını sağlamıştır. Bu özellikleri sayesinde pek çok konuda oluşmuş sivil toplum kuruluşları çalıştıkları konular dahilinde gelişmiş bir olayı hemen üyelerinin paylaşımına internet aracılığıyla açabilmekte, oluşturdukları güç birliğiyle de iktidara ve sorumlu mercilere baskı yapabilmektedir.

Hayvan hakları adına yürütülen faaliyetler genel olarak gösteri, yürüyüş, protesto, toplanma, miting olarak adlandırılrsa da bu faaliyetlerin özelliklerine ve bu faaliyetleri gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimlerine bakıldığında bu oluşumların “yeni toplumsal hareketler” içinde yer aldığını görürüz. Hayvan hakları Türk toplumunda uzun süredir var olan kabuklaşmış bir yaradır. Bu sorunun çözüme ulaşması için sivil toplum kuruluşları zaman zaman iktidarlara çözüm yolları sunmuş fakat sunulan çözüm yollarına gereken ilgiyi göstermeyen iktidarlar, şu ana kadar soruna herhangi bir çözüm bulamamıştır. Hayvan haklarını savunan sivil toplum kuruluşları da kamuoyunu bilgilendirip iktidarların dikkatini çekmeye çalışmış ve böylece sorunun çözüme ulaşmasını istemiştir. Yeni toplumsal hareketler, toplumsal sorunlara ilişkin kamuoyu oluşturup, iktidarlara müzakereci yöntemler kullanılarak devletin toplumsal düzenlemeler yapmasını talep eder. Bu özelliklerden yola çıkılarak hayvan haklarıyla ilgili yapılan hareketlerin YTH içinde yer aldığını söyleyebiliriz.

Bu çalışma Türkiye’de hayvan haklarına yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının alternatif medyanın bir kolu olan sosyal medyada yeni toplumsal hareketler açısından yaptığı faaliyetleri ele alır; Bu kuruluşların bir alternatif medya aracı olarak tanımlanan sosyal medya ve interneti ‘‘nasıl kullandığı’’ sorusuna cevap arar. Aynı zamanda bu tez hayvan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyayı kullanma biçimlerinden yola çıkarak yeni iletişim teknolojilerinin STK faaliyetlerinin etkinliğini artırarak fark yaratma potansiyellerini ortaya koyar.

Günümüzde, bütün alanlarda olduğu gibi medya sektöründe de yaşanan gelişmeler medyada sahiplik yapısının, amaçlarının değişmesine sebep olmuştur. Medya da tekelleşme artmış, medyanın bilgi verme fonksiyonu ortadan kalkmıştır. Kısacası medya farklılaşmıştır. Diğer sektörlerdeki patronların medyanın kaymağını yeme çabaları sonucu hepsi zamanla birer birer medya patronu olmuştur. Böylece medya da tekelleşme artarken, iktidarlar ve medya patronları arasında da çarpık ilişkilere neden olmuştur. Medya sektöründeki bu tekelleşme ve tek sesliliği bozmak için son dönemlerde akademik platformda ‘‘alternatif medya’’ oluşumlarının üzerinde durulmaktadır. Özellikle yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ‘‘alternatif medya’’nın oluşumu ve gelişimi için önemli bir alan yaratılmaktadır.

Geleneksel medyada oluşan bu tek sesli ve antidemokratik medya ortamının karşısında, alternatif medyanın ‘‘doğru’’ ve ‘‘gerçek’’ olanı yansıtarak kamuoyunu bilgilendirmesi ve sağlıklı bir kamuoyu oluşturmayı amaçlaması önemlidir. Türkiye’de iletişim çalışmaları içerisinde son dönemde ivme kazanmasına rağmen yine de sınırlı çalışılan bir alan olan alternatif medya çalışmaları içerisinde yeni toplumsal hareketler ve hayvan haklarını birlikte ele alan çalışma hiç yoktur. Yeni toplumsal hareketler iktidarın karşı çıktığı ya da hiç ilgilenmediği konuların üzerine gidip bir kamuoyu oluşturmaya çalışırken alternatif medyada da toplumda azınlıkta kalmış fikirlerin üzerine gidip, kamuoyu oluşturmayı hedefler. Hayvan hakları bağlamında olaya baktığımızda hayvan hakları, iktidarlar ve geleneksel medya için önemli bir sorun olarak görülmemektedir. Bu yüzden çıkarılan yasalar sığ ve Batı dayatması sonrasında oluşturulmuştur. Bu konu hakkındaki haberler de sadece belirli günlerde yapılır; 4 Ekim Dünya Hayvanları Koruma Günü.

Hayvan hakları çok uzun süreden beri Türkiye'nin büyüyen bir sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Konu derinlemesine araştırıldığında, hayvan haklarının politik savaşlarda kullanılan bir piyon olduğu görülmektedir. Hayvan hakları sorununun çözüme ulaştırılmasında çabalar mevcut olmakla birlikte bu çabaların başarılı olabilmesi ve çözüme ulaştırılabilmesinde güçlü bir alan olan sosyal medyanın etkin kullanımı yer almaktadır. Hayvan haklarının çözüme ulaştırılmasında yapılan çabalar YTH içerisinde yer almaktadır. Bu çalışma sosyal medyanın hayvan hakları konusunda faaliyet gösteren STK'ların konuya dair daha etkin çözüm önerileri sunup bunları yaygınlaştırmalarında önemli bir araç olduğunu savunur. Hayvan hakları savunucuları STK'ların soruna yaklaşımlarını ve sosyal medya kullanımlarını inceleyerek, bugün Türkiye'de hayvan hakları konusunda eksik kalan noktaları ortaya koymaya çalışır; STK'ların bu noktada köklü değişiklikler getirme potansiyellerini ortaya koymayı ve iktidarın konuya eğilmesinin çözüm odaklı bir yaklaşım için önemini vurgulamayı hedefler. Bu şekilde toplumun bazı kesimleri için sıradan ve basit olarak görünen bir konunun aslında ne kadar önemli olduğunu da vurgular. Bu çalışma Türkiye'de YTH ve medya ilişkisini hayvan hakları bağlamında ortaya koyan akademik çalışmalardaki boşluğu tamamlar; bu anlamda bir ilk özelliği taşır.

Çalışma hayvan haklarını korumak ve bu hakları daha iyiye götürmek amacıyla kurulan sivil toplum kuruluşlarından Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP), Doğayı Hayvanları Koruma Derneği (DOHAYKO), Yaşam Hakkına Saygı (YHS)'nin faaliyetlerini ele alır. Yöntemsel olarak bu STK'ların web siteleri ve facebook sayfalarında kendilerini tanımlama biçimleri, örgütlenme şekilleri, iktidar ile aralarındaki ilişki ve hayvan haklarını tanımlama biçimlerine bakılır. Bu STK'lar sosyal medyada yer alır; hayvan haklarını savunan diğer STK'ların genel yaklaşımını yansıtarak hayvanların haklarının varlığını ve hayvanlara karşı yapılan şiddetin ve zulmün hiçbir gerekçeyle kabul edilemeyeceğini savunurlar.

Genel olarak bakıldığında hayvan haklarını tanımlamaları açısından üç STK'da benzerlik gösterir. Sadece hedefleri doğrultusunda fikirleri farklılık göstermektedir. Örneğin HAYTAP, tek bir olayla uğraşmak yerine bütünü

etkileyecek kampanyalar yapmayı savunur. YHS bu düşüncenin yanı sıra tek bir olayın da genele katkısı olacağını söyleyerek tek bir olayla da ilgilenir. DOHAYKO ise HAYTAP'la aynı fikirleri savunup aynı zamanda sorunların daha çok eğitimle çözülebileceğini söyler. Çözümüne giden yolda her ne kadar farklı fikirleri barındırsalar da üç STK da; 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununun değiştirilmesi fikrini benimsemektedirler. Bu kanunun değiştirilmesi konusunda benzer yaklaşımları sunarlar.

5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik olarak 2012 yılında TBMM'ye sunulan kanun tasarısının bu konuda faaliyet gösteren STK'lardan görüş alınmadan hazırlanmıştır. Yıllardır hayvan hakları savunucuları 5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik kanun değişimi teklifini iktidarlara ve muhalefetlere sunmaktadır. STK'ların bu çabalarıyla ilgili hiçbir haber geleneksel medyada yer almamıştır. Bu durum iktidarların ve yaygın geleneksel medyanın konuya verdiği öneme dair ipuçları sunar. Hayvan hakları savunucuları bu konuyla ilgili sosyal medyada bildirimler yaparak, toplumun her kesimden insanlara birlik çağrısında bulunmuş ve Taksim'de yaptıkları mitingler ile toplumda farkındalık yaratıp kanun tasarısının geri çekilmesini sağlamıştır. Bu yeni toplumsal hareketleri hayvan hakları bağlamında tartışmak ve sosyal medyanın potansiyellerini ortaya koymak açısından güçlü bir örnek teşkil eder. Türkiye'de hayvan haklarını savunan STK'ların 5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik hazırlanan taslağın geri çekilmesine yönelik yaptığı faaliyetler 1970'li yıllarda Avrupa'da ortaya çıkan "yeni toplumsal hareketler" kavramına denk gelmektedir. STK'ların 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununun değişiklik taslağının meclisten geri çekilmesi için Taksim'de gerçekleştirdikleri mitingler her açıdan bir yeni toplumsal harekettir. Hem medyayı kullanım biçimi hem de savunduğu fikir itibarıyla yaptıkları faaliyetler, YTH'lerin bütün özelliklerini taşımaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, yeni toplumsal hareketler kavramını anlamak için toplumsal hareketler ve yeni toplumsal hareketlerle ilgili kuramlar incelenir. Yeni toplumsal hareketler, iktidarların toplumdaki var olan sorunlara ilişkin tutumlarından dolayı geleneksel medyayı kontrol etmesi, geleneksel medyanın tekelleşmesi ve geleneksel medyanın asli görevi olan kamuoyunu bilgilendirme işlevini yerine getirememesinden dolayı alternatif medyayı daha aktif kullanırlar. Bu

çerçevede medyanın değışen anlamı ve alternatif medyaya yer vererek bu bölüm yeni toplumsal hareketler ve alternatif medya ilişkisini tartışarak bu çalışmanın kuramsal çerçevesini ortaya koyar.

İkinci bölümde, hayvan hakları kavramı açıklanmış, Türkiye’de ve Batı’da hayvan haklarının nasıl şekillendiğı üzerinde durulmuştur. Hayvan hakları kavramının yanı sıra Türkiye’deki hayvan hakları sorununun çıkış noktaları olan modernliğin ve Batı dayatmasının ne olduğı irdelenmiştir. Hayvan hakları sorununa ilişkin Türkiye’deki hayvan haklarını savunan STK’ların özelliklerini ve hayvan haklarını savunmaya yönelik faaliyetlerini anlamak için sivil toplum kuruluşlarının özellikleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, çalışma için seçilen sivil toplum kuruluşları olan; HAYTAP, DOHAYKO ve YHS’nin çalışma için seçilme nedenleri üzerinde durulur. Çalışmada yer alan STK’ların hayvan haklarını tanımlama biçimleri, örgütlenme şekilleri ve iktidarla kurdukları ilişkiler genel olarak anlatılır; yeni toplumsal hareketlerle olan benzerliklerine dikkat çekilir.

Dördüncü bölümde, seçilen STK’ların şimdiye kadar 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun değıştirilmesi için yaptıkları faaliyetler anlatılır. Hükümetin 2012 yılında hayvan haklarını savunan STK’lardan fikir almadan 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununun değışmesine yönelik meclise taslak sunmasıyla, STK’ların alternatif medyanın kolu olan sosyal medyayı kullanarak yeni toplumsal hareketler oluşturdudan sonra hazırlanan kanun taslağının hükümet tarafından geri çekilmesi incelenir. Çalışmada hükümet tarafından 5199 Sayılı Kanunda yapılmak istenen kanun değışikliğine karşı, çalışmada seçilen üç sivil toplum kuruluşunun hayvan haklarını tanımlama ve temsil etme açısından alternatif medya olan sosyal medyada gerçekleştirdiğı faaliyetler yer almaktadır. STK’ların web siteleri ve facebook adreslerinden alınan alıntılarla konu daha da irdelenmiş ve sosyal medyanın sivil toplum kuruluşları tarafından aktif ve doğru kullanımıyla hayvan hakları sorununun kökten çözülebileceğı üzerinde durulmuştur.

2.TOPLUMSAL HAREKETLER

Toplumsal (sosyal) hareketler, toplumsal bir problemi halletmek, toplumsal bir sorun üzerinde kamuoyunda bilinç oluşturmak, ortada bulunan soruna ilişkin değişiklikler yapmak amacıyla bir grup halinde yapılan hareketlerin genel adıdır. Toplumsal hareket, sorunların ve toplumun değişim talebinin toplumsal alanda ifade edilmesidir. Touraine'e (1992) göre: "sosyal hareketler, toplumsal aktörlerin sivil toplumun yapısı üzerindeki mücadelelerinden doğmaktadır"(Aktaran Çayır,1999,s.16).

Çalışmalar toplumsal hareketleri genelde "eski" ve "yeni" olmak üzere ikiye ayırır. Eski toplumsal hareketler Marx ve Weber'in teorilerine dayandırılır. Ekonomik tabanlı sorunlardan dolayı işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesini temel almasıyla ortaya çıkmıştır. Marx bugünkü sosyolojiye toplumsal hayatın hâkimiyet ilişkileriyle oluştuğu fikrini vermiş, Weber ise aktörlerin değerleri ile hareket ettikleri fikrini vermiştir. Bu iki fikri kaynaştırdığımızda toplumsal hareketin tanımını alırız: Birbirleriyle hâkimiyet ilişkileri ve çatışma düzleminde karşı karşıya gelen, kültürel özellikleri aynı olan ve kültürün ürettiği sorunların toplumsal kontrolü için mücadele eden aktörlerin hareketi. Touraine ve Melucci'nin sunduğu kuramsal çerçevelerde ise ele alınan yeni toplumsal hareketler ekonomik tabanlı olmayan toplumsal sorunların ortadan kalkması için uğraş verildiği yönündedir. Toplumsal hareket kavramı, işçi ve kadın hareketlerini yani "eski" hareketleri içinde bulundurduğu gibi, barış, çevre ve dayanışma hareketleri olan "yeni" hareketleri de bünyesinde barındırır (bkz. Çalı 2008,Çayır 1999, Işık 2013, Şensever 2003).

1960'larda var olan toplumsal hareketler, siyasal iktidarı hedef gösteren, ekonomik çıkarların yörüngesinde işçi hareketi gibi sınıfsal tabanlı hareketlerdir ve "eski toplumsal hareketler" olarak adlandırılmıştır (bkz. Önder, 2003, s.34-35). Bu eylemler toplumda var olan sorunların tek kaynağının sınıf çatışması olduğunu ve bu çatışmanın kaynağının da ekonomik nedenler olduğunu varsayar. 19. Yüzyılın sonlarından itibaren toplumsal hareketler düzenli bir şekilde çoğalırken aynı zamanda örgütlü proleterlerin yanı sıra çiftçiler, kadınları ve hak talebinde bulunan geniş yelpazedeki diğer kesimleri de kapsayacak şekilde genişledi ((Haberle, 1951, aktaran Tilly, 2008, s.20).

Yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı hakkında ise Offe (1985); Batı'nın refah toplumunun karşılaştığı tehditlerle birlikte ortaya çıktığını söylemiştir. Refah toplumu kavramının altında yatan varsayım;

“(…) tüketim merkezli hayat tarzının insanların çoğunun enerjisini tüketeceği ve kamu politikalarına katılımın birçok vatandaşın hayatında marjinal bir öneme sahip olacağıydı. Bu ortamda hakim kolektif aktörler, kurumsallaşmış baskı grupları ve siyasal partilerdi. Bunlar da özel hayatın değerlerini ve katılımı değersizleştiren bir düzeni vurgulamaktaydı. Yeni toplumsal / sosyal hareketlerin dillendirdiği talepler ise refah toplumunun bölüşüm üzerindeki kurumsal çatışma modelinden farklılaşmaktadır. Bu hareketler ekonomik büyümeden çok hayatın ekonomik olmayan niteliklerine vurgu yapmaktadır” (Aktaran Çayır, 1999, s.17).

Yeni toplumsal hareketlerin köklerinin 1960'larda Berkeley Kaliforniya'dan yayılmış olan öğrenci hareketleri olduğu iddia edilir. Yeni toplumsal hareketler kavramı, 1970'lerden itibaren ortaya çıkmış olan ekoloji hareketini, feminist hareketi, barış hareketini nükleer karşıtı hareketleri, azınlık hareketlerini ve yerel özerklik hareketlerini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır” (Önder, 2003, s.36). Bu hareketlerin temelinde eşitsizlik, hakları savunmak, doğal olanı korumak gibi kavramlar vardır; iktidarı ele geçirmekten ziyade toplumun dert ettiği sorunları çözüme ulaştırma üzerinde dururlar.

2.1.Eski Toplumsal Hareketler

Eski toplumsal hareketler, ideolojik ve amaçlar açısından ekonomik dağıtım meselelerine odaklanmaktadır. Bu hareketler, bir lidere bağlı sınıf temelli grupların siyasal, kitlesel ve bütünlüklü hareketlerinden oluşmaktadır. Gustave Le Bon'un ”kitle psikoloji”sine dayanan klasik teori, uzun süre kolektif hareketleri açıklamakta kullanılmıştır. Klasik Teori; hareket oluşumunu, şikâyetler ve kimlik arasındaki ilişki boyutunda açıklar; kolektif bilinci vurgular ve bu bilincin, kişisel bilincin yerini aldığını öne sürer (bkz. Çalı, 2006, s.41). “ Kolektif hareket teorisyenlerinden Smelser (1962) kolektif davranışı, modernleşme sürecinin doğurduğu yapısal değişimlere tepki olarak ortaya çıkan irrasyonel ve geçici hareketler olarak değerlendirir” (Aktaran Çayır,1999, s.14).

Kolektif bilinç önemlidir; çünkü birey yalnız başına olduğunda düşüncelerine ve duygularına sahip çıkar ama kitle içinde düşüncelerine ve duygularına ket vurmuyarak, kitleyle bir bütün olup, kitlenin çıkarlarına göre hareket edebilir. Smelser'e göre her ne kadar kolektif davranış geçici olarak nitelendirilse de, kolektif davranış toplumsal hareketlerin oluşmasında önemlidir.

Toplumsal hareketlerle ilgili tartışmalarda emek ve sermaye arasındaki mücadele, Marksist kuram ile açıklanmıştır (bkz. Çalı, 2006, s.36). "Marksist Teori; emek, sermaye ve sınıfsal çelişkiler- ilişkiler üzerine odaklanmıştır. Bu tarz eski sosyal hareketleri açıklamak için David Harvey "kentsel çatışmalar" üzerine, Manuel Castells ise "kentsel tüketim, kolektif tüketim ve kentsel sosyal hareketler" üzerine durmuşlardır"(Çalı,2006, s.4). Çünkü sermaye ve onu elinde bulunduran güçler yerleşim yeri olarak kentlerde bulunmaktadır.

2.2.Yeni Toplumsal Hareketler

Bu çalışmasının kuramsal çerçevesini oluşturan yeni toplumsal hareketler, değişen dünyada Marksist teoriye tutunan eski toplumsal hareketlerin kavram olarak yetersiz kalmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Eski toplumsal hareketler toplumda meydana gelen hareketliliği, sadece sınıf ve ekonomik tabanlı olarak açıklamıştır. Oysa değişen değerlerle birlikte artık toplumda meydana gelen hareketlerin, yani toplumsal hareketlerin sebebi sadece ekonomik ve sınıf çatışmasından ibaret değildir. Aksine ekonomik ve sınıf tabanlı olmayan sorunların çözümü için kitleler bir araya gelmekte, devletin yetersiz kaldığı ya da görmezden geldiği sorunlara dikkat çekerek, devletin var olan sorunları çözmesini sağlamaktadır. Bu hareketlerin "yeni" olarak tanımlanmasının temel nedeni bilinen klasik işçi hareketlerinin ortaya çıkış ve örgütlenme biçimlerinden ayrılmak istemesinde yatmaktadır (bkz. Lelandais, 2009, s.68). Yeni toplumsal hareketler siyasi iktidarların sağladıklarından fazlasını talep edip, yönetimde olan iktidar ve partilerin temsil edemediği alanlara dikkat çekmeyi ve bu alanlardaki sorunlar üzerine değişim getirmeyi hedefler (Şanlı, 2003 aktaran Işıl, 2013, s.27).

YTH'lerin temelinde tehlikede olan hayat tarzlarının savunulması yatmaktadır. Bu hareketler belirli bir sınıfın çıkarına hizmet eden hareketler değil, toplumun tümünü rahatsız eden sorunlara ilişkin ortaya çıkan hareketlerdir; kamuoyunu doğrudan etkilemek ister ve iktidarla pazarlık yapmazlar. Yeni toplumsal hareketler daha çok sivil topluma yönelik hareketlerdir; eski toplumsal hareketlerde olduğu gibi amacı iktidarı ele geçirmek değil, iktidarın soruna ilişkin yaklaşımını etkileyip değiştirmektir.

Yeni toplumsal hareketlerin en önemli özelliklerinden bir tanesi, bu hareketlerin ekonomik bir krize tepki olarak doğmadığı; aktörlerinin gerçekdışı özellikleri olmadığıdır. Bu tespitler toplumsal hareketlerin çalışılmasında iki karşıt paradigmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlar Amerika'da etkin olan "kaynak mobilizasyonu" ve Avrupa'da etkin olan "yeni toplumsal hareketler" paradigmasıdır.

2.2.1.Kaynak Mobilizasyonu (Kaynakların Seferberliği Teorisi)

Kaynak mobilizasyonu toplumsal hareketleri daha çok siyasi boyutuyla ele alır; kitlelerin neden toplumsal hareket oluşturduklarıyla değil, bu hareketlerin nasıl oluştuğu, geliştiği, başarıya ulaşp ulaşmadığıyla ilgilenir. Bu düşünceye göre toplumsal hareketin ortaya çıkması ve yandaş bulabilmesi bulundukları ortamdaki politik fırsatlara bağlıdır. Bu fırsatların azlığı ya da çokluğu ise Tarrow'a (1994) göre beş temel faktöre bağlıdır. Bunlar;

- a) Siyasi katılımın açıklığı: Ne tamamen açıklık ne de katılımın yokluğu toplumsal muhalefet eylemlerinin artmasını cesaretlendirmemektedir.
- b) Siyasi gruplaşmaların istikrarı ya da istikrarsızlığı.
- c) Destek gruplarının ve etkili hısımların varlığı ya da yokluğu. Bu, örneğin hukuk sistemi içerisinde etkili görevlerde yer alan kişilikler, milletvekilleri vb. olabilir.
- d) Seçkinlerin bölünmüşlüğü: seçkinlerin kendi içlerindeki bir çatışmanın varlığı temsil edilmeyen grupların kolektif eylem içerisine girmesinde önemli rol oynar. Çünkü çatışmanın varlığı sistem içerisinde yeni elitlere ya da etki gruplarına yer açılmamasını sağlayabilir.

- e) Son olarak da, hükümetin talep edilen konularda kamu politikaları oluşturabilme kapasitesi de kolektif eylemlere kalkışma oranında önemli rol oynar (Aktaran Lelandais, 2009, s.74).

Tarrow'un siyasi fırsatlar yapısı üzerine oluşturduğu faktörler, siyasi sistemin toplumsal grupların oluşturduğu eylemlere karşı duyarlılığını ve aynı zamanda toplumsal hareketin başarısını ölçmede yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle Kaynakların Seferberliği Teorisi'ne önemli bir katkı olarak da kabul edilebilir

“Tilly (1981) sosyal hareketleri hakim güçler ve kaynakların dağıtımında değişim talep eden insanlar arasındaki etkileşimler olarak tanımlar” (Çayır, 1999, s.22). “Toplum, farklı değişimleri harekete geçirecek gerekli kaynaklara sahip ise (para ve politik etki, ayrıca araçlara ve işçilere erişme imkânı) bu çaba, kitle hareketini meydana getirebilecektir” (Çalı, 2006, s.48). Toplumsal hareketlerin başarısını sadece kaynaklara dayandığı için Tilly'nin kaynak mobilizasyonu paradigmasında, aktörlerin kimlik ve içinde bulundukları toplumun normlarına olan ilgisini açıklamakta yetersiz kalmıştır.

2.2.2.Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi

Yeni toplumsal hareketler teorisi bozulan geleneksel özelliklerden sonra toplumun ihtiyacı olan eşitlik, hakların savunması gibi kavramlar üzerine yoğunlaşır. Lelandis (2009), endüstriyel toplumdan post-endüstriyel topluma geçişle birlikte ortaya çıkan ve genel olarak kültürel ve kimliksel özellikler taşıyan toplumsal hareketleri “yeni toplumsal hareketler” olarak adlandırır (bkz. s.65). Feminizm, barış hareketi, çevre hareketi, yeşil hareket, anti-nükleer hareket, ırkçılık karşıtı hareket, azınlık hareketi yeni toplumsal hareketlerin bir parçası olarak görür. Bu hareketler iktidarın devrilmesine yönelik değil, toplum olarak dert edilen sorunların iktidarın da dert edilmesinin sağlanması ve çözüme ulaştırılmasıyla ilgilidir. “Touraine’e (1981) göre bir sosyal hareketin muhalifiyle çatışması özel değil, toplumun tümünü ilgilendiren bir sosyal problem olmalıdır (Aktaran Çayır, 1999, s.23). Böylece toplumsal hareketler politik düzeyin ötesine geçerek bir toplumun kendini üretme kapasitesini ortaya çıkarabilir. Melucci’ye (1985) göre yeni toplumsal hareketler her ne kadar siyasal alana yönelmemiş olsalar da, kültürü

yenileyebilecek yeni seçkinler üreterek siyasal kurumlar üzerinde de etkili olurlar; kamusal alana taşıdıkları konularla siyasal sistemi sorgulama gücü taşırlar.

Boochin'e (1994) göre:

Bugünkü insanlık durumunu derinden değiştirebilecek toplumsal olanakların önünü açan ya da engelleyen, teknikten çok *kültür*, emekten çok *bilinç*, sınıflardan çok *hiyerarşi olmuştur*. Bu bağlamda, Boochin, hiyerarşi temelli bir analizin sınıf analizini yadsımayacağını, aksine onu kapsadığını iddia eder. Zira ona göre, hiyerarşinin doğa toplum ikililiğinin temelinde yer almaktadır. Marksizm ve anarşizm, hiyerarşiyi göz ardı edip, sınıfları ya da devleti ön plana çıkardıkları için vaat ettikleri devrimi gerçekleştirememişlerdir (Aktaran Yardımcı, 2006, s.85-86).

Klasik Marksist yaklaşıma göre iktidarla birlikte çalışmak yerine iktidarı ele geçirmek esas olup, iktidarı ele geçirmek bütün sorunların kökten çözümüne giden tek yoldur. Fakat YTH'ler de şiddet, kavga ve iktidarı ele geçirmek yerine, iktidarla uzlaşma içerisinde istenilen çözüme ulaşmak vardır. Bu üç açıklamaya göre, Klasik Marksist teori toplumsal hareketleri tek bir nedene bağlı açıkladıkları için yetersizdir. Sadece devrimle olayların çözüleceğine, sol bir hareketin önemli olduğuna ya da yeni sosyal hareketlerin başarıya ulaşamayacağını söyleyenlere Şensever (2003) şu iddiaları yöneltmiştir:

Dolayısıyla sorun, sayıları sol çevreler etrafında toplanmış devrimcilerin sayılarının yüzlerce kat üstünde olan politikaya duyarlı, antikapitalist bir ruh haline sahip bağımsız insanların, mücadele içindeki sosyal hareketlerle aynı zeminde nasıl buluşturulacağı, bir başka ifadeyle, harekete nasıl katılacağıyla ilgilidir.

Elbette bu salt bir "tarz" meselesi değil. Ancak, zaten sol bir hastalık olarak anlatmaya çalıştığım ve adını tarz olarak koyduğum mesele de, aslen ciddi bir politik sorundan kaynaklanmaktadır. Mesele, kendi örgütünü dünyanın merkezine koyan, örgütü fetişleştiren ve kendisine kurtarıcı misyonu seçen bir dünya görüşünün, harekete olan güvensizliğiyle ilgilidir. Sorunun bir diğer ucunda ise bürokrasi durmaktadır (s.100).

Dünya Sosyal Forumunda anlatılmaya çalışılan, iktidarın ortadan kaldırılması yerine kapitalizmin ortadan kaldırılmasının gerekli olduğudur. Kapitalizm odaklı görüş ortadan kalkmadığı müddetçe, iktidar ortadan kaldırılrsa bile yeniden aynı

özelliklere sahip olarak geri gelecektir. Oysa bireylerin, iktidar odaklı görüş yerine kapitalizm kökenli toplumsal sorunlara karşı birlik olup mücadele etmesi çözüme ilişkin olacak, bunu da yeni toplumsal hareketler ile gerçekleştirebileceklerdir. Yeni toplumsal hareketler, bu birlik olma çağrılarını alternatif medyanın daha özgür ve kitlelere ulaşmada daha hızlı olma özelliklerinden dolayı sosyal ağlarda gerçekleştirmektedir.

2.3. Medyanın Değişen Anlamı ve Alternatif Medya

Küreselleşme sürecinde medya yapısında bir takım değişimler gerçekleşmiştir. Medya, ticari kaygılar sonucunda tekelleşmeye, holdingleşmeye başlamıştır. Bu tekelleşen ve holdingleşen medya ağında, medya patronları birbirlerine rakip olmuştur. Çünkü herkesin reklam pastasındaki dilimi ayrıdır. Her sektör kendi medya ağındaki kanal, radyo ve gazete ile anlaşma gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla medya patronları, ekonomik nedenlerden dolayı kendi holdingi içinde yer alan şirketleri desteklemektedir. Bunun yanı sıra iktidar ile olan ilişkilerden dolayı da medya patronları rahat hareket edememektedir. Medya, kamuoyunu bilgilendirme ve bilinç oluşturma özelliğinden dolayı şu ana kadar dördüncü güç olarak adlandırılmış ancak artık bu gücü zayıflamıştır. Toplumdaki sorunların bireyler tarafından dile getirilebilecekleri, haksızlıklar karşısında seslerini duyurabilecekleri en önemli yapılardan biri, kitle iletişim araçlarıdır. Sağlıklı bir iletişim ortamının olduğu toplumlarda, medyanın sivil toplum kuruluşlarına verdiği destek önemlidir. Yalnız bu olan değil, olması gerektir. Bu sorun sadece Türkiye'yle sınırlı değil, birçok Batılı ülkede de böyledir. Çoğu ülkede medya kendisinden beklenen sorumlu yayıncılığı yeterince yerine getirememektedir. (bkz. Dağtaş, 2008, s.64) Medya tekelleşmelerden dolayı kamuoyu oluşturma görevlerini yerine getirememektedir. Çünkü geleneksel medyada yapılan haberler artık tarafsız olmadığı gibi yapılan haberlerde hep bir çıkar çatışması mevcuttur. Medyanın asıl görevi, toplumun sorunlarına ışık tutmak iken artık sadece kendi çıkarlarına göre hareket etmektedir. Medyada oluşan bu yeni sahiplik yapısı medya içeriklerinin belirlenmesinde etkin olmuştur. Çokseslilik yerine kâr yapmak amacıyla hareket eden, kapitalist değerleri

toplumda etkin hale getirmeye çalışan ve bu yüzden de magazinleşen bir medya yapısı ortaya çıkmıştır.

Mete'ye (2008) göre:

Küresel medyanın dördüncü özelliği kâr düşüncesiyle hareket ettiği için asli görevlerini unutması ve tamamen eğlenceye yönelik şirketleşmiş bir kültür yaratmasıdır. Medyada sahiplik yapısının değişmesiyle birlikte kamu yararı gözetilen medya da dönüşüme uğramış, hükümetleri denetleme, bağımsız kamuoyu oluşturma gibi asli görevlerini unutmuş tamamen kâr düşüncesiyle hareket ederek toplumu eğlendirmeye önem vermiştir. Böylece şirketleşen bir medya kültürü ortaya çıkmış ve küresel medyanın en önemli özelliklerinden biri olmuştur (s.-21).

Medya patronlarının elinde bulundurduğu ve yönlendirdiği içeriklerin en önemli geliri reklam pastasıdır. Reklam verenlerin desteği olmasa TV'de, radyoda görülen içerikler var olamazdı. Sistemin kendini döndürülebilmesi için ihtiyacı olan gelir reklam verenlerden sağlanmaktadır. Küresel medyanın en önemli özelliklerinden birisi de içeriklerini reklam verenlere göre belirlemesidir. Buna göre halkın istediği ikinci plana atılıp, reklam verenlerin isteği birinci planda yer almaktadır. Küresel medyanın bir diğer önemli özelliği de yapılan haberlere çok dikkat edilmesidir. Medya patronunun ya da reklam verenlerin çıkarlarına uymayan haberler asla medyada yer almamaktadır. Bütün haberler ve içerik eşik bekçileri ile denetim altında tutulmaktadır. Böylece ticarileşme medya düzeninin her hücresine nüfuz etmektedir.

Medya asli görevini yukarıda bulunan nedenlerden dolayı yerine getirememekte, sadece çıkar ilişkilerine dayalı haberler yapmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza hızlı bir giriş yapan internet ise, geleneksel medyanın kamuoyu oluşturma görevini yapmak için gerekli zemini bireylere vermektedir. Alternatif medya biçimi olarak sosyal medya, zaman ve uzam kavramlarını sıfıra indirmiş; geri bildirimlerin hızlı olması da yapılan haberlerin objektif olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Geleneksel medyada yer almayan haberler, internet aracılığıyla sosyal ağlarda, web sitelerinde, bloglarda özgürce yer almakta; böylece bireyler istedikleri zaman, istedikleri yerde haber alma ihtiyaçlarını özgürce gerçekleştirmektedir.

Törenli'nin aktardığına (2005) göre:

Yeni medya bu özellikleriyle toplumsal yapının ve üretim ilişkilerinin yeniden tasarlanışında, toplumsal modellerin oluşturulmasında son derece verimli, işlevsel bir rol de kazanmıştır. Örneğin yeni medya alanında bir tür "enformasyon bolluğu" inanişıyla beslenen düşünceler (enformasyon toplumu örneğindeki gibi) içinde internet, "eski medya"nın tekel konumundaki güçlerini ortadan kaldıracak; dahası kapitalizmi, ekonomi-politiğinin içine sinmiş çelişkilerinden ve çatışmalarından arındıracak bir araç olarak görülebilmektedir.(...) (s.88-89)

Alternatif medyaya ilişkin genel bir çerçeve sunmak gerekirse, egemen olmayan, kendilerini iktidar ilişkisinden uzak tutan, toplumu sorgulayıcı fikir ve görüntülere yer veren, "yok" sayılanın "var" olduğunu kanıtlamaya çalışan, kar etmeyi amaçlamayan ve egemen medyanın ortaya koyduklarını sahiplenmeyen muhalif konumlarca sahiplenilen demek doğru olacaktır (bkz. Köse, 2007, s.251-258)

Geleneksel medyada yer alan haberlerin birçoğunun yanı sıra olması, var olan sorunların sadece belirli özel günlerde haber yapılmasından ya da bir haberin geleneksel medyada haber değeri görülmediği için hiç yer almamasından dolayı insanlar alternatif medyayı daha çok kullanmaktadır. Normalde herhangi bir günde yaygın medyada hayvan haklarıyla ilgili bir haber yer almazken, 4 Ekim Dünya Hayvanları Koruma Günü'nde konuya ilişkin haberlere yer verilir; ancak haber verme ve konuya yaklaşım biçimi çoğunlukla soruna dikkat çekmekten çok büyütme yöneliktir. Bu duruma örnek olarak; Posta gazetesinin 4 Ekim 2011 tarihinde yaptığı haber verilebilir. "Hayvanseverlere 3 müjde!" başlığıyla yayımlanan haberde günün anlam ve önemi anlatılırken, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın Adalar'daki at arabaları ve yunus parkları sorunlarının çözümüne ilişkin olumlu cümlelerine de yer verilmiştir. Geleneksel medya hayvan haklarıyla ilgili haber yapımına o kadar uzaktır ki, haberin sonunda kurulmuş olan cümle bunu gözler önüne sermektedir: " Bu arada törene katılan sanatçılardan Yeliz Eker, öpmek istediği sokak köpeği tarafından ısırıldı. Köpek yanından uzaklaştırılırken, Eker'in dudağına etkinlik alanındaki ambulasta pansuman yapıldı." (www.posta.com.tr) Haber olumlu bir atmosferde seyrederken haberin sonunda kurulan cümle haberle tezat oluşturmaktadır. İnsanlar tarafından

Türkiye’de çok ciddi bir problem olarak görülen sokak hayvanları, geleneksel medyada yapılan bu haberler ile daha da olumsuz olarak biçimlenmektedir.

2.4. Bir Alternatif Medya Biçimi Olarak Sosyal Medya, İnternet Aktivizmi ve Yeni Toplumsal Hareketler

Alternatif medya, geleneksel medyada görülmeyen veya yeterli şekilde temsil edilmeyen kitlelerin seslerini duyurma özelliğinden dolayı geleneksel medyadan ayrılmaktadır. Toplum için önemli olan değerlerin korunmasını amaçlayan ‘yeni toplumsal hareketler’ ile de benzerlik göstermektedir. Alternatif medya ve yeni toplumsal hareketler, egemen gruplar tarafından görmezden gelinmiş fikirleri temsil etmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin içinde olan kadın hareketleri, gay hareketleri ve çevre hareketleri gibi değişik akımlar, ötekileştirilmiş kimlikler, siyasi alanda görünür ve kamusal alanda kabul edilebilir kılmak için mücadele ederler. Bu süreçte bir alternatif medya biçimi olarak tanımlanan sosyal medya toplulukların kendilerini ifade etmelerini ve sürece katılımlarını güçlendirmek için kullanılır. Yeni iletişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle birlikte iletişim alanında değişimler olmuş; bilgisayar ve telekomünikasyon ağları, bireyler için yeni ve suni bir iletişim alanı oluşturmuştur. İnternet teknolojisinin kullanımının hızla artmasıyla birlikte iletişim şeklimiz değişmiş ve çeşitlenmiştir. Sosyal medya adıyla anılan internet tabanlı uygulamalarla birlikte kullanıcılar arasında artan bir etkileşim sağlanmaktadır.

Sosyal medya, zaman ve mekan sınırlaması olmadan kişilerin birbirleriyle yaptığı diyalogları, paylaşımları ve tartışmaları esas alan bir iletişim şeklidir. Sosyal medyada, sosyal ağlar ve gruplar yer alır. Bireyler, burada arkadaşlık ilişkileri kurar, kurumlarını tanıtır ve sevdikleri ürünlere ve sanatçılara bağlılık gösterirler. Sosyal medyanın en önemli özelliklerinden biri; topluluklara hızlı ve etkili oluşum izni vermesidir. Böylece topluluklar, hem beğendikleri fotoğraf, video, makale gibi şeyleri paylaşıırken hem de kendi fikirlerini özgürce ortaya koyarak bir oluşumun içinde yer alabilirler. Sosyal medya bireylerin davranışlarını paylaşım yoluyla etkilemektedir. Bu yönüyle bakıldığında sosyal medyada birey aktif durumda, geleneksel medyada ise pasif durumdadır. Bireylerin kendilerini özgürce ifade etmesi

ve yaratıcı olmaları, sosyal medyanın içerik oluşturmada özgürleştirici yapısı özelliğinden gelmektedir. Bu özelliklerinden dolayı internetle birlikte, aktivizm de dönüşüm geçirmiştir. Bireylerin örgütlenme şekli, birbirleriyle aralarındaki ilişki, iletişim süreçleri ve eylemlerin duyurulma şekli sosyal medya ile birlikte değişime uğramıştır. Sosyal medyayla birlikte eylemlerin maliyetleri düşmüş ve bireysel katılım kolaylaşarak önemli hale gelmiş; yeni toplumsal hareketler kolayca başarıya ulaşmada ivme kazanmıştır. Bireylerin internet tabanlı aktivizmi gerçekleştirmelerini bütüncül bir yaklaşım olarak ele alan Jeroen Van Laer ve Peter Van Aelst, iki boyutlu bir tipolojiyi geliştirmiştir. (bknz: Laer & Aelst, 2010) Bu tipolojiye göre aktivizmin iki çeşidi vardır; internet tabanlı eylemi çevrimiçi sürdürenler ve interneti araç olarak kullanıp eylemi çevrimdışı sürdürenler. Bu tipolojiye ek olarak eylemler taşıdığı risk itibarıyla da düşük riskli ve yüksek riskli olarak ikiye ayrılmıştır. Bu çalışma içerisinde yer alan örnek olay, internet destekli, yüksek riskli eylemler tipolojisinin içerisinde bulunmaktadır. Bu tipolojiye göre, eylemler internet aracılığıyla yayılıp, geliştirilir ve yüksek risk taşır. Arap baharı ve Wall Street’i İşgal Et Hareketi bu kategoriye dahil edilmektedir. Bireyler bu aktivizmlerini son on yılda birbiri ardına açılan, kitleler için yeni bir iletişim ve sosyalleşme aracı olan sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. En popülerleri Bloglar, Facebook, Twitter ve YouTube olmakla birlikte, hepsinin kullanım şekli ve amacı birbirinden farklıdır.

Savio’ya (2006) göre:

Elde ettikleri değerler, katılımı, tarafsızlığı, şeffaflığı ve dayanışmayı özendiren, sivil toplumun değerleridir. Bu değerler, aynı zamanda internet aracılığıyla bir araya toplanan on binlerce insanı, çevreyi, insan haklarını ya da dayanışmacı bir küreselleşmeyi savunmak için harekete geçiriyor. İnternet olmadan Porto Alegre mümkün olamazdı (s.51).

Porto Alegre; ‘‘Yeni Dünyacılık’’ demektir. Yani yeni bir Marksizm hareketidir. ‘‘Porto Alegre’’de 2001 yılında sendikalar, sosyal hareketler ve sivil toplum kuruluşlarından yüzlerce hareketi temsilen binden fazla delege bir araya gelerek, Birinci Sosyal Hareketler Buluşması’nı gerçekleştirdi. Bu küresel hareketin eylemlerinin ve seferberliklerin ortaklaştırılması yönünde en önemli adımlardan biri

oldu’’ (Şensever, 2003, s.40). Bir alternatif medya biçimi olan sosyal medya, yeni toplumsal hareketlerin kendini gösterebildiği ve güçlendirebildiği bir alandır.

Sosyal medya ve yeni sosyal hareketlere örnek olarak; Hrant Dink suikastından sonra ortaya çıkan olayları ele alınabilir. Hrant Dink suikastından birkaç saat sonra kısa bir sürede yüzlerce kişi İstanbul’da Taksim’de, Ankara’da Güven Park’ta buluşarak cinayeti protesto ettiler. ‘‘Hepimiz Hrant’ız’’ diyerek olaya tepki gösterdiler. Kitleler sadece SMS mesajları ve e-postalardan hareketle çığ halinde büyüyerek olaya tepki gösterdiler (bkz. Çelenk, 2006, s.18) Giddens’a (1991) göre;’’ hayat politikaları, özgürleşmeci politikaların tükendiği ortamlarda ortaya çıkar. Özgürleşmeci politikaları Giddens, bireylerin ve grupların hayatlarını etkileyen baskıların ortadan kaldırılması süreci olarak tanımlar. ‘‘(...) (Aktaran Çayır, 1999, s.28).

Görüldüğü gibi sosyal medya aracılığıyla bireyler çok kısa bir zaman diliminde, toplumu tehdit edecek hale gelen sorunlara tepkiler verebilmektedir. Birkaç saat içinde sosyal medya sayesinde binlerce kişi olarak örgütlenebilmiş, seslerini iktidara ve geleneksel medyaya duyurabilmiştir. Böylesine kısa bir sürede çok büyük bir kalabalık toplandığı için geleneksel medya da bunu haber yapmak zorunda kalmıştır.

Roberto Savio’nun (2006) Başka Bir İletişim Mümkün Konferansındaki konuşmasında savundukları şunlardır:

1995’te Pekin’de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı olduğunda, konferanstaki Afrikalı kadınlar, diğer bölgelerdeki kardeşleriyle büyük bir mücadeleye katıldılar ve az zamanda konferansı ele geçirmeyi başardılar. Başka bir deyişle internet, basit bir dille söylemek gerekirse, her şekilde toplumda aktif olmak isteyenlerin aracı haline geldi (s.53).

Bu yorumlardan ortaya çıktığı gibi yeni iletişim teknolojilerinin özellikle de internetin, yeni toplumsal hareketlerde kullanılması, bilgisel kapitalizme ve neoliberalizme bir çeşit yanıt olarak da görülmektedir (bkz. Işık, 2013, s.63). Sosyal

medyayla birlikte coğrafi ve demografik faktörler sorun olmaktan çıkmış, birbirinden uzak mesafede bulunan bireylerin birbirleriyle hızlı ve anında iletişim kurması kolaylaşmıştır. Türkiye’de yapılmış bir haberin başka bir ülkede duyulması ve bireylerin zaman ve uzam sorunları olmadan örgütlenmesi de artık mümkündür.

2.5. Türkiye’deki Yeni Toplumsal Hareketler ve Sivil Toplum Kuruluşları

Burada öncelikle sivil toplumun ne anlama geldiğini açıklamak doğru olacaktır. Sivil toplum kavramının kökeni Eski Yunan’a kadar dayanmaktadır. Ehrenberg’e (1999) göre, ‘‘Bu dönemde ST kavramı, politik olarak örgütlenmiş devlet anlamıyla kullanılmaktadır’’(Aktaran A. Tayşir ve Pazarcık, 2011, s.4). Bugün ifade ettiği anlam ise modern toplumlarda bireylerin hak ve özgürlüklerinin artışlarından dolayı devletten bağımsız olarak, bireylerin gönüllü katılımlarıyla oluşturulan, onların rahatça hareket edebildikleri bir alandır. Walzer’e (1992) göre ise, ‘‘insan topluluklarının devletin etki ve müdahalesi olmaksızın, rahatça hareket edebilecekleri bir alanı tanımlamaktadır’’ (Aktaran Dağtaş, 2008, s.56). Sivil Toplum alanının özel bir alan olduğu söylendiğinde devletin de farklı bir alanı oluşturduğu kabul edilmiş olunur. Böylece sivil toplum, devletin baskısı altında olmayan, özgür birlikteliklerin bulunduğu alana karşılık gelmektedir. Bu birliktelikler sivil toplum kuruluşları (STK) olarak adlandırılır. STK’ların ortak özellikleri arasında; kar amacı gütmemek ve kamu yararı için gönüllü desteğiyle çalışmak vardır; toplumda mağdur olan bireylerin, canlıların mağduriyetinin giderilmesi, birlik olarak toplumun tümünü etkileyen olumsuzlukların ortadan kaldırılması adına yapılan faaliyetleri kapsar. Herhangi bir STK’yı desteklemek için hiçbir ideolojiyi benimsemeniz ya da hiçbir partiye üye olmanız gerekmez. Sadece desteklediğiniz konuya inanmış olmanız yeterlidir.

Eğer STK’ların tarihsel gelişiminden bahsederseniz, tartışmaların Cumhuriyet öncesi dönemi de kapsadığını bilmemiz gerekir. Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ancak demokratik ortamlarda kendilerine hayat bulabilirler. Osmanlı imparatorluğu döneminde sanayinin gelişmemesi ve devletin her alanda

örgütlenmeyi kendi eliyle gerçekleştirmesi sivil toplumdan ve STK'lerden bahsetmeyi güçleştirmektedir. Fakat Osmanlı'da toplumsal hayat içerisinde yer alan vakıflar ve loncalar günümüzde bir STK gibi görülebilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise ülkenin karışık olmasından dolayı bugünkü özellikleriyle STK'lerden bahsetmek pek mümkün değildir.

(...) Bugünkü anlamıyla modern STK'ların temelleri 1980 sonrası dönemde atılmaya başlanmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile 1980'li yıllar arasındaki dönem ise, modern STK'ların oluşumuna altyapı niteliği taşıyan; demokrasiye geçiş, kent soylu sınıfın ortaya çıkışı ve sanayileşmenin gerçekleşmesi için gerekli olan koşulların hazırlanışıyla geçen yıllar olarak değerlendirilebilir. Ancak hem sanayileşmede hem de demokratikleşmede en önemli gelişmeler 1980 sonrası dönemde yaşanmıştır''(A. Tayşir ve Pazarcık, 2001, s. 13).

Yeni Toplumsal Hareketler ve Sivil Toplum Kuruluşları arasında bir bağ kurulacak olursa, YTH'ler de 1960 sonrasında kendisini göstermiştir. Eski toplumsal hareketlerin örgütsel yapıları tek bir lidere dayalıdır. Kararları bu liderler alır ve örgütte bulunan herkes de alınan kararlara uyar. YTH'lerde ise esnek ve bireyin isteğine dayanan katılım mevcuttur, kararlar ise tartışılıp alınır ve alınan karar öyle uygulanır. Bu hareketlerin tepki gösterdikleri konular belirli bir sosyal grubun çıkarlarından ziyade evrensel konulardır. ''Bu hareketler, devletten ziyade sivil topluma yönelik hareketlerdir. Yani merkezi bürokratik yapılardan uzak kalmaya ve siyasi elitlerle pazarlık yapmak yerine, kamuoyunu doğrudan etkilemek için çaba göstermektedirler'' (Lelandis 2009, aktaran Işık, 2013, s.27).

YTH'lerin özellikleri ve savundukları şeyler açısından STK'lar ile ifade edilmesi gayet doğaldır. YTH gibi STK'larda belirli bir sorunun çözümüne ilişkin hareket edip, var olan sorunun çözümünü iktidarın dikkatini çekerek ve iktidarla uzlaşarak yaparlar. Bazı düşünceler YTH'lerin tek başına bir önem arz etmediğini savunur. Bu düşüncelere göre, eğer bir sorun varsa ve bu sorunun çözüme ulaşması isteniyorsa, YTH'lerin bunu mutlaka sosyalizmle yapması gerekmektedir. Bu düşünceye göre iktidarla uzlaşma sağlamak mümkün değildir. İktidar yıkılmadıkça sorunlar aynı şekilde yerli yerinde duracaktır. Çoban'a (2009) göre, yeni toplumsal hareketler iktidarlar tarafından çok ciddiye alınmamakta, bazı grupların ya da

devletin çıkarlarına ilişkin kamuoyu oluşturdıklarında iktidarın gerçek yüzünü görmektedirler. Aslında yeni toplumsal hareketlerin ortaya koyduğu sorun kapitalizm olduğu halde onlar çözümü sorunun kendisinde aramaktadırlar. Kapitalist devlet ortadan kalmadıkça sorun devam edecektir. Sosyalizm de toplumsal cinsiyet, kuşak, etnik kimlik ya da ırk gibi kavramlara ihtiyaç bile yoktur. (bkz. S.118)

Var olan bir sorunun çözümü iktidarın onayına kaldığı için YTH'lerin önemli olmayacağını savunan bu düşünce sistemine göre iktidar ortadan kaldırılırsa var olan sorunlarda ortadan kalkacaktır. YTH'ler temelde devlete değil, toplumsal bir muhalife yönelmiş hareketlerdir. YTH'lerin muhalifiyle çatışması özel değil, toplumun tümünü ilgilendiren bir toplumsal problem olmalı; siyasi düzeyi aşarak tarihsellik düzeyinde yani toplumun kendini üretme kapasitesinde olmalıdır. Çoban'ın savunduğu fikir ise sosyalizm'i savunurken direkt iktidarı hedef almakta; soruna odaklanmayıp, durumu özelleştirmektedir. İktidar ele geçirildiği zaman sorunların otomatikman ortadan kaldırılacağı düşüncesi YTH'ler ile bağdaştırılamaz.

YTH'lerin temel hedefi sivil toplum örgütlenmesidir. Modern toplumsal çatışmaların yalnızca siyasi unsurlardan kaynaklanmadığını savunan düşünceyle birlikte yeni toplumsal hareketlerin hedefi, sivil toplumu iktidara karşı korumaktır. Böylelikle YTH'ler toplumu değiştirmeye ve dönüştürmeye çalışırlar. (bkz. Scott 1990, Işık 2013, s.35) Buradan hareketle YTH'lerin STK'ları ile ortak olduklarını söylemek yanlış bir düşünce olmaz. Sivil toplum kuruluşları toplumun tümünü rahatsız eden sorunların çözüme ulaşması için çalışmaktadır. YTH'lerin ve STK'ların kendilerini en iyi ifade edebildikleri ve faaliyetlerini geniş kitlelere yaymada başarılı oldukları alan "internet"tir. Çünkü internet zaman ve mekan kavramını ortadan kaldırmıştır. Türkiye'de darbe döneminden sonra 1990'lı yıllarda, tüm dünyada olduğu gibi internet önemli bir mecra olmaya başlamıştır. Haberleşme alanında yaşanan bu önemli gelişme, sanal ortamlarda bireylerin örgütlenmesini, hızlı olarak bir araya gelebilmesini, mekan kavramını ortadan kaldırarak dünyanın farklı yerlerindeki toplumsal bir hareketin farklı bir coğrafyada duyulabilmesini kolaylaştırmıştır. İnternetin STK'lar için hayati bir önemi vardır. Çünkü STK'lar günümüzde basit bir savunma mekanizması değil, karar alımında söz sahibi kurumlardır. İnternet, yukarıda sayılmış olunan özelliklerinden dolayı STK'ları daha güçlü bir konuma yükseltmiştir. Bugün STK'ları profesyonel bir işletmeden ayıran

en önemli unsur kâr'ın kullanılış amaçlarıdır. Çünkü STK'larda kâr amaç değil adanılan alandaki sorunların çözümüne katkı sağlayacak bir araçtır. Sivil toplum kuruluşları kârlarını genellikle bağışlarla ve gönüllü desteğiyle sağlamaktadır. A. Tayşir ve Pazarcık'ın yaptıkları çalışmaya göre, (2011) Türkiye'nin önde gelen STK'larının %48.04'ünün, üye, gönüllü, uzman personel gibi insan kaynağının kendileri için hayati öneme sahip olduklarını söylemişlerdir (s.53)

Gönüllülük, STK'ların hayatta kalabilmeleri ve inandıkları doğrular adına toplumdaki yanlışların giderilmesi için önemlidir. Gönüllü, bir amaç doğrultusunda maddi bir beklenti olmaksızın bilgisini, emeğini, zaman ve enerjisini sunan kimsedir. STK'lar parayla kişi çalıştırmazlar. Bu inandıkları yapılarına terstir. Bazı sivil toplum kuruluşları faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için parayla yönetici çalıştırmaktadır. Fakat bu uygulamayı yapan STK'lar Türkiye'de azdır. Yeni toplumsal hareketlerin örgüt yapıları da sivil toplum kuruluşlarından farklı değildir. YTH'ler belirli amaçlar için bir araya gelmiş, yönetime karşı tepkisel olmalarından ziyade gönüllülük esasına dayalı, dağınık ya da hiyerarşik olmayan belirli konularda kamu bilincini yükseltmeyi amaçlayan hareketlerdir (bkz. Erel, s.2). “(...) Offe'ye (1985) göre geleneksel siyasal örgütlerin aksine YTH'ler örgütsel farklılaşmaya sahip değildirler. Bu hareketler içerisinde “liderler” ve “sıradan üyeler” arasında farklılaşmaya izin verilmemektedir. Bu nedenle de liderlerin rolleri geçicidir ve liderler ile üyelerin örgüt içi rollerine ilişkin sınırlar oldukça zayıftır.”(Aktaran Coşkun s.84)

Basitçe söyleyecek olursak bireyler, belirli konularda kendilerini sindirilmiş, bastırılmış hissettikleri noktada dayanma güçlerinin aşıldığı andan itibaren yeni toplumsal hareketler oluşturmaya veya bu hareketlerin içinde yer almaya karar verirler. YTH'lerde de gönüllülük önemlidir. Örgütün kemik kısmını gönüllülük oluşturur. YTH'ler ve STK'larda inanmaya dayalı bir sistem görülmektedir. İnanmaktan kasıt, toplumda çözüme ulaşmayı bekleyen bir sorunun, çözüme ulaşacağına inanmaktır. Böylece bireyler inandıkları doğrulara yönelik bir STK'ya gönüllü olarak katılıp, yeni toplumsal hareketler oluşturabilir ve çözümün çok önemli bir parçası olabilirler.

STK'ların karşılaştığı en büyük sorun, devlet kurumlarıyla aralarındaki ilişkidir. STK'ların bir diğer karşı karşıya kaldıkları sorun ise, toplum tarafından bir çözüm olarak görülmemeleridir. Hâlbuki günümüzde dünyada ve Türkiye'de sivil toplum kuruluşları başarılı projeler gerçekleştirdiklerinde, devletin karar almasında önemli etkiye sahiptirler.

A.Tayşir ve Pazarcık'ın (2011) Türkiye'nin önde gelen STK'larıyla yaptıkları araştırmada şu bulguları sunmuşlardır:

Hak temelli alanda faaliyet gösteren STK'ların yöneticileri de, diğer alanda faaliyet gösteren STK'ların yöneticilerine benzer şekilde, devlet kurumlarını karşılıklı ilişkilerde en çok sorun yaşanan paydaş olarak tanımlamaktadırlar. Ancak, hak temelli alanda faaliyet gösteren ve araştırmaya dahil olan 23 STK'dan 16'sının, devlet kurumlarını sorun yaşanan paydaşlar sıralamasında ilk sıraya yerleştirmesi, bu alandaki STK'lar açısından devlet kurumlarıyla ilişkilerin diğer alanlardaki STK'lardan daha da sorunlu olduğunu göstermektedir (s.97).

Bu hak temelli alanda faaliyet gösteren 23 STK'nın içinde Türkiye Hayvanları Koruma Derneği (THKD) 'de vardır. Görüldüğü gibi sivil toplum kuruluşları devlet kurumlarının uygulamalarından şikâyetçilerdir. STK'ların istedikleri hükümetlerin gerekli yasal düzenlemeleri yapmadan önce kendilerinden fikir almaları ve ondan sonra kanun yapmalarıdır.

Bu çerçeve içerisinde Türkiye'de yeni toplumsal hareketler bazında yapılmış hareketlere bakacak olursak ilk olarak çevre hareketini ele almamız gerekir. Murgul'da 1975 yılında faaliyete geçen Etibank Bakır İşletmelerinin bitki örtüsüne ve tarım alanlarına zarar verdiği gerekçesiyle dava açılmıştır. Yine çevreye zarar verdiği gerekçesiyle Çarşamba Ova'sında 1970'lerden sonra açılan fabrikaların tazminat davasına konu olmuştur. Bu arada uluslararası çevre örgütü Greenpeace Türkiye'deki eylemleriyle de kamuoyunda yer edinmeye başlamıştır. Greenpeace ilk olarak Ekim 1992'de Sirius adlı gemisiyle "Nükleer Santrale Hayır" yazılı pankartıyla İzmir'de limana girmiştir. İkinci olarak 20 Ağustos 1994'te Gökova'da kurulan termik santralin işletilmeyeceği yönünde yetkililerin verdiği sözü tutmasına yönelik Bodrum'da bir gösteri yapmışlardır. Ekim 1994'te ise Akkuyu'da rüzgar

değirmeni dikerek nükleer santral bölgesine alternatif kaynak olduğunu göstermek istemişlerdir. Son olarak Kasım 1994'te Ankara'da hükümeti uyarmak için Elektrik Kurumu binası önünde gösteri yapmıştır (bkz. Işık, 2013, s.75-76-77).

“ Üzerinde radyasyon işareti bulunan beyazlar giymiş Greenpeace gönüllüleri 11.04.2000 tarihinde, Sultanahmet Meydanı'nda 'STOP AKKUYU' mesajını taşıyan Greenpeace balonunun önünde, Akkuyu Nükleer Santrali projesini protesto etmişlerdi. Balon, iki Greenpeace gönüllüsüyle birlikte gökyüzüne yükselmiş, yerde bulunan 9 Greenpeace üyesi ise gözaltına alınmıştı” (Çalı, 2006, s.152).

Günümüzdeki çevreci hareketlerden bahsettiğimizde “ Nükleer Karşıtı Platform ve Küresel Eylem Grubu”nun internet medyasını kullanarak nükleer santral karşıtı eylemliliklerini gerçekleştirmesini söylemek mümkündür. 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde tüm siyasi partilere özellikle AKP'ye yönelik eleştirel söylemlerini artıran çevreciler, Japonya'da Fukuşima Nükleer Santrali'ne gerçekleşen kaza nedeniyle santrallere karşı söylemlerini daha güçlü dile getirmişlerdir. Nitekim 2 Haziran 2011'de Taksim meydanında nükleer karşıtı direniş katılarak, eylem yapmışlardır. (bkz. Işık, 2013, s.81)

Türkiye'de yapılan çevre hareketlerine baktığımızda Greeanpace'in eylem odaklı çalıştığını görüyoruz. Bu eylemler kamuoyunun dikkatini çekmeye yönelik eylemler olmakla birlikte genellikle Greenpeace gönüllülerinin katıldığı eylemler olması bakımından farklılık göstermektedir. Işık'ın çalışmasında yer alan “ Nükleer Karşıtı Platform ve Küresel Eylem Grubu”nun yaptığı eylemler ise Greenpeace örgütünün eylemlerinden daha farklıdır. Amaç yine kamuoyu oluşturulup var olan sorunun çözüme ulaşmasıdır fakat bu grupların eylemlerine katılımı sadece örgüt gönüllüleri değil herkes ile sağlamaktadır. Bu gruplar sosyal medya üzerinden insanları bilgilendirip, eylemlere katılım çağrısı yapmışlardır.

Türkiye'deki yeni toplumsal hareketlere bir diğer örnek 2004 yılında gerçekleştirilen “Büyük İstanbul Buluşması”: NATO zirvesi karşıtı hareketlerdir. 2004 yılı “NATO zirvesi” ABD'nin Ortadoğu kaynaklı nitelendirdiği terör olayları karşısında, kendi politikalarına yönelik destek arayışında bulunduğu bir toplantı olmuştur. Bu toplantı NATO üyesi ülkelerin Büyük Ortadoğu projesi'ne (BOP)

mesafeli durmaları açısından da önemli olmuştur. İstanbul'daki NATO zirvesine karşı Türkiye'deki toplumsal grupların muhalif olmalarını sağlamıştır. Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları, her çeşit farklı ideolojik referanslara sahip kitleler bir araya gelerek Amerikan yayılcılığını protesto etmiş ve NATO karşıtı bir duruş sergilemiştir. NATO karşıtı hareketler, 26 Haziran 2004'te Ankara'da ve büyük bir katılımı ile gerçekleştirilen BOP ile de 27 Haziran 2004'te ortaya koymuştur. Bahsi geçen tarihlerde, iktidar tarafından tespit edilen mekânlarda, kitleler şenlik havasında NATO karşıtı eylemlerini dünya kamuoyuna duyurmuştur (Dağtaş ve Yaylagül, 2008, s.433-434)

3.HAYVAN HAKLARI

Hayvan hakları deyince Türkiye'de birçok insanın aklına; "Türkiye'de insan hakları var mı ki? Hayvan hakları olsun?" sorusu gelmektedir. Aslında hayvan hakları ülkelerin birbirleri üzerinde hâkimiyet kurmalarında çok önemli bir yere sahiptir. Her canlının olduğu gibi hayvanların da hakları vardır ve bu haklar dünya tarafından kabul edilmiştir. Ama ülkemizde hayvanların hakları gerektiği gibi korunamamaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak da Batının üzerimizdeki baskısı hep var olmuş, hayvan hakları Türkiye'nin batılılaşmasının önündeki engellerden birisi olarak değerlendirilmiştir. Çünkü hayvanların haklarının yeteri kadar savunulamamasından kaynaklı, sokak köpekleri kavramı ortaya çıkmıştır. Türkiye'de sokak köpekleri batılı bir şehirde olmaması gereken bir olgudur. Bu yüzden, Türkiye tarihten bu yana diğer ülkelerin istekleriyle ve kendisinin modernleşme isteğiyle sokak köpeklerini itlaf etmiştir.

Hayvan hakları genel tanımıyla; hayvanların sağlıklı bir şekilde hayatlarını idame ettirebilmesinin sağlanması demektir. İnsan gibi diğer canlıların yani hayvanların da yaşam hakkı vardır. Bu yaşam hakkını hiç kimse onların ellerinden alamaz. İşte bu noktada dünyanın en gelişmiş yarattığı insan olduğuna göre hayvanları korumakta insanlara düşmektedir. Çünkü hayvanlarda hisseder, acı çeker, üzülür, sevinir. Bunun bir sonucu olarak 15 Ekim 1978'de Paris'te Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi ortaya çıkmıştır;

- 1) Tüm hayvanlar eşit doğar ve eşit yaşam hakkına sahiptirler.
- 2) Tüm hayvanların saygı görme hakkı vardır. Bir tür hayvan olan insan, diğer hayvanları yok edemez. Hayvanları kendi çıkarı için karşılıksız kullanamaz.
- 3) Hiçbir hayvana kötü ve zalimce davranılamaz. Bir hayvanın öldürülmesi zorunlu ise bu, bir anda ve acı çektirilmeden yapılmalıdır.
- 4) Vahşi hayvanlar kendi doğal çevrelerinde yaşama ve çoğalma hakkına sahiptir. Eğitim amacıyla bile olsa vahşi hayvanlar özgürlüklerinden mahrum bırakılamaz.
- 5) Evcil hayvanlar, uyumlu bir biçimde ve özgürlük içinde yaşama hakkına sahiptir. İnsanların kendi çıkarları için evcil hayvanların yaşama koşullarında yapacakları her türlü değişiklik, haklara aykırıdır.
- 6) Evcil hayvanlar, doğal yaşama sürelerine uygun uzunlukta yaşama hakkına sahiptir.
- 7) Tüm çalışan hayvanlar (at,eşek...) iş süresinin sınırlandırılması, işin daha az yorucu olması, güçlerini artırıcı bir beslenme ve dinlenme hakkına sahiptir.
- 8) Hayvanlara fiziksel ya da psikolojik acı çektiren deney yapmak, hayvan haklarına aykırıdır.
- 9) Beslenmek için bakılan hayvanlar barındırılmalı, taşınmalı ve ölümleri de korkutmadan ve acı çektirmeden olmalıdır.
- 10) Hayvanlar, insanlar tarafından eğlence amaçlı kullanılamazlar. Hayvanların seyrettirilmesi ve hayvanlarla gösteri yapılması, hayvan onuruna aykırıdır.

3.1.Batı'da Hayvan Hakları

Hayvan hakları geçmişten bugüne bütün toplumlar için sorun olmuştur. Kimileri bu sorunu “önce insan hakları” diyerek, kimiler ise “modern bir toplum için sokakta hayvan olmamalı” diyerek görmezden gelmiştir. İki fikirde, sorunu görmezden geldiği ve önemli görmediği için sorunun temeline inildiğinde ekonomik ve siyasi çıkarlar kendini göstermektedir. Tarihsel olarak Batı’da da tıpkı Türkiye’de olduğu gibi “Türçülük” yapmaktadır. Türçülük kısaca, insanın diğer canlı varlıklara yanlı yaklaşmasıdır. Türçülük kısaca, insanın kendi biyolojik türünün çıkarları lehine diğer biyolojik türlerin çıkarları aleyhine olacak şekilde önyargılı ya da yanlı davranmış göstermesidir (bkz. Singer, 2005, s.43).

İnsanların genel olarak kendi çıkarları doğrultusunda hayvanların hakları olmadıklarına inanır ve insan haklarının hayvan haklarından daha önemli olduğunu vurgularlar. Örneğin, bebeğin “yaşama hakkını” savunanların için onu hayvanlardan ayıran tek şey, onun biyolojik olarak *Homo sapiens* türünün üyesi olması, şempanzelerin, köpeklerin ve domuzlarınsa olmamalarıdır. Singer’ın da savunduğu gibi bu farkı öne sürerek bebeğe yaşama hakkı tanırken, diğer hayvanlara tanımamak bir türçülük örneğidir. Türkiye’nin geçmişten bugüne Batı’yı modernliğin kalesi olarak görmesinden dolayı sokak hayvanları özellikle de köpekleri (cüsselerinden ve toplu halde yaşamalarından dolayı) itlaf edilmiştir. Çünkü Türkiye için, Batı’da sokak köpeği olmaması “modernlik” ölçüsüdür. Türkiye’nin örnek olarak aldığı Batı’nın hayvan hakları konusundaki düşüncelerine baktığımızda ise, durum Türkiye’den çokta farklı değildir. Batı’ya yoğunlaşmamın nedeni Batı’da gelişen fikirlerin son iki ya da üç yüzyılda Avrupa’dan dünyaya yayılması ve çoğu toplumunun düşünce tarzını şekillendirmekte olduğudur. Singer’ın da dediği gibi Batı’dan yayılan fikirler birçok toplumu himayesi altına almıştır. Eğer bu durumu hayvan haklarına adapte edecek olursak, İstanbul’a gelen yabancılar, Osmanlı döneminde halkın hayvanlara iyi davranmasına şaşırmıştır. Hayvan hakları bakımından Türkler Batı’lılardan bir adım öndedir. Fakat tarihte meydana gelen bir takım olaylardan dolayı, Batı’lı devletler topraklarımızda yaşayan sokak hayvanlarına çözüm bulmaya çalışmışlardır.

İpşiroğlu'na (2011) göre:

Rokoko döneminde Fransız sanatında köpek daha çok süs nesnesi olarak görülür. Saray çevresinin şık hanımlarının kucağında ya da süslü eteklerinin dibinde oturan tüylü küçük köpekler girer resimlere. Bu resimlerde köpeğin dostluğu, arkadaşlığı, yalnızlığı ne denli simgelediği sorgulanabilir. Köpekle sahibinin doğrudan iletişimleri yoktur. Ne göz iletişimi ne de el teması... Köpek bir süs nesnesi olmaktan öteye geçmez. Buna karşılık aynı dönemde İngiliz sanatında köpek kişilik kazanmıştır bile. Süs nesnesi değildir artık, kompozisyonun içinde önemli bir yeri vardır. 19. Yüzyılda durum daha farklıdır, köpek ticaretten sanata kadar toplumun her alanında önemli bir yer tutar artık (s.29).

Sanat alanına baktığımızda da Batı'da hayvan, insan için bir nesneden öteye gitmemiştir. Oysa Osmanlı döneminde köpek, İstanbul ile özdeşleşmiş kartpostalları süsleyen önemli bir canlıdır. ‘‘(...) Hristiyanlık insan dışı hayvanları, Roma döneminde olduğu gibi, kesin bir biçimde merhamet sınırlarının dışında bıraktı. İnsanlara yaklaşım olağanüstü derecede gelişir ve yumuşarken, diğer hayvanlara yaklaşım Roma dönemindeki kadar kalpsizce ve acımasızca olmaya devam etti’’ (Singer, 2005, s.265).

Singer'a (2005) göre:

Yani hayvanların ölümsüz ruha sahip olmadığı şeklindeki öğretisi, Descartes'in felsefesinde, bilince de sahip olmadıkları şeklinde olağandışı bir sonuca götürüldü. Descartes'e göre hayvanlar sade bir makinedir, otomattır. Ne haz ne acı ne de başka bir şey hissederler. Bıçakla bir yerleri kesildiğinde çığlık atıyor ya da kızgın bir demirden kaçmak için çırpınıyor olabilirler, ama bu davranışlar bu tür durumlarda acı çektiklerini göstermez. Onlar da bir saatin tabi olduğu ilkelere tabidirler; eğer eylemleri bir saatinkinden çok daha karmaşıksa bunun nedeni saatin insanlarca yapılmış bir makine olması, hayvanlarınsa Tanrı tarafından yapılmış ve karşılaştırılmayacak kadar karmaşık makineler olmasıdır (Singer, 2005 s.274).

Yukarıda bahsedilen zamanlarda Batı’da hayvanlara karşı daha katı bir düşünce söz konusu olmuştur. Hayvanların herhangi bir hakları olmadığı savunulmuş ve hayvanların yalnızca insanın hayatını kolaylaştırmak için var olduğuna inanılmıştır. Tarihten bu yana insan kendisini her zaman dünyadaki en önemli varlık olarak görmüştür. Batı’ya göre insan, zihinsel işlevleri bakımından diğer bütün canlılardan üstündür. Bu yüzden de diğer canlılar üzerinde karar verme yetisine sahiptir. Bu düşünce günümüzde hem Batı’da hem de ülkemizde devam etmektedir. Bu düşüncenin ortadan kalkması için ilk önce örnek aldığımız Batı’nın hayvan hakları için düşüncelerinin değişmesi gerekmektedir. ‘‘ (...) Ancak iki bin yıldır Batı düşüncesinde hayvanlara karşı geliştirilen yaklaşımdan tam bir kopuş yaşanırsa bu sömürüye son verilmesini sağlayacak sağlam bir temel yaratabiliriz.’’ (Singer, 2005, s.290) Çünkü her düşüncenin ölçütü olarak Batı düşüncesi kabul görmektedir. İlk önce Batı’nın bu konudaki fikri değişmelidir ki, Batı sevdalıları olan Türkiye de fikrini o yönde değiştirebilsin. Aslında Türkiye özüne dönüp, geçmişine bakmayı gerçekleştirebilirse, daha o zamanlarda hayvanların haklarının olduğunu kabul ettiğini görecektir.

3.2.Türkiye’de Hayvan Hakları

Türkiye tarafından da kabul edilen Hayvan Hakları Bildirgesi ülkemizde sadece sözde kalmıştır. Türkiye’de hayvan hakları ihlalleri oldukça fazladır. Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesinde belirtilen maddelerin hiçbirini yerine getirilmemiştir. Bunun sonunda sokak hayvanları, her seferinde Türkiye’nin karşısına daha da büyüyen bir sorun olarak çıkmaktadır. Ve en nihayetinde bu sorun zaman zaman modernlik adı altında kaçınılmaz son olan ‘‘itlaf’’ı önümüze sunar.

İlgar’a (2007) göre:

Türkiye, Ocak 1993 yılında ‘‘Dünya Doğayı Koruma Birliği’’ne (IUCN-International Union For Conservation Of Nature) üye olmuştur. Aynı zamanda ülkemiz nesli tehlike altında olan yabani hayvan ve bitki türlerinin neslinin devamını ve gelecek nesillere aktarımını sağlamak amacıyla, sürdürülebilir kullanımını temin etmek için CITES sözleşmesini katılmıştır. (Anonim 2) 22 Aralık 1996’da sözleşme yürürlüğe sokulmuştur. Yine Avrupa’nın yaban hayatı ve yaşama ortamlarının

korunmasına dair BERN sözleşmesi 09.01.1984 tarih ve 84-7601 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanarak ilgili resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim 3). Yine Türkiye 3.12.1982 tarihli Paris Protokolü'nde değiştirilmiş şekliyle RAMSAR Sözleşmesine Akit taraftar olarak 28.12.1983 tarih ve 3958 yasa ile uygun bularak onaylamış ve resmi gazetede yayınlayarak yürürlüğe sokmuştur (Anonim 4). Ayrıca 5074 ve 5199 sayılı hayvanları korumaya yönelik kanunları yürürlüğe koymuştur. 2000'li yılları ise hayvan haklarında koruma bilicinin yerleşmeye başladığı yıllar olarak nitelemek mümkündür (Hitchens 2002, Zamiska 2003, Keating 2003, urnside 2002, Cullen 2001) (s.353-354)

Tarihten beri Türkiye için sokak hayvanları modern olmanın önünde duran bir engel olarak görülmüştür. Osborne'a (1995) göre: "(...) modernlik, kendi başına bir proje değil, daha ziyade bunun biçimidir. Bir tarihsel bilinç biçimi, soyut bir zamansal yapıdır; bu yapı tarihi sürekli gözden yiten, ama sürekli şimdi olan bir şimdiki zamanın bakış açısından bütünleştirirken, kendi içinde birbiriyle çelişen bir dizi proje, bir dizi gelecek ihtimali barındırır, yeter ki bunlar temel mantiki yapıya uyum sağlasınlar (Aktaran Ahıska, 2005, s.23). Burada anlatılmak istenilen ile Türkiye'nin hayvan hakları bildirgesini kabul etmesi aynıdır. Alıntıda, "Kendi içinde bir dizi proje, bir dizi gelecek ihtimali barındırır" dediği noktayla Türkiye'de var olan hayvan hakları sorunu kabul edilmiş ve Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edilmiştir. Bununla birlikte daha sonra Türkiye'de 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu oluşturulmuştur. Sorunun çözümüne yönelik bir şeyler yapılmaya başlanmıştır. Bu da Türkiye'de yaşayan hayvanlar için düzgün bir gelecek ihtimalinin olacağı düşüncesinin oluşmasını sağlamıştır. Aslında şimdiye kadar anlatılanlardan çıkan sonuç; Türkiye'de hiçbir zaman hayvan haklarının olmadığı ve hep onlara kötü davranıldığıdır. Fakat öyle bir durum söz konusu dahi değildir. Ortaya çıkan bu durumun sebebi Batılı ülkelerin isteklerini yerine getirirken kendi kültürünü hiçe saymaktır. Hayvan haklarının ihlal edilme noktası daha çok sokak köpekleri olmuştur. Osmanlı döneminde ilk olarak ortaya çıkan sokak köpekleri sorunu yine Batılı bir ülke tarafından ortaya atılmıştır. Osmanlı döneminde özellikle halkın sokak köpekleriyle hiçbir sorunu olmamıştır. Örneğin, Osmanlı zamanında sokak köpekleri halk için kutsal sayılmıştır. "Hayvanlar hakkında hem irrasyonel hem de şefkat dolu bir imgenin şekillenmesine katkıda bulunan dini inançlar da İstanbulluları etkiliyordu. Savunmasız bir hayvanı öldürmek günah, yaratılana bir

saldırı; susamış, acıkmış bir köpeğe acımaksa sevap sayılıyordu”(Pinguet,2008,s.18). Hayvanların hakları yazılı belgelerle savunulmasa da, o dönemlerde hayvanların hakları halk tarafından canla başla savunulmuştur. Pinguet’e (2008) göre, “Montaigne de De la cruauté’de “Türklerin hayvanlar için vakıfları ve hastaneler var” diye belirtiyordu” (s.27). “15.yüzyılda İstanbul’u ziyaret eden Avrupalılar tarafından yapılmış bazı resimler, daha o tarihlerde İstanbul sokaklarında köpekler için et satıldığını, sadaka olarak köpeklere et dağıtıldığını gösteriyor ” (Topçuoğlu, 2010, s.26).

Türklerin hayvanları korumak için kurdukları vakıflar ve sokak hayvanlarının beslenmesi için sokaklarda et dağıtmasından çıkarılacak sonuç; “modern ülkeler” tarafından kabul edilen hayvan haklarının yüzyıllar önce Osmanlı tarafından kabul edilmiş olduğudur. Fakat daha sonra değişen siyasi durumlardan ötürü sokak köpekleri için her şey değişmiştir. Bunun tek sebebi ise “modern” olma arzusudur. Çünkü o ülkelere göre “modernliğin” baş koşulu sokakların köpeksiz yani temiz olmasıdır. Bunu daha sonra vereceğimiz örneklerle daha da derinleştireceğiz. “Türkiye’de gerçeklerin “hakikat” olarak korunması, tarihsel olarak sürekli bir mücadele ve pazarlık tarafından belirleniyor ve en önemlisi, hayali de olsa bir dış gözlemci, yani Batı için oluşturuluyor” (Ahıska, 2005, s.67). Türkiye’de her şey Batı için yapılmaktadır. Mesela Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesinin kabul edilmesi ya da Batı tarafından sokaklarda köpeklerin olmamasının “modernliğin altın kuralı” olarak görülmesinden ötürü devlet tarafından “modern” olmak için bir temizleme işlevi olarak görülen “itlafların” gerçekleştirilmesi, hep Batı için yapılan şeylerdir. Bütün bunların tek bir nedeni var; o da Batı için yapılması yani “modern” olarak görülen ülkelerin isteklerinin yerine getirilirse “modern” olacağına inanılmasıdır. Bir örnek vermek gerekirse, tarihte Osmanlı devletinin en zor zamanlarını yaşadığı yıllarda Batı’nın isteğiyle gerçekleşen ilk itlaf verilebilir. İtlaf, telef etmek yani yok etmekten gelen bir kelimedir. Modernleşmenin gerçekleştirilebilmesi için yani yeni bir düzenin kurulabilmesi için “yok etmek” o yıllara göre ve şimdiki zamana göre şart tabii ama ilk itlafa gelene kadar birkaç sürgün girişimi gerçekleştirilmiştir. Sokakları köpeklerden kurtarma fikri ilk olarak 17. Yüzyılda, Sultan 1.Ahmed döneminin devşirme vezir-i azamı Nasuh Paşa tarafından ortaya atılmıştır. Fakat Nasuh Paşa bir sonuç alamamıştır. Daha sonra ise 2. Mahmud zamanında (1830-1839) sokak köpeklerinin sürgün edilmesi fikri ortaya atılmıştır. Bunun nedeni ise;

Pinguet'in (2008) çalışmasında ortaya şu şekilde konulmuştur:

İstanbul'da bir suyla tedavi merkezi kurmuş olan Paul de Regla'ya göre, İngiliz tebaasından bir adamın ‘‘üstü başı paramparça olmuş, vücudu dış izleriyle dolu vaziyette, ruhu fani zindanını kesin olarak terk etmiş olarak yol ortasında’’ bulunmasından kısa bir süre sonra bu karar alınmıştır. Köpekleri savunanların söylediklerine göre adam sarhoştur ve köpeklerle taş atmıştı. Bu senaryoyu kabul etmeye niyeti olmayan İngiltere sefareti, şehrin bu tehlikeli yaratıklardan derhal kurtulmasını talep etmişti. 2.Mahmud, diplomatik ilişkiler bozulur kaygısıyla bu yönde bir ferman çıkardı, fakat bunun bir etkisi olmadı (s.14).

Ferman etkili olmamıştır çünkü o sırada Rusya'yla savaş patlak verince Sultan'ın ıslahatlarını doğru bulmayan halk, Osmanlı ordusunun başarısızlığını bu sürgün kararına bağlamıştır. O yıllarda halk için sokak köpekleri kutsal varlıklardı. Eğer sokak köpeklerinin başlarına herhangi kötü bir şey gelirse, halkta başlarına bir felaket geleceğine inanırdı. Buna bir diğer örnek ise; Abdülaziz zamanında (1861-1876) alınan sürgün kararının ardından yaşanan büyük yangınla birlikte şehir mahvolmuştur. Halk yine bu felaketin sokak köpeklerinin sürgün edilmesi için alınan karar yüzünden olduğuna inanmıştır. ‘‘Ahali köpeklerin başına gelenlerle yangın arasında bir bağlantı kurdu, alevlere Allah'ın gazabı diyenler oldu. Köpeklerin toplatıldıkları mahallelere geri gönderilmesine kadar yetecek kadar genel ve yaygın bir bakış açısydı bu’’ (Pinguet, 2008, s.14). Böylece Abdülaziz hükümeti karardan vazgeçmiştir. Bu iki girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ümit Sinan Topçuoğluna göre ise bu sürgünlerin nedeni; ‘‘Bu iki sürgün teşebbüsünün gerekçesi de, İstanbul'a modern bir kent görünümü kazandırabilmektir. Köpeklerden temizlenmiş İstanbul, Avrupa kentlerine benzeyecekti!..’’(s.45). İtlafların ve sürgünlerin hepsi İstanbul şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bunun en büyük sebebi ise İstanbul'un başkent olmasıdır. İstanbul'un fethinden bu yana hem Batılı ülkeler tarafından hem de Osmanlı tarafından en büyük kale olarak İstanbul görülmektedir. Yine siyasi bir durum söz konusudur. Sokak köpekleri hep siyasi bir çıkar için kullanılmıştır. Ya modern olmanın gerekçesi olarak görülmüş ya da önceki hükümetin gücünün kırıldığını göstermek için kullanılmıştır. Buna en iyi örnek 1910 yılında

gerçekleştirilen “ilk itlaf”tır. Sokak köpeklerinin modernliğin önünde cılız bir kale olarak durduğuna inanan ve aslında en önemli nedeninin kendinden önce gelen hükümetin gücünü kırıp, kendi hükümetinin ondan üstün olduğunu göstermek isteyen ittihatçılar olan jön Türkler tarafından ilk itlaf gerçekleştirilmiştir. İttihatçılar başa geçtikten bir yıl sonra yapılacak en iyi hamlenin sokak köpeklerinin itlafi olacağına karar vermiştir. Çünkü 2.Mahmud döneminden bu yana köpeklerin ortadan kaldırılması fikri terakki kavramı ile iç içe geçmiştir. Ama o güne kadar hiçbir reform hareketinde, bu terakki hamlesi yapılamamış veya başarılı olamamıştır. İşte bu yüzden ilk hamle olarak sokakların köpeklerden temizlenmesi kararı alınmıştır.

Topçuoğlu’nun (2010) çalışmasında şunları iddia eder:

İttihatçılar, köpekleri yok ederek hem daha önceki reformculardan daha güçlü ve cesur olduklarını göstermiş olacaklarını, hem de İstanbul sokaklarında terakki yönünde somut bir adım atmış sayılacaklarını düşünüyorlardı. Üstelik yeni rejimden bunu bekleyenlerde vardı. Köpekler ile birlikte yaşamak istemeyen ecnebiler, Levantenler, gayr-i Müslimler, Avrupai kafalı Osmanlı aydınları... Sokak köpekleri sorunu, bu insanlar için yeni rejimin iyi çalışıp çalışmadığının bir göstergesi idi (s.56).

Burada Batılı güçlerin karışık bir siyasi ortamda nasıl etkili olduklarının gösterilmesi için çok kuvvetli bir olay vuku bulmuştur. O zamanlar Osmanlı devleti kendi iç hesaplaşmalarından dolayı siyasi bir karışıklık içerisindeydi. Yeni bir hükümet gelmiş ve kendi gücünü kabul ettirmek için çaba sarf etmekteydi. Gücünü kanıtlamak için ise, Batılı güçler tarafından ortaya atılmış en önemli sorun olarak görülen sokak köpekleri sorununu çözmenin uygun olacağını düşünülmüştür. Bu durumun bir benzeri Meltem Ahıska’nın yazmış olduğu “*Radyonun Sihirli Kapısı Garbiyatçılık ve Politik Öznellik*”adlı kitapta yer alınmıştır. Meltem Ahıska Türkiye’de ki Radyonun tarihini araştırırken aslında Batılı güçlerin Türkiye üzerinde nasılda etkili olduklarını yaşadığı örneklerle anlatmıştır kitabında.

Ahıska'nın (2005) çalışmasında ortaya koyduklarına göre:

Modernlik içinde, özellikle arşivlerle geçmişî koruma konusunda yaşanan bu çelişkinin Türkiye'de modernliğin önemli alanlarından biri olan radyoculuk pratiğini de şekillendirdiği varsayılabilir. O zaman "gecikmiş" modernliğin temsilcileri Batı'dan çıkardıkları başka birçok dersin yanı sıra bu alanda da dersler çıkararak koruma meselesine daha temkinli yaklaşmış olmalılar. Arşivlerin yok edilmesi, geçmişin içerdiği yorumlama çeşitliliğini yok etmek, milli hakikatin yekpareliğini oluşturmak için bir strateji olarak değerlendirilebilir. Buna göre, geçmişin mirasçıları, geçmişî imgelemede sabitlemek ve tekleştirmek üzere geçmişin çoğulluğunu yok edip, yokluk temelinde bir anlatı oluşturmuşlardır. Arşivleri yok ederek geçmişî korumuşlardır. Böyle bir değerlendirme Türkiye'de ki radyo tarihinin bir biçim olarak modernlikten belirgin olarak sapmadığı sonucuna götürebilir bizi, **geçmişin korunması, geçmişî "temizlenerek" bugünden ayrıştırılması modern bir tavidir** (s.65).

Bu olay ile sokak köpekleri arasında bir bağlantı kurulacak olursa; Türkiye'deki radyo tarihiyle ilgili belgelerin ve sokak köpeklerinin başa gelen hükümet ile yok edilmesi aynı güçlerin istekleri doğrultusunda olmuştur. Yani "Batı" ve "Modernleşme" Türkiye'de en önemli iki güçtür. Jön Türkler tarafından yapılmış ilk itlaf'a dönecek olursak, itlaf bir yıl süreyle halk tarafından ertelenmiştir. Bunun nedeni ise halkın İttihad ve Terakki'den meşrutiyet rejiminden hoşnutsuz olmasıdır. Palmira Brummet'e (2003) göre, Böylece köpekler geleneksel ve belki de daha insanca olan eski bir düzenin değişmesine direnişin simgesi olarak sempati uyandırıyorlardır "(Aktaran Topçuoğlu, 2010, s.56). Köpekler 1910 yılında Hayırsızada'ya açlığa terk edildi. Orada kimi zaman aç kalarak kimi zaman ise birbirlerini parçalayarak öldüler. Bu tarihimizdeki ilk itlaf olarak arşivlerde de yer almıştır. Böylece bu itlafı Jön Türkler ne kadar güçlü olduklarını herkese ispatlamıştı. Aynı zamanda artık İstanbul sokakları köpeksiz modern bir görünüme sahipti. Remlinger (Bu kişi ise itlaf'ın para karşılığında olması için bir rapor sunmuştur. Fakat bu rapor reddedilmiştir) 1932 yılında yayımladığı bir makalede 1910 yılında gerçekleşen olaylara değinmiştir.

Pinguet'e (2008) göre:

Köpeklerin itlafında ahlak ve hijyenin hiçbir rolü olmamıştır... Zavallı hayvanlar yok edildiler, çünkü inanması zor ama, siyasette hep görülen türden tuhaf bir bakış açısıyla eski Türk düzeninin canlı örneği, simgesi olarak görüldüler... Sokaklardaki varlıkları gericikiğin, yobazlığın simgesi değilse neydi? Bu tarihsel hayvanları yok etmek suretiyle şehrin çehresini kökünden değiştirmekten daha fazla akıllarda yer edecek, zihinleri sarsacak, en önemlisi de gerçekleştirilmesi daha kolay bir reform olabilir miydi?" (s.15).

Ve Batılı ülkeler yapılan bu itlaf için Türkleri tebrik bile etmiştir. "İlan-ı Meşrutiyetten sonra İstanbul'daki köpeklerin büyük bir kısmı toplatılarak Marmara'daki Hayırsız Ada'ya gönderilmişti. Bununla beraber şehreminliğe tayinim sıralarında otuz bine yakın köpek buldum. Bunları yavaş yavaş imha ettirdim" (Topuzlu, 2010, s.144).

Pinguet'in (2008) çalışmasında iddia ettikleri şunlardır:

Amerikalı öğretmen Mary Mills Patrick gibi Batılılar, bu itlaf kampanyasından dolayı, köpeklerin "medeni bir şehirde yerlerinin olmadığı" gerekçesiyle Jön Türk rejimini tebrik ediyorlardı. 1907'de İstanbul sokaklarını "çöpçü görevi gören uyuz köpek sürüleri yüzünden insan ayağını koyacak yeri zor buluyordu" diye tarif eden Amerikalı bir dilbilimci, 1910'da İstanbul'a tekrar geldiğinde köpeklerin toplatılmış olmasını takdir ediyordu (s.19).

Bu durumda Batı'nın olmasınırettiği isteklerin Osmanlı devleti tarafından yapılması, devletin gücünü bir nevi azaltmaktadır. Çünkü bu durumda Batı, Osmanlı devletinden daha üstün konumda olmuştur. Tıpkı Radyoculuğun tarihinde arşivlerin imha edilmiş olmasındaki gibi. "Arşivleri tüm çeşitliliğine rağmen hakikatin bekçileri olarak saklayabilecek iktidar, sürekli Batı'nın dayattığı üstünlük konumuyla tehdit edildiği için hegemonya yaratıcı, yani ikna edici gücünü yitiriyor. Sürekli gerçek ya da hayali bir sorgucunun karşındaysan geçmişten kalan izleri denetlemek çok büyük bir önem kazanıyor" (Ahıska, 2005, s.67). Kendinden daha güçlü bir konumda olan Batı ne derse Türkiye'de geçmişten beri hep o yapılmıştır. Konular

çeşitlilik göstermiş fakat gidilen yol hiç değişmemiştir. Sürekli “yok etme” yeni bir başlangıç ve modernleşmenin temeli olarak görülmüştür. Burada Radyoculuğun tarihinden de örnekler verilerek aslında farklı konularda gidilen yolların hep bir olduğu üzerine dikkat çekilmek istenmiştir.

Günümüze geldiğimizde her şey aynı mantıkla devam etmekte ve hiçbir şey değişmemiştir. Osmanlı devleti zamanında bir İngiliz’in başına geldiği iddia edilen olay gibi 29 Mart 2012 yılında da Ankara’da İran asıllı bir vatandaşın sokak köpeklerinin saldırması sonucu öldüğü iddia edilmiştir. Sabah gazetesinde atılan “Başkente ‘katil köpek dehşeti’” manşetiyle haber olmuştur. Bu haberde ; “sabah saat 08.00’de spora giden Majid Yahyakhani sokak köpekleri tarafından ısırılmış ve öldürülmüştür” diye yer almıştır. Dikkat edilecek nokta Osmanlı döneminde bir İngiliz asıllı kişinin aynı saldırıya maruz kaldığının iddia edilmesi ve İstanbul’un o dönemde başkent olmasıdır. Bu iki olay birbiriyle benzerlik göstermektedir. Ankara’da iddia edilen olaydan birkaç hafta sonra 2 Nisan 2012’de Radikal gazetesi “Ankara’da sokak köpeği katliamı” manşetli haberi yayımlanmıştır. Bu haberde ise “7 tane sokak köpeği tecavüz edilerek, boynu kırılarak ve yakılarak öldürülmüştür. Bunun sebebi ise HAYTAP’ın söylemiyle daha önce haber olarak yapılan, Ankara’da sokak köpekleri tarafından öldüğü iddia edilen Majid Yahyakhani’nin olayından sonra olduğu söylenmiştir.” Görüldüğü üzere yaşanan hiçbir şey değişmemiştir. İran asıllı bir kişinin ölüm nedeninin daha belirlenmemiş olduğu halde sokak köpekleri öldürdü ibaresiyle gazetelerde ve internet sitelerinde haber olmasının ardından, sokak köpeklerinin kimliği belirsiz kişilerce “itlaf” edilmesi, tarihin tekerrürden ibaret olduğunu gözler önüne sermektedir. Zaten “Başkente katil köpek dehşeti” manşetli haberde ölen İran asıllı kişinin çocuğu da şu sözleri sarf etmiştir;

Roosbeh Yahyakhani: Şehrin ortasından başıboş köpeklerin bulunması sadece benim babam için değil başkaları için tehlike oluşturabilir, biz belediyeden şikayetçiyiz” Bu sözlerin anlamı; Modern olmayan bir şehir burası. Çünkü *şehrin tam ortasında başıboş köpekler* var. O yüzden devlet bir şeyler yapsın. Yani hemen bir “*itlaf*” gerçekleştirilsindir. Görüldüğü gibi hala “modernleşme”nin anlamı sokakların köpeksiz kalmasıyla bir tutulmaktadır (Sabah gazetesi,2012).

Yaşanan bu olay Gramsci'ye (2010) göre, "Egemen sınıfın görüşleri toplumun geniş kesimleri tarafından benimsenip sağduyu gibi algılanmaya başlanır" (Aktaran Yaylagül,s.110). Geleneksel medyada hayvan hakları ile ilgili yapılan haberler egemen sınıfın tutunduğu tavra göre belirlenmektedir. Mesela sokak hayvanlarına yapılan bir işkence küçücük bir haber olarak yer alırken, sokak hayvanlarının ısırıldığı bir kişi hakkında yapılan haber manşet olarak geleneksel medyada yer alabilmektedir. Ankara'da yaşanan olay bu duruma uygun bir örnektir. Bu da egemen sınıfın geleneksel medyadaki üstünlüğünü göstermektedir. Bir zamandan sonra bu üstünlük, geleneksel medya tarafından benimsenmekte ve doğru olarak kabul edilmektedir. Posta gazetesinde 6 Nisan Cuma tarihinde "Anne köpeğe kızgın yağ döktüler" manşetli küçük bir köşe haberi yer almıştır. Kitle iletişim araçları bu konuda yeterli değildir. Bunun nedeni kitle iletişim araçlarının egemen sınıfın kontrolünde olmasıdır. Günümüzde artık 4. Kuvvet olarak yer alan alternatif medya, internetin hayatımıza girmesiyle daha da önemli hale gelmiştir. Alternatif medyanın bir kolu olan sosyal medya birçok durumda geleneksel medyanın hâkimiyet durumu tersine çevirmeye başlamıştır. Geleneksel medyada yer almayan ya da küçük bir yer kaplayarak yer alan haberler, sosyal medyada daha geniş şekilde yer alabilmektedir. Sosyal medyanın en önemli artısı anında geri beslemenin olabilmesidir. İnsanların birlik olup, haberlere karşı tepki verebilmesidir.

Geleneksel medya, bilginin yayılması için belirli kaynaklara ihtiyaç duyarken, sosyal medya bilgi yayınlamak veya erişmek için göreceli olarak masrafsızdır ve erişim araçları herkese açıktır. Gazete yayınlamak için bir matbaaya veya TV yayını yapmak için zorunlu olan lisansa ihtiyaç duymaz. Sosyal medyanın ve geleneksel medyanın ortak yönleri de vardır. Her ikisi de küçük veya büyük kitlelere ulaşabilmektedir. Aynı zamanda geleneksel medya ile sosyal medya arasında bir sürü farklılıklar da vardır. En başta bir bilgi geleneksel medyada yayınlandığı zaman, o bilginin geri alınması oldukça zordur. Ancak sosyal medyada yayınlanan bilgi istenildiği zaman geri alınabilir ve yenisi paylaşılabilir. Sosyal medya dediğimiz zaman aklımıza ilk gelen, Facebook, Twitter, YouTube gibi internet siteleridir. Bu sitelerde yayınlanan bilgiler kitlelere anında ulaşmaktadır ve kitlelerden geri dönüşümü çok kısa zamanda gerçekleşmektedir. İkincisi, geleneksel medya belli bir tecrübe ve eğitim gerektirir. İletişim araçları hakkında belli bir bilgi birikimi ve tecrübe gerektirir. Ancak sosyal medyada tecrübeye ihtiyaç duyulmaz. İnternet

kullanan herkesin ulaşımına açıktır. Bilgi, eğlence, tartışma, siyasi paylaşımlar, kadın hakları, hayvan hakları vb. konularda fayda sağlamaktadır.

Tüm bu saymış olduğumuz sitelere bakıldığında geleneksel medyanın tersine anında iletişimi ve geri dönüşümü gerçekleştiren, kişilerin kendi çevrelerine ya da daha fazlasına ulaşabildikleri bir araç haline gelmektedir. Kısacası, 4. Kuvvet olma özelliğini taşımaktadır. Oluşturulan Bloglar kişileri birer muhabir, gazeteci yapmaktadır. Kişilerin bilgilerini ve ilgi alanlarını paylaştıkları bu Bloglar farklı bakış açılarını ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda kişiler çektikleri videoları paylaşarak birer sinemacı gibi davranabilmektedir. Tüm bunlara baktığımızda internetin hayatımızda edindiği yer çok da olumsuz gözükmemektedir. Ekim 2010 yılında ‘yamuk’ isimli küçük bir kedinin Ufuk Günaydın tarafından kafası ezilerek öldürülmesi geleneksel medyada haber olarak çok fazla yer almazken, sosyal medyada bir bomba etkisi yaratmıştır. Haberi okuyan kişiler hemen harekete geçmiş, bunun gibi olayların son bulması için ellerinden geleni yapmıştır. Bu olayın geleneksel medyada yeteri kadar yer almaması ise çok ciddi bir sorundur. Sonuçta TV en yaygın kitle iletişim araçlarından biridir. Herkesin evinde birkaç tane televizyon bulunmaktadır. Eğer bu haber TV’de daha fazla yer alabilseydi birçok kişinin bu durumdan haberi olabilecek ve ona göre bir farkındalık yaratılabilecekti fakat maalesef bu olay sadece sosyal medyada haber olarak yer alabilmiştir.

Öztürk’ün (2011) çalışmasında şunları iddia etmiştir:

Ciddiye alanlar sayesinde bir şey başardık ülkem de. İzmir’de tekmelenerek başı ezilerek öldürülen kediye uygulanan şiddeti ciddiye alan ve dilekçemize imza veren 27.000 kişi sayesinde CHP Kırklareli Milletvekili Turgut Dibek, TBMM’ne bir soru önergesi verdi. Hem de bizim imzalarımızı referans göstererek. Hayvanlara karşı işlenen suçların 5199 sayılı ‘Hayvanları Koruma Yasası’nda değişiklik yapılarak, ‘Kabahatler Yasası’ndan çıkarılıp, ‘Türk Ceza Yasası’na konması için verilen soru önergesi artık mecliste. Bundan sonra hep beraber önergenin kabul edilip yaşama geçirilmesinde (s.44).

Alıntıda bahsedilen imzalar sosyal medya aracılığıyla toplanmıştır. Yani sosyal medya kişileri harekete geçirmekte ve kişilerin kendini ifade etmesinde büyük rol oynamaktadır. Hatta görüldüğü gibi birçok şeyi kökten değiştirebilme yetkisine de sahiptir. Çünkü egemen sınıfın hegemonyası orada geçerli değildir. Kişiler özgürce kendilerini ifade edebilmektedir.

Hayvan hakları sorunu Türkiye’de iktidarın derdi olmasa bile, bu sorunun çözümüne ulaşması için kendini adanmış sivil toplum kuruluşlarının derdidir. Türkiye’deki hayvan hakları sorununa dair yapılmış herhangi bir akademik çalışma yoktur. Bu yüzden bu çalışma akademik anlamda bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Diğer yandan hayvan hakları sorununa ilişkin yapılmış bir sürü görsel malzeme bulunmaktadır. Yani bu sorun birilerinin derdidir. Ama mecra itibariyle Türkiye’de geleneksel medyada kendisine yer bulamamaktadır. Hayvan hakları sorunu Türkiye’de daha çok sosyal medyada kendisini gösterebilme şansı bulmuştur. Aslında bu da bir sorundur. Çünkü o zamanda sadece hayvan hakları sorununu kendine dert etmiş kişiler o görsellere ve kısa filmlere ilgi göstermektedir. Mesela bu soruna ilişkin sivil toplum kuruluşları ve Türkiye’nin önde gelen sanatçıları beraber kısa filmler çekmiş, şarkılar seslendirmiştir. Fakat bu kampanyalar geleneksel medyada yer bulamadığı için sadece toplumun belli kesimlerine ulaşabilmiş ve kısa ömürlü olmuştur. Bunlardan bir tanesi Yedikule Hayvan Barınağı’nda gönüllü muhabir olarak, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü adına Yerel Hayvan Koruma Görevlisi olarak çalışan Tolga Öztörün tarafından 2009 yılında çekilen Ezber kısa filmidir. Filmde birçok ünlü sanatçı kendilerini sokak hayvanlarının yerine koymuştur. Sanatçıların hepsi gönüllü olarak filmde yer almıştır. Aynı zamanda film, birçok ödül de almıştır. Aynı yıl HAYTAP ” empati” adında bir kısa film çekmiştir. Bu film de Avrupa’da kısa film dalında 3.’lük ödülüne layık görülmüştür. Bu iki filmde anlatılan şey aslında aynıdır. İnsanlara kendilerini hayvanların yerine konması istenmiştir. Onların ne kadar ağır şartlar altında yaşadıkları ve ne tarz işkenceler gördükleri anlatılmak istenmiştir. Aslında burada kişilerin vicdanına seslenilmektedir. Tarihte görüldüğü gibi Türkler vicdanlarından dolayı sokak hayvanlarına iyi davranmıştır. Bu yüzden yapılan hemen hemen bütün projelerde insanların vicdanına seslenilmektedir. Aslında bu da bir sorundur. Nasıl ki 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu olan kanunun adı; Hayvan Hakları Kanunu

olması gerekiyorsa, burada da yapılan projeler de, çekilen kısa filmlerde de vicdana yönelik şeyler değil, hayvanların haklarının doğuştan geldiği ve bizim de buna saygı duymamız gerektiği yönünde kampanyalar yapılması gerektiğidir. Sorunun çözümlenememesindeki problemin birazı da STK'lar tarafından hayvan haklarının ifade edilme şeklinde yatmaktadır. Daha öncede söylediğim gibi bu sorun belirli kişilerin ve kurumların dert ettiği bir sorundur. Türkiye'de çoğu kişi bu sorunun önemli olduğunun bilincine varamasa da yurtdışında konunun ne kadar önemli olduğunu bilen Ermeni yönetmen Serge Avédikian 2010 yılında bir animasyon kısa filmi çekmiştir. Filmin adı;''Chienne D'histoire (Barking Island)'' yani ''Hayırsızada''dır. Bu kısa animasyon filmi 63.Cannes Film Festivali'nde kısa metraj dalında Altın Palmiye kazanmıştır. Film, 1910 yılında İstanbul'daki sokak köpeklerinin hayırsızada'ya sürgüne gönderilmelerini ve o zamanki siyasi ortamı konu almaktadır. Bu filmin Türkiye'de yapılmış olan filmlerden farkı, sorunun kökenini anlatıyor olmasıdır. Konu hakkında yazılan kitaplara bakıldığında da kaynakların yarısından çoğunun yabancılara ait olduğu görülmektedir. Hayvan haklarının tarihinde de anlatıldığı gibi yabancılardan bu konuya olan ilgisi çeşitli nedenlerden dolayı her zaman daha fazla olmuştur. Günümüzde de değişen pek bir şey yoktur.

Hayvan hakları sorunu 1980'lerden sonra YTH'ler olarak görülmeye başlamıştır. 1990 yılından itibaren hayvan haklarını savunan sivil toplum kuruluşları, iktidarlara soruna ilişkin çözüm yolları sunmuş fakat o zamanlardaki iktidarlar tarafından soruna ilişkin bir çözüm sağlanamamıştır. Ama ne zaman ki AB uyum yasaları gereği (yine bir Batı dayatması olarak) hayvan haklarına yönelik bir çözüm bulunması istenmiştir, işte o zaman 2004 yılında 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu yasalaştırılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı/ Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı (2011) tarafından ortaya konulan bulgular şunlardır:

Türkiye hayvanların korunması konusunda oluşturulan;

- 125 No'lu Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesini 18 Kasım 1999 tarihinde imzalamış, 28 Kasım 2003 tarihinde ise onaylamıştır.

- 123 No'lu Deney ve Diğer Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Omurgalıların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ni 5 Eylül 1986 tarihinde imzalamıştır.

- 87 No'lu Yetiştirme Amaçlarıyla Muhafaza Edilen Hayvanların Korunması Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi'ni 6 Haziran 2007 tarihinde imzalamıştır.

- 65 No'lu Hayvanların Uluslararası Taşıma Sırasında Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve 103 sayılı Ek Protokolüne sırasıyla 19 Aralık 1975 ve 19 Mayıs 1989 tarihlerinde onaylamıştır.

- 102 nolu Kesim Sırasında Hayvanların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, 17 Eylül 2007 tarihinde imzalamıştır.

Çevre ve Orman Bakanlığının girişimleri ile 2004 yılında kabul edilen 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu Avrupa Sözleşmesi göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca 2006 yılında yine adı geçen Bakanlıkça “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği” yayınlanarak 5199 sayılı Kanunda yer alan hükümlerin uygulanmasına ilişkin detaylar ele alınmıştır. Gerek Kanun gerek Yönetmelik her türlü hayvanın korunmasını hedeflerken, içeriğinde sokak hayvanlarının korunmasına dair çok sayıda hüküm bulunmaktadır (s.9).

Yukarıdaki maddelerde de görüldüğü gibi AB uyum yasaları gereği 2004 yılında 511 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu yapılmıştır. Açık olarak görülmektedir ki bu yasa da Batı isteğiyle, zoraki, yaptım- oldu mantığıyla yapılmıştır. Bu bölümde hayvan haklarının Türkiye tarihinde hangi konumda yer aldığı anlatılmıştır. Bölümün sonunda yer alan alıntılarla da günümüzde yer aldığı konumun tarihtekiyle aynı olduğu gözler önüne serilmiştir.

3.3.Türkiye'deki Hayvan Haklarını Savunan Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye'de şu ana kadar sivil toplum kuruluşları tarafından hayvan hakları sorununa ilişkin çeşitli önlemler alınmak istenmişse de başarılı olunamamıştır. Osmanlı döneminde hayvanlara iyi muamele edilmesi için, müftü tarafından fermanlar bile buyrulmuştur.“ Divan defterlerinde yer alan 1587 tarihli bir fermana,

at, katır ve beygir hamallarının zayıf ve güçsüz hayvanlara yük taşıttıkları; kötü semer kullandıkları ve yüklerinin dengesiz ve taşıyabileceklerinden çok olduğu vurgulanarak bu durumun düzeltilmesi istenmiştir’’ (M.Gürler ve Osmanağaoğlu, 2008, s.327). Peki, ya bu sorunun çözüme kavuşmasına ilişkin, büyük rol oynayan Türkiye’deki hayvanları koruma derneklerinin kökeni, Türklerin hayvanlara karşı takındığı tutumda gizlidir. Tarihe baktığımızda sokak hayvanları Türkler için önemli olmuştur. Türkler, ellerinden gelen en iyi şekilde, sokak hayvanlarına yardım etmiş, onların rahat olmalarını sağlamıştır. Türkler için sokak hayvanları, hem dini yönden hem de sağladıkları yarar neticesinde zaman içinde el üstünde tutulan önemli bir değer haline gelmiştir. Öyle ki, sokak köpeklerini beslemek için, sokakta et bile satılmıştır. ‘‘15. Yüzyılda İstanbul’u ziyaret eden Avrupalılar tarafından yapılmış resimler, daha o tarihlerde İstanbul sokaklarında köpekler için et satıldığını, sadaka olarak köpeklere et dağıtıldığını gösteriyor’’ (Topçuoğlu, 2010, s.24). Hatta Türkler için köpekler bir ekmek kapısı haline gelmiştir. O zamanlarda turistlere satılmak için basılan bütün kartpostallar da sokak köpeklerinin fotoğrafları vardır.

Pinguet’in (2008) tartıştığı gibi:

İstanbul’un Sokak köpeklerini gösteren bütün kart postallar Levanten fotoğrafçılar tarafından 1890-1920 yılları arasında basılmış, numaralandırılmış, Fransız bir başlık ve açıklama eklenmiştir. Köpekli kartpostallar ev içlerinde değil de dış mekânlarda çekilmiş, günlük hayattan sahneleri içeren koleksiyonlarda yer alırdı. Bu ucuz kartpostallar çoğunlukla kısa süreliğine şehre gelen Batılılara hatıra olarak ya da mektuplaşmalarında kullanılmak üzere satılırdı’’ (s.38).

Türkler, o dönemlerde günah olduğu gerekçesiyle hayvanları evlerine almazlar ama onlara sokakta bakarlardı. Aynı zamanda dini olarak insandan aciz olan bu varlıklara iyi davranıp, yardım etmeyi sevap işlemenin bir yolu olarak görmekteydiler. O zamanlar insanlar, sokak hayvanlarına yardım ettiklerinde sevap kazandıklarını ve başlarına gelebilecek her türlü kötülükten korunduklarını düşünürlerdi. Sokak hayvanları asayişi sağlamada da bir numaralı bekçilerdi. Mahalleye yabancıları sokmaz, olağandışı bir şey olduğunda ise hemen gereğini yerine getirirlerdi. Türkler ise sokak hayvanlarının bu yararlarının karşılığında onların aç olan karınlarını doyurup, bu doğal bekçilerle ödeşmiş olurlardı. Bu güzel

bir alış verişti. Gördüğünüz gibi sokak hayvanlarının yararları saymakla bitmez. Sokak hayvanlarının insanlara ilginç bir yararı daha vardır: ‘‘ Binlerce kpeğın İstanbul sokaklarına bıraktığı pislikler, debbağlıkta, yani deri tabaklamada kullanılmakta idi. Sokaklardan köpek pisliklerini toplayıp debbağnelere (tabakanelere) satmayı meslek edinmiş insanlar vardı. Bunlar genellikle çingenelerdi’’ (Topçuoğlu, 2010, s.35).

Çalışmada belirtildiği üzere Türkler, tarihten bu yana hayvansever bir millettir ve Türkiye’de kurulan hayvanları koruma derneklerinin hepsinin kökeninde bu özellik yatmaktadır.

Topçuoğlu’nun (2010) çalışmasına göre:

1700 yılında İstanbul’a gelen Fransız botanikçi Tournefort, İstanbul köpeklerine ilişkin bilinen en eski kayıt olarak, sokakların başlarında köpeklere atmak için sadakalık et satıldığından; yardımseverlik gereği, köpeklerin yaralarını, özellikle de uyuzlarını tedavi eden, atlarına saman veren ve doğum yapmış köpeklerin yavruları ile birlikte kapalı bir yerde yaşaması için küçük kulübeler yapan Türkler’den bahsediyor. Hele, sokaktaki köpek ve kedilerin haftanın belirli günlerinde beslenmesi için iyi hazırlanmış vasiyetnameler ile kurulmuş vakıflar olduğuna inanmakta güçlük çekmiş...’’ (s.24).

Yukarıdaki yazıda da belirtildiği gibi Türkler her zaman hayvansever olmuş, bu yüzden de hayvanları korumak için dernekler kurmuşlardır. Sokak hayvanlarını korumaya yönelik ilk topluluk Osmanlı zamanında oluşturulmuştur. Adı ise (Anonim)‘‘şefkat Kolları’’ yani ‘‘Army of Mercy’’dir. ‘‘Alice Washburn Manning nclğnde Robert Kolejinin bazı ğretmen ve öğrencileri tarafından oluşturulmuştur’’(Aktaran Melikoğlu, 2009, s.3). Daha sonra hayırsız ada katliamı gerçekleştirilmiş ve gündeme hayvanları koruma derneğinin kuruluş fikri gelmeye başlamıştır. Bunun zerine ise 1912 yılında İstanbul Himaye-i Hayvanat Cemiyeti kurulmuştur. Halk tarafından içinde bulunulan karışık ortamdan dolayı, hayvanların korunması fikri kuvvetlenmeye başlamıştır.

Dersaadet Himaye-i Hayvanat Cemiyeti Cedveli'ne (1912) göre:

İlk olarak, hayvanlara yapılan zulüm ve haksızlıkları engellemek ve hayvanların içinde bulundukları kötü yaşam koşullarından olanaklar dahilinde kurtarılmasına hizmet etmek; ikinci olarak ise halk arasında, özellikle de çocuklarda, hayvanlara karşı adalet, iyilik ve hayırseverlik duygularını yaymak ve onları hayvanlara karşı iyi davranmaya alıştırmak gelmektedir. Dernek, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için aile içinde ve dışında eğitim ve öğretim şartı koşarak, üyeler tarafından tanıklık edilen haksızlıkların, teşhir ve ilan edilmesi, mevzuatta bu tür hakaretle riçin belirtilen adli uygulamaların hızlandırılması, mevcut kanunların yeterli olmaması durumunda ise bu eksiklerin tamamlanması yönünde resmi talepte bulunmayı kararlaştırmıştır. Bununla birlikte, çeşitli gazete ve dergilerde konu ile ilgili öğretici makaleler yayımlayarak, halka hayvan sevgisini aşılamak ve derneğin amaçlarına uygun hareket eden kişilere ödüller vermek, Dernek tüzüğünde yer alan görevler arasında bulunmaktadır (Aktaran Melikoğlu, 2009, s.3-4).

İstanbul Himaye-i, Hayvanat Cemiyeti kurulduğu günden itibaren hükümet tarafından desteklenmiş ama Osmanlı Devletinin Balkan savaşıdan sonra Birinci Dünya savaşına girmesinden dolayı, derneğin faaliyetlerine son verilmek zorunda kalınmıştır. O dönemde halk bu durumun, sokak köpeklerine yapılan işkenceden dolayı olduğuna inanmaktadır. ‘‘(...)Osmanlı’nın Avrupa’daki topraklarını Edirne’ye kadar kaybetmesine yol açan Balkan Savaşı patlak verdi. Toparlanmaya fırsat kalmadan, 1914 yılında 1.Dünya Savaşı felaketi geldi. Köpeklerin ahından çekinenler haklı mı çıkıyordu ne? (...)’’(Topçuoğlu, 2010, s.73).

Cumhuriyet döneminde Hayvanları Koruma fikri tekrar sesli olarak düşünülmeye başlanmıştır. Başağaç’a (2001) göre, ‘‘17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihleri arasında yapılan İzmir İktisat Kongresi’nde, hayvanları koruma derneğinin fiilen tekrar kurulması ele alınmış; hükümetin hayvanları koruma derneklerine yardım etmesine oybirliği ile karar verilmiştir’’(Aktaran Melikoğlu, 2009, s.5). İstanbul Himaye-i Hayvanat Cemiyeti Nizamnamesi’ne (1929) göre, ‘‘Türkiye Hayvanları Koruma Derneği, merkezi İstanbul olmak ve şubeler açmak üzere 1923 yılında kurulmuş; Emekli Orgeneral Zeki Baraz Başkanlığında, 6 Mart 1924 tarihinde resmi

olarak faaliyetlerine başlamıştır’’ (Aktaran Melikoğlu, 2009, s.5). Türkiye Hayvanları Koruma Derneği (THKD) 1950 yılında, Bakanlar Kurulu kararı ile ‘‘Kamu Yararına Çalışan Dernek’’ statüsünü kazanmıştır.

Türkiye’de hayvanlara karşı yapılan kötü muamelelerden dolayı, hayvan haklarını savunan sivil toplum kuruluşlarının kurulmasında artış olmuştur. Hayvan hakları 1980’lerden sonra YTH’ler olarak görülmeye başlanmıştır. 1980’den sonra YTH’ler olarak görülmeye başlanmasının sebebi hayvan haklarını savunmak için kurulan STK’ların yaptıkları faaliyetlerle kendilerini en güçlü 1980’den hatta 1990’dan sonra göstermeye başlamasıdır.

Türkiye’de hayvan haklarını savunan sivil toplum kuruluşlarından bir tanesi 1978 yılında merkezi İstanbul olarak kurulmuş olan Doğal Hayatı Koruma Derneğidir (DHKD). Kuruluş, 1986 yılında ‘‘Kelaynak’tan haberler’’ adlı bülten yayımlamıştır. İsmi duyurmak içinde ilk kampanyasını, Türkiye’de yayınlayan bir İngilizce gazete olan Turkish Times’da gerçekleştirmiştir. Bakanlar Kurulu kararı ile dernek 2001 yılında, ‘‘Kamu Yararına Çalışan Dernek’’ statüsünü kazanmıştır. Kuruluş, Dünyayı Koruma Vakfı (WWF) ile ortaklaşa projeler de gerçekleştirmiştir. Fakat günümüzde dernek faaliyetini sürdürmemektedir. Türkiye’de kurulmuş olan başka bir önemli hayvanları koruma derneği de, DOHAYKO’dur. Kuruluş, 1995 yılında kurucularının sokak hayvanlarını kendi kurdukları telli bir alana toplamaya başlamasıyla faaliyete geçmiştir. Daha sonra belediyeden aldıkları desteklerle barınağı şimdi bulundukları alana taşımışlardır. DOHAYKO, HAYTAP’ın bünyesinde topladığı derneklerden biridir. Aslında HAYTAP, DOHAYKO öncülüğünde kurulmuş ve sözcüsü de yine DOHAYKO olmuştur. Çalışmalarını HAYTAP ile birlikte gerçekleştirmektedir. HAYTAP ise Türkiye’de bir ilk olması yönünden önem arz etmektedir. HAYTAP, federasyon tüzel kişiliği olmadan önce ilk olarak sanal ortamda hayvan hakları savunucularının bir araya geldiği, ‘‘ Hayvan Hakları Aktif Güç Platformu’’ adıyla oluşmuş bir topluluktur. Bu platformun kısaltılmış adı ise ‘‘HAYTAP’’ olarak benimsenmiştir. Federasyon, 2006 yılında kurumsallaşmaya ve örgütlenmeye başlamış, resmi olarak federasyon olması ise, 9 Temmuz 2008 tarihinde İstanbul valiliğinin kararıyla tescil edilmiştir. HAYTAP, 5 sivil toplum kuruluşunun aynı bünyede oluşmasıyla kurulmuştur. Bünyesinde Türkiye genelinde birçok hayvan hakları derneğini barındırmakta ve onlarla ortak

alışmalar sürdürmektedir. Bir diğerk önemli kuruluşlardan olan YHS ise, hayvanlara sahip çıkmak amacıyla özgün ztrk tarafından 2006 yılında ilk olarak bir web sitesi / platform olarak kurulmuştur. YHS, 18 Aralık 2008 tarihinden itibaren ise faaliyetlerine dernek olarak devam etmektedir.

Bu alışmada HAYTAP, DOHAYKO ve YHS sivil toplum kuruluşları incelenmiştir. Bu çalışmanın büyük bir bölümünü, bu üç derneğink / sivil toplum kuruluşunun hayvanları korumak için yaptıkları çalışmalar oluşturmuştur. Bu üç derneğink hayvanı temsil ediş şekilleri, iktidarla aralarında olan ilişki ve hayvan haklarını savunuş şekilleri incelenmiştir. Bir diğerk bölümde çalışmada seçilmiş olan sivil toplum kuruluşlarının neden seçilmiş oldukları detaylı olarak anlatılacaktır.

Bu bölümde ilk olarak hayvan haklarının ne olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışmanın en önemli kavramlarından bir tanesi olması yönünden hayvan hakları kavramının anlamı anlatılmıştır. Türkiye’de hayvan haklarının nasıl olduğu tarihte hayvan haklarının nasıl bir yer tuttuğu üzerinde durulmuştur. Bugünkü durumun tarihsel uzantılarını ortaya koyabilmek için Türkiye’nin tarihinde hayvan haklarının ele alınma biçimi ve bu anlamda örgütlenme çabaları kapsamlı olarak ele alınmıştır.

4.YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER OLARAK HAYVAN HAKLARI SAVUNUCULUğU

Bu bölümde hayvan hakları alanında faaliyet gösteren ve Türkiye’de bu anlamdaki örgütlenme biçimlerinin genel çerçevesini yansıtan  sivil toplum kuruluşunu iktidarla kurduğu ilişkiler, örgütlenme modelleri ve iletişim araçları kullanma biçimleri açısından detaylı olarak incelenmektedir. HAYTAP, birçok sivil toplum kuruluşunu bünyesinde birleştiren ve yrttğu kampanyalarla gündemine aldığı sorunları geniş kitlelere ulaştırabilme potansiyeli taşıyan bir kuruluş olma özelliği taşır. DOHAYKO, HAYTAP’ın bünyesinde bulunan bir sivil toplum kuruluşudur. Eğitime önem verdiği önem ve bu alandaki faaliyetleriyle hayvan hakları alanındaki STK’lardan farklılık gösterir. YHS, web sitesi merkezli bir sivil toplum kuruluşudur.

HAYTAP web sitesinde kendisini; Türkiye’de doğanın, çevrenin ve hayvanların haklarının korunması için bu konuda aynı görüş birliğinde olan derneklerin bir araya getirmiş olduğu ilk federasyon olarak tanımlar. (www.haytap.org) Bir federasyon olarak birçok STK’yı içinde barındırıp ortak ve daha güçlü çalışma yapabilen tek kuruluştur. Her üç kuruluş da hayvanların haklarının olmasının doğal bir durum olduğunu ve her hayvanın doğduğundan itibaren hakları olduğunu, hayvanlara karşı yapılan şiddetin ve zulmün hiçbir gerekçeyle kabul edilemeyeceğini savunurlar. Yalnız HAYTAP’ın kendini tanımlama şekli diğerlerine nazaran biraz farklıdır. Hayvan savunucularının bilinçli olması gerektiğini ve bu konuda eğitilmesi gerektiğini ve bu alandaki eğitimin önemini vurgular. Hatta bilimsel ve bilinçli olmayan her türlü hayvanseverlik ve hayvenseverlik anlayışına karşı olduklarını dile getirirler. HAYTAP, aynı zamanda, bu kutsal davaya inanmış tüm üyelerini ve destekçilerini ciddi bir eğitimden geçirerek bilinçli hayvan hakları savunucusu yapmayı planlamakta, hayvan haklarının Türkiye’de anlaşılabilmesi için halkla ilişkiler çalışmalarının önemini ve hayvan hakları savunucuları arasındaki dayanışmayı ön plana çıkaran bir sivil toplum örgütü olmayı hedeflemektedir.” (www.haytap.org)

YHS, DOHAYKO ve HAYTAP “insan evrenin merkezindedir” fikrine yani “türcülük” yaklaşımına karşı çıkar. HAYTAP, insanın gezegeni diğer canlılarla paylaştığını ve hiçbir canlıdan üstün olmadığını, insan hakları ve hayvan haklarının eşit derecede önemli olduğunu vurgular DOHAYKO, insanın hayvandan daha önce geldiği düşüncesinin hâkimiyet kavramıyla bir tutulması gerektiğini ve hak kavramında hâkimiyet’in yerinin olamayacağını altını çizerek. YHS ise insanların kendilerini dünyanın hükümdarı gibi görmelerinin yanlış olduğunu, hayvanların da insanlar gibi haklarının olduğunu savunur.

HAYTAP, sokaktaki tek tek hayvanlarla ilgilenmekten çok makro düzeyde çalışmalar yapar; dava konusu olabilecek noktalar, eğitim ve halkla ilişkiler gibi konularla ilgilenir. Web merkezli bir kuruluş olan YHS ise sokak hayvanlarının kurtarılması gibi çalışmalara, bu alanda yapılan haber ve eylemlere yer verir, dilekçeler yayınlarak yapılan zulümlerin önüne geçilmesine çalışır. Birçok STK’dan fark olarak YHS gençlere ve okullara ulaşarak: 6-15 yaş grubu çocuk ve gençlere empati yapmanın öğretilmesi ve yarına daha duyarlı bir toplum

yetiştirilmesinde katkıda bulunulmasını hedefler (www.yasamhakkinasaygi.com). DOHAYKO, kısırlat-aşlat-yaşat yaklaşımıyla hayvanların üremesini durdurarak, okak hayvanları sorununu çözmeye amaçlar. DOHAYKO geniş kitlelere ulaşmada etkin bir mecra olan televizyon programlarında hayvan haklarının yer almasının gerekliliğini özellikle vurgular. Ayrıca eğitimin önemini ortaya çıkarmak açısından: Milli Eğitim Bakanlığının bir hafta o da tamamen göstermelik biçimde hayvan sevgisini aşıl原因, sırf müfredatta olduğu için bir eğitim programı olarak değil, gerçekten davranış değişikliği oluşturan akılcı ve günün koşullarına uygun eğitim programları yapması gerektiğini savunur. (www.dohayko.org)

4.1. HAYTAP, DOHAYKO, YHS

Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP), ilk olarak sanal ortamda hayvan hakları savunucularının bir araya geldiği bir topluluktur. Adları da ; ‘‘Hayvan Hakları Aktif Güç Platformu’’ idi. HAYTAP federasyon tüzel kişiliği olmaya adım atarak bu platformun kısaltılmış hali, yani ‘‘HAYTAP’’ı kullanmaya başlamıştır. Federasyon, 2006 yılında kurumsallaşmaya ve örgütlenmeye başlamış, resmi olarak federasyon olması ise, 9 Temmuz 2008 tarihinde İstanbul valiliğinin kararıyla tescil edilmiştir. HAYTAP, 5 sivil toplum kuruluşunun aynı bünyede oluşmasıyla kurulmuştur. Bu sivil toplum kuruluşları;

BGD- Barınak Gönüllüleri ve Hayvanlara Yaşam Hakkı Derneği, İstanbul

DIHAYKO- Diyarbakır Hayvanları Koruma Derneği, Diyarbakır

DOHAYKO- Doğayı ve Hayvanları Koruma Derneği, Adana

GIRHAYKO- Giresun Hayvanları Koruma Derneği, Giresun

KDD- Konyaaltı Dostlar Derneği, Antalya’dır.

HAYTAP, yönetim kadrosu olarak oldukça donanımlıdır. Sivil Toplum Kuruluşlarının önemli bir özelliği de bilgili, eğitilmiş kişilerden oluşmasıdır. STK’ların hemen hemen hepsinin yönetim kurulunda ünlüler ya da eğitim almış kişiler bulunmaktadır. HAYTAP’ta kendi çatısının altında toplandığı eğitilmiş ve ünlü

kişilerle de YTH'lerin bu özelliğini yerine getirmiş olması buna bir kanıttır. (bkz. Ek 1)

HAYTAP'ın bünyesinde Hayvan Haklarını savunmak için bir araya gelen kişilerin büyük çoğunluğunu eğitilmiş kişiler olduğu görülmektedir. HAYTAP, Hayvan Haklarının savunulmasında çok önemli bir cephedir. Zaten bu kadar bilgili bir kadronun var olması da birçok STK'nın bünyesinde toplanmasından HAYTAP'ın ne kadar başarılı olduğunu vurgulamaktadır.

HAYTAP'ın makro düzeyde yürüttüğü çalışmalar arasında şunlar sayılabilir:

“Bir Yemek Bir Kap Su” kampanyası sokak hayvanlarının yiyecek ve içecek bulmadaki sorunlarına son vermek amacıyla başlatılmış bir kampanyadır. Bu kampanya ülke çapında ciddi bir yayılma göstermiş, başarılı bir kampanyadır. Ve bu kampanya hala özellikle yaz aylarında sosyal medyada dile getirilerek devam etmektedir. *“Beni Terk Etme”* kampanyası hayvan sahiplenmenin ciddi bir durum olduğunu anlatmak ve insanların bir eşya gibi aldıkları hayvanları sokağa bırakmalarını önlemek amacıyla yapılmış bir kampanyadır. Bu kampanya *“Koruyucu Aile Olun”* kampanyası sokakta yaşayan ve çeşitli nedenlerden dolayı zarar görmüş ve kendi başına yaşayamayacak olan hayvanların yuva bulmadan önce kalmaları için yürütülen bir kampanyadır. *“Bir Kulübe Bir Can”* kampanyasında gönüllülerden alınan bağışlarla bir anne köpekeğe yavrularını büyütmek için kulübe sağlanmaktadır. *“Pet shopta Hayvan Satışı Yapılamaz”* adlı kampanyası ise hayvanların mal gibi alıp satılamayacağını altını çizmek olmuştur.

Doğayı Hayvanları Koruma Derneği (DOHAYKO), 1995 merkezi Adana olmak kaydıyla kurulmuştur. Aynı zamanda DOHAYKO, Hayvanları Hakları Federasyonu'nun (HAYTAP) bünyesinde topladığı derneklerden biridir. DOHAYKO, HAYTAP'ın kurulmasında öncülük etmiş aynı zamanda sözcüsü de olmuş ve aynı zamanda Dünya Yalnız Bizim Değil (DYBD) platformunda da aktif üyesidir. DYBD kendini Hayvan korumacı ve hayvan haklarını savunan örgütlerin bir araya geldikleri bir platformdur.

Derneğin üç büyük şehirde şubesi (İzmir, İstanbul, Trabzon), ondokuz şehirde ise temsilcilikleri vardır. Yönetim kurulu iş kadını ve iş adamlarında oluşmaktadır. (bkz. Ek 2)

DOHAYKO, HAYTAP ile ortak projeler yürütmektedir; *‘‘Bir Kap Yemek Bir Kap Su’’*, *‘‘Sirk Gerçeği’’*, *‘‘Beni Terk Etme’’*, *‘‘Petshop Gerçeği’’*, *‘‘Bir Kulübe Bir Can’’* bunlarda birkaçıdır.

Yaşam Hakkına Saygı Derneği (YHS), hayvanlara sahip çıkmak amacıyla Özgün Öztürk tarafından 2006 yılında ilk olarak bir web sitesi / platform olarak kurulmuştur. YHS, 18 Aralık 2008 tarihinden itibaren ise faaliyetlerine dernek olarak devam etmektedir. YHS web sitesi üyeleri 90.000’i aşmıştır. YHS yönetim kurulu üyelerini alışılmış hayvansever profilinden farklı kişiler olarak tanımlamaktadır. Toplanabilen bilgiler aşığında YHS’nin yönetim kurulunun ünlülerden oluştuğu görölmektedir. (bknz.Ek.3) Sarp Sanin- müzisyen, Begüm Özbek- manken, Özgün Öztürk ise gazetecidir.

YHS, hem makro hem de mikro düzeyde kampanyalar yürütür; *‘‘Bir Kap Su’’* kampanyası 2007 yılından bu yana yürüttükleri bir projedir. Bu proje, HAYTAP’ın yaptığı projeye gibi sokak hayvanlarının yiyecek ve içecek bulmalarına yöneliktir. *‘‘Ekmek Ağacı’’* kampanyası, soğuk kış aylarında kuşların yiyecek bulmalarındaki zorluğu ortadan kaldırmaya yönelik bir kampanyadır. Bu kampanya yurt çapında büyük başarı elde etmiştir. *‘‘Sessiz Kalma Suça Ortak Olma’’* mikro bir projedir. Hayvanların başlarına gelen olayların web sitesine yüklenen dilekçeler aracılığıyla imza toplanılarak çözüme ulaştırılmasına yönelik bir projedir. *‘‘Askıda İlaç & Mama Barınaklara’’* projesi, kullanılmayan ya da tarihi geçmiş ilaçların YHS tarafından toplanılarak barınakların ilaç ve mama ihtiyacını karşılamasına yönelik yapılmış bir kampanyadır. *‘‘Bakıcı Aile Ol’’* yine HAYTAP’ın *‘‘Koruyucu Aile’’* kampanyası ile özdeş bir kampanyadır. *‘‘Sahip SİZsiniz!’’* kampanyası ise barınaklardan hayvan sahiplenmenin önemini vurgulayan bir kampanyadır.

4.1.1.Hayvan Haklarını Tanımlama Biçimi

Hayvan haklarını tanımlamaları açısından bakıldığında her üç sivil toplum kuruluşu da (STK) birbirleriyle benzer fikirlere sahiptirler. YHS, DOHAYKO ve HAYTAP insanın merkez olduğu anlayışına karşı çıkmaktadır. Hayvanların haklarının insanların hakları gibi doğuştan geldiklerine inanıp, savunmaktadırlar. Yukarıda da belirtildiği gibi HAYTAP: “ insan türünün gezegeni başka canlılar ile paylaştığından hareketle insanın bu dünyanın efendisi değil diğerleri arasında bir tür olduğunu kabul eder. İnsanlara tanınan tüm haklardan (ahlaki ve hukuki olarak) hayvanların da yararlanmasını olağan görür ve bunun bir hak olmaktan öte bir gereklilik olduğunu düşünür.” (www.haytap.org), DOHAYKO: “ Eğer önce insan gelir dersek, insan neden önce gelir, çünkü güçlüdür şeklinde bir yaklaşımdan yola çıkmış oluruz. İnsanın önce gelmesini kabul edersek, güçlü olanın zayıfa, yönetenin yönetilene, zenginin fakire olan üstünlüğünü de kabul etmek zorunda kalırız. Bu bağlamda güçlü ve zengin ülkelerin de fakir ülkelere olan saldırı ve tahakkümünü de onaylamış oluruz.” (www.dohayko.org), YHS:“ İnsanların kendilerini dünyanın merkezine koymalarından rahatsızlık duyuyoruz. Biz ”önce insan” diyen insana inat her canlının yanındayız” (www.yasamhakkinasaygi.com) sözleriyle insanın dünyanın merkezinde olmadığını her canlının eşit doğduğunu ve öyle kalması gerektiğini dile getirmişlerdir. Kısaca her üç STK da “türcülüğü” kabul etmemektedir.

Singer’a (2005) göre;

“Çoğu zaman, Önce insan gelir” önermesinin doğal bir sonucu olarak, hayvanları koruma hareketi mensuplarının hayvanları insanlardan daha çok önemseydiği iddia edilir. Şüphesiz bazı kişiler için bu doğru olabilir; ama tarihsel olarak bakıldığında, hayvanları koruma hareketinin liderlerinin insanlara, hayvanları hiç önemsemeyen insanlara göre çok daha büyük bir önem verdiği görülecektir. Siyahlara ve kadınlara zulme karşı çıkan hareketlerin liderleri ile hayvanlara zulme karşı çıkan hareketlerin liderleri arasındaki kesişim oldukça büyüktür; hatta ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı ve türcülük arasında kurulan paralellik için beklemediğimiz bir onay sağlayacak kadar büyüktür. (s.299)

HAYTAP onursal üyesi ve Bilimsel konularda danışman olan Prof. Dr. Sevil Atasoy 2 Mayıs 2009 yılında İstanbul Barosu Hayvan Hakları Komisyonu tarafından yapılan Şiddet Mağdurları panelinde söyledikleriyle HAYTAP'ın savunduğu fikirler açısından zıtlık göstermiştir.

Atasoy'un (2009) iddia ettikleri şöyledir:

“Hayvana yönelik şiddetin sadece bir hayvan hakkı meselesi olmadığını, en az onun kadar insanın yaşam hakkı meselesi olduğunu da bir kez daha altını çizerek belirtmek istiyorum. Bugün dünyanın birçok ülkesinde yapılan yüz yüze görüşmeler ve son birkaç aydır Türkiye cezaevlerinde yürütülmekte olan çalışmalar şiddet gösterenlerin evvelce hayvana şiddet gösterdiğini tekrar tekrar kanıtlamaktadır. Tekrar teşekkür etmek istediğim az önce biraz zorlukla da olsa sonuna kadar seyretme fırsatını elde ettiğimiz sunumu hazırlayanlardır. Benzer şekilde orada da insana yönelik şiddeti önlemenin hayvana yönelik şiddeti durdurmakla başlayacağı yenilenmiştir. (s.14)

Burada türcülüğün en naif halini görmekteyiz. Açıklananlar her ne kadar hayvanlara yapılan şiddetin yanlış olduğunu söylese de aslında insan odaklı bir düşünceyi anlatmaktadır. Söylenenler de hayvanlara yapılan şiddetin sonu gelmez ise sıranın insanlara yönelik şiddete geleceğinin altı çizilmektedir. Bu fikre göre hayvanlara yapılan şiddetin önüne geçmek daha sonra insana yönelik yapılan şiddetin önüne geçeceği için önemlidir. Hâlbuki doğru düşünce hayvanların ve insanların sadece bir tür olduğu ve haklarının eşit olduğu düşüncesidir.

Singer'in (2002) iddia ettiği düşünceler şu yöndedir:

Hayvanlara karşı zalim olmaktan vazgeçmemiz gerektiğini, sadece bunun insanlara karşı da zalim olmayı teşvik edeceği gerekçesiyle öne sürmekten kaçındım. İnsanlara ve diğer hayvanlara iyi davranmanın birbiriyle bağlantılı olduğu belki doğrudur; ama bu doğru olsa da olmasa da, hayvanlara iyi davranma gerekliliğinin gerisindeki gerçek nedenin bu olduğunu iddia etmek tamamıyla türcü bir tutumdur. Hayvanların çıkarlarını önemsemek zorundayız, çünkü bazı çıkarları var ve bu çıkarları ahlaksal ilgi alanından dışlamanın haklı bir gerekçesi olamaz; bu davranışı

insanlar için yararlı olmasına dayandırmak, hayvanların çıkarlarının başlı başına önemsenmeyi hak etmediği içerimini kabul etmek anlamına gelir. (s.327)

HAYTAP, insan odaklı bir düşünceyi savunmazken, HAYTAP'ın onursal üyesi ve bilimsel konularda danışman olarak atadığı Prof. Dr. Sevil Atasoy konferansta söyledikleriyle insan odaklı düşünceleri paylaşmıştır. HAYTAP Ankara Temsilcisi Pelin Sayılğan'ın 28.02.2010 yılında web sitesinde yayınladığı bir haberle hayvan haklarını tanımladığı fikirle çelişen insan odaklı fikri ortaya koymuştur.” Birçok ünlü seri katil ilk cinayetlerini hayvan öldürerek işlemişlerdir. Hayvana tecavüz eden birinin, fırsatını bulduğunda engelli bir insana veya bir çocuğa tecavüz etmesi an meselesidir. Dolayısıyla toplum huzuru ve güvenliği için hayvanlara karşı işlenen suçlar, tıpkı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Kabahatler Kanunu kapsamından çıkarılmalı, Ceza Kanunu kapsamına alınmalıdır.” (www.haytap.org) Bu durumda HAYTAP'ın hayvan haklarını savunduğu nokta da çatlaklar oluşmaktadır. HAYTAP'ın savunduğu düşüncelerin karşısında duran “insan odaklı” bu düşünceleri savunan kişiler kuruluşun önemli üyeleri konumundadır. Hatta Sayılğan'ın TBMM'ye sunduğu önerenin haberini HAYTAP sitesinde yayınlamıştır. HAYTAP bu hareketiyle fikri benimsediğini göstermekte ve bu durum insanların kuruluşa olan inancını etkilemektedir. DOHAYKO ise düşünce olarak insanın merkez olduğu bir anlayışı hoş görmemekte ve kabul etmemektedir. Kuruluş, HAYTAP bünyesinde olduğu için HAYTAP'ın çelişkilerini de benimsemektedir. Bu bölümde çalışmada seçilen STK'ların hayvan haklarını tanımlama biçimleri irdelenmiştir. Bu açıdan bakıldığında her üç sivil toplum kuruluşu da hayvan haklarını aynı anlamda tanımlamaktadır. Her ne kadar HAYTAP'ın savunduğu fikirler ile üyelerinin fikirleri çelişse de her üç STK da insan odaklı düşünceyi savunmadığını belirtmiştir. Bu üç STK şimdiye kadar bir tek noktada birbirleriyle aynı fikirde hareket etmişlerdir; 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununun değiştirilmesi. Kanunun değiştirilmesi açısından söyledikleri ve hayata geçirmek istedikleri aynıdır.

Son olarak 5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik TBMM'ye sunulan kanun tasarısında iktidar hiçbir STK'ya danışmamıştır. Oysa ki yıllardır hayvan hakları savunucuları 5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik hazırladığı kanun

tasarılarını iktidara ve muhalefete sunmuştur. Fakat iktidar hiçbir zaman bunu dikkate almamıştır. İktidar tarafından Eylül 2012'den bu yana 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu değiştirilmek istenmiştir. Bu çalışman için bu önemli bir noktadır. Çalışma da seçilen üç sivil toplum kuruluşunun, iktidarın 5199 Sayılı Hayvan Koruma Kanununu değiştirmek istemesine karşı yeni toplumsal hareketler açısından sosyal medyada yaptıkları faaliyetleri incelenmektedir.

4.1.2.Örgütlenme

HAYTAP'ın örgütlenme biçimini incelediğimizde gönüllülüğün önemli olduğunu görmekteyiz. Bunun yanı sıra yönetim kurulunda bulunan kişilere baktığımızda YTH'lerin liderlik anlayışıyla bire bir örtüşen kişilerin olduğunu görüyoruz. HAYTAP'ın Başkanı Ahmet Kemal Şenpolat avukat olması bu görüşle örtüşen bir özelliktir. Yeni toplumsal hareketler de lider, eğitilmiş ve entelektüel özelliklere sahip kişilerdir. “ İdeolojik olmayan bu çerçeve içinde, yeni sosyal hareketler tarafından dile getirilen talepleri savunmak için bilişsel yetiler ve entelektüel kapasite sıkça kullanılmaktadır. Nitekim hareketlerin çekirdek kadrosu ve enformel liderlerinin (örneğin Alman vatandaşlar girişimi) öğretmenlerden, hukukçulardan, gazetecilerden çıktığı görülmektedir” (Çayır, 1999, s.75). Yine bu tanımdan hareketle DOHAYKO'nun yönetim kurulunun ise iş kadınları ve iş adamlarından oluştuğunu, ekonomik anlamda refah düzeyinde olan insanlar olduklarını söylemek pek de yanlış olmaz. O zaman bu duruma şu şekilde bir açıklama getirebiliriz; “Yeni sosyal hareketlere en yüksek desteği veren katman hiçbir şekilde mahrum ve yoksul değildir, aksine genelde ekonomik açıdan güçlüdür Bunlardan bazıları, örneğin “ orta sınıf üniversitesi öğrencileri” der Marsh “genelde toplumun en avantajlı üyeleri arasındadır” (Aktaran Çayır, 1999, s.74). Ekonomik yönden kaygı içinde olmayan insan, çevresine daha dikkatli bakabilmektedir. Öyle ki yeni toplumsal hareketlerin liderleri ekonomik yönden kaygısı olmayan kişilerden oluşmaktadır. Böyle kişilerin algıları ve hayata bakış açıları ekonomik yönden kötü olan insanlara nazaran daha açıktır. “ Bu insanlar promodern, bilim öncesi ve sosyal örgütlenmenin farklılaşmamış bir modelini değil, daha çok merkezi bürokratik ve teknoloji yoğunluklu örgütlenme biçiminin gerçekleştirilebileceğinden daha ileri

düzeyde “modern” değerlerin (bireysel özgürlük, hümanist ve evrensel prensipler gibi) yerleşmesine yol açacak düzenlemeleri savunmaktadır” (Çayır, 1999, s.14). Ekonomik yönden kaygısı olan kişi, sadece günü kurtarmayı veyahut ekonomisini daha iyiye nasıl götürebileceği üzerinde fikir yürütmektedir. Dolayısıyla çevresinde olan bitene başka bir gözle bakıp, sorun saptaması ve soruna ilişkin fikir yürütmesi son olarak aktif bir şekilde sorunu çözüme ulaştırması mümkün değildir. “Yeni sosyal hareketlerin aktivistlerinin ve destekçilerinin yapısal karakteristiği yüksek eğitilmiş, ekonomik güvene sahip (özellikle böyle bir güvenliği “oluşum yıllarında”¹⁶ elde eden) ve hizmet sektöründe çalışıyor oluşlarıdır” (Çayır,1999, s.68). **(16= Inglehart,1977)** Bu bilgiler ışığında YHS’nın yönetim kurulunda bulunan kişilerinde bu tanımların içinde yer aldığını söyleyebiliriz. YHS Başkanı Özgün Öztürk de bir gazetecidir. Entelektüel açıdan doygun, eğitilmiş ve ekonomik olarak doyuma ulaşmış yani yeni toplumsal hareketler açısından ideal bir liderdir.

Her sivil toplum kuruluşu için önemli olan “gönüllülük” bu çalışmada incelenen üç sivil toplum kuruluşu olan HAYTAP, DOHAYKO ve YHS için de önemlidir. Seçilen sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü projelerin bel kemiğini gönüllüler oluşturmaktadır. Toplumda olan sorunların çözüme ulaşması için kendini adayan ve inandıkları doğrular için çabalayan kişiler yani gönüllüler bu STK’larca istihdam edilmektedir. Yapılan araştırmalara göre gönüllüler daha çok, çevre ve haklar ile ilgili sorunların çözümüne yönelik çalışan STK’lara yönelmektedirler.

Tablo 1.1.: Önde Gelen STK’ların Kaynaklara Bakışı

Kritik Kaynak	STK sayısı	%
İnsan Kaynağı	49	48.04
Finansal Kaynaklar	33	32.35
İnsan Kaynağı/Finansal Kaynak	14	13.73
Diğer	6	5.88
Toplam	102	100

Kaynak: Tayşir, E.A. – Pazarcık, Y. (2011) Türkiye’nin Önde Gelen Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetsel ve Örgütsel Analizi. Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi, s.52

“İlgili tablo incelendiğinde, Türkiye’nin önde gelen STK’larının %48.04’ünün, üye, gönüllü, uzman personel gibi unsurları içeren insan kaynağını kendileri açısından birincil öneme sahip kaynak olarak tanımladıkları anlaşılmaktadır” (Tayşir-Pazarcık,2011,s.53).

Gönüllükten sonra hayati öneme sahip başka bir konu da bağıştır. Yapılan kampanyaların yürütülmesi için kullanılan kaynakların büyük bir kısmı halktan bağış yoluyla toplanmaktadır. HAYTAP, projelerinin yürütülmesi için bağış durumunu değişik bir şekilde gerçekleştirmektedir. Haytapshop adıyla bir web sitesi hazırlamış ve bu sitede hayvan haklarına yönelik farkındalığı artırmak için üretilen ürünler satışa sunulmuştur. Siteyi incelendiğinde kıyafetten mamaya kadar geniş bir ürün yelpazesinin bulunduğunu, aynı zamanda web sitesi üzerinden barınaklara yardım etme özelliğine sahip olduğu görülmektedir. HAYTAP, bağış olarak bu yolu tercih etmiştir. DOHAYKO da kendi web sitesi üzerinden Haytapshop’u desteklemektedir. YHS ise web sitesinde hesap numaralarını paylaşmış ve bu şekilde bağış toplama yoluna gitmiştir. Netice de her sivil toplum kuruluşunun yaptığı gibi bu üç sivil toplum kuruluşu da bağışla faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Seçilen Sivil toplum kuruluşlarının (STK) yönetim kurulunda bulunan kişiler açısından ise farklılık gösterdiklerini görüyoruz. HAYTAP daha çok veteriner ve hukuk alanında çalışmış insanları bünyesinde toplamaktadır. DOHAYKO'ya baktığımızda ise yönetim kurulunda iş kadınları ve iş adamları yer almaktadır. YHS ise sanat dünyasından insanları yönetim kurulunda barındırmaktadır. Her ne kadar yönetim kurulunda bulunan kişilerce farklılık gösterebilir de her üç STK'nın da amaçları aynıdır. Bir diğer farklılık gösterdikleri nokta da faaliyet biçimleridir. HAYTAP, birçok sivil toplum kuruluşunun bünyesinde bulunduğu bir federasyon olduğu için HAYTAP'ın başlatmış olduğu bir kampanya bünyesinde bulunan diğer sivil toplum kuruluşları tarafından da sahip çıkılıp, Türkiye genelinde yayılmaktadır. HAYTAP, genellikle makro çalışmalar yapmaktadır. Tek tek sorunlarla uğraşmaktan ziyade genel kampanyalar gerçekleştirmektedir. DOHAYKO ise, TV'de hayvan haklarıyla ilgili bilgilerin verilmesiyle toplumun bilinç düzeyinin artacağını düşünmektedir. Aynı zamanda kısırlat-aşlat-yaşat felsefesini korumaktadır. DOHAYKO, hem sokaktaki tek hayvanla ilgilenmekte hem de bütün hayvanları ilgilendirecek makro çalışmalar yapmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen diğer sivil toplum kuruluşu olan YHS ise, web sitesi/ Platform merkezli olarak kurulmuştur. Web sitesinde hem tek tek sokak hayvanlarının hakları dilekçeler aracılığıyla savunulmakta hem de ulusal çapta binlerce hayvanı da etkileyecek hareketlere yer verilmektedir.

Çalışmada incelenen üç sivil toplum kuruluşunun örgütlenme biçimlerini incelediğimizde ortaya çıkan tablo birbirleriyle aynıdır.

4.1.3.İktidarla İlişki

Bu STK'ların iktidarı tanımla şekilleri ise birbirlerinden çok da farklı değildir. HAYTAP iktidar ile biraz daha samimi bir havada bulunmak gerektiğini düşünmektedir. HAYTAP, sorunların çözümünde iletişim ve uzlaşmanın daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu da yeni toplumsal hareketlerin bir özelliğı olarak dikkat çekmektedir. Yeni toplumsal hareketler de, iktidar ile uzlaşma sağlayarak var olan soruna çözüm aranması gerektiğini söyler. HAYTAP, şikâyet etmenin ve serzenişte bulunmanın manasız olduğunu bunun yerine öneri sunmanın

ve bu öneriyi takip etmenin daha yararlı olacağını söylemektedir. “ sorunların çözümü için mutlaka " iletişim, uzlaşma " yolunu dener. Bu yollardan bir fayda alınamayacağını düşündüğü anda hukuk yolunu denemekten kaçınmaz. HAYTAP 'ta serzeniş, şikayet değil " öneri sunmak" ve bu öneriyi takip etmek esastır. Ortaya fikir sunup takip etmemenin kimseye faydası olmayacağı gibi herkes için zaman kaybıdır” (www.haytap.org). Eğer gerekirse dava açılması gerektiğini dile getirmektedir. Bu yüzden HAYTAP, belediyelerle yakın ilişkiler kurmaktadır. Hayvan haklarıyla ilgili sorunları konuşarak, beraber çözüm yolu arayarak sonuca ulaştırmak istemektedir. Mesela, 5 Ekim 2012 Cuma günü bir internet sitesinde : “Sahipsiz Hayvan Barınağı için HAYTAP’tan Başkan Aysan’a Teşekkür” başlıklı bir haber yayınlanmıştır (www.gercekbandirma.com). Sitede yayınlanan habere göre, HAYTAP yetkilileri ve Erdek Belediye başkanı barınağı daha düzgün bir yer haline getirebilmek için ortaklaşa çalışma kararı almışlar. Bir başka internet sitesinde bulunan 18.01.2013 tarihli haberde ise; (www.cerkezkoyhaber.com) “ HAYTAP’tan belediyeye ziyaret” başlığı atılmıştır. Haberde, HAYTAP temsilcilerinin Malkara belediye başkan yardımcısı ile görüş alış verişi gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Örnek olarak verilen bu iki haberde de görüldüğü gibi HAYTAP, iktidar ile aynı çatı altında yürümeyi ve var olan soruna beraber çözüm bulmayı istemektedir. Örnek olarak alınan haberlere baktığımızda HAYTAP’ın belediyeler ile birlikte çalışması Yeni toplumsal hareketlerin (YTH) iktidar ile kurduğu ilişki açısından birbirini tamamlamaktadır. YTH’de iktidarı hedef almak yerine iktidarın görmezden geldiği ya da eksik kaldığı noktalara dikkat çekilmesi açısından gerçekleştirilen eylemlerdir. Verilen örneklerden üzerinden gidilecek olursa, HAYTAP ve belediye başkanları barınaklar için neler yapılabilir? Sorusuna birlikte cevap aramışlardır.

DOHAYKO ise daha çok HAYTAP’la aynı kulvarda yer almaktadır. HAYTAP’ın bütün projelerini desteklemektedir.

YHS’nin iktidar ile olan ilişkisine bakılacak olunursa birçok kurumun ve belediyenin rant peşinde koştuğunu ve hayvanların üzerinden gelir elde ettiğini taraflarınca savunulmaktadır. Bunun için küçük, büyük demeden her olayın derinlemesine araştırılarak hukuksal boyuta taşınması ve daha sonrasında bu dilekçelerin ne durumda olduğunun takibini yapılmasının önemli bir nokta olduğunu dile getirmektedir.

Öztürk'e (YHS Kurucu Başkanı) (2011) göre:

(...) ülkemizde de örneklerinin arttığını gördüğümüz giderek servet, üye sayısı ve saygınlık bakımından büyüyen sivil toplum örgütlerinin zamanla radikalliklerini kaybetmesi ve yerleşik düzenin bir parçası haline gelmesi. Devlet yetkilileri, yerel yönetimler, iş çevreleriyle yakın ilişkiler kuran bu kurumlar, hayvanların durumlarını iyileştirmek için bu ilişkileri kullanıyorlar. Sokak köpeklerini kısırlaştırmak ya da bireysel eziyet olaylarının peşine düşmek, sistemli zulme karşı büyük kampanyalar yapmaktan daha risksiz diye düşünüyorlar herhalde.

Öyle ya; suya sabuna dokunmadan, ilişkileri zedelemeyen ve ne yazık ki servet kazanmaya devam ederek iş yapar gibi yapmanın ne riski olabilir ki?

AB fonlarının iştah kabartan rakamları, yerel yönetimlerin bu fonlardan pay almaları, hayvan rehabilitasyonu adı altında dev gibi bir kısırlaştırma – aşılama pastası derken sivil toplum kuruluşları da temel ilkelerinden ödün veriyorlar mı gerçekten? (s.145 – 146)

Genel çerçeveyi değerlendirecek olursak DOHAYKO ve HAYTAP'ın iktidarı tanımlama biçimleri ve iktidarla aralarındaki ilişki aynıdır. Çalışma kapsamında incelenen diğer STK olan YHS ise iktidarı bu iki STK'dan farklı tanımlamaktadır.

5. 5199 SAYILI HAYVANLARI KORUMA KANUNU'NUN DEĞİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK FAALİYETLER

Yeni toplumsal hareketlerde hak boyutunun ağır bastığı ve hak özgürlüklerinin kazanılması amacıyla yapılan hareketler yer almaktadır. Eylemler ve mitingler birinci derecede yeni olayları tanımlamada ve sistematik değişikliğin başlamasını sağlamada önemlidir. Hak özgürlüğünün önünde duran kararlara karşı değişiklik isteğinin alternatif medya kanalı olan sosyal medya ile kitlelere ulaştırılması önemlidir. Buraya kadar bahsedilenlerin çerçevesinde çalışma da örnek olay olarak; Hükümetin 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun değişimi için meclise sunduğu taslağın, sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyada kamuoyu oluşturup, örgütlenmesi ve taslağın meclisten geri çekilmesine yönelik eylemler yapması ile kanun taslağının hükümet tarafından meclisten geri çekilmesi alınmıştır. Sivil toplum

kuruluşlarının itirazlarına rağmen toplumda sorun teşkil eden 5199 Sayılı Kanunun değişimine yönelik taslağın hazırlanarak meclise sunulması ve ardından sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyada örgütlenip eylemler yapmasından sonra kanun taslağının meclisten geri çekilmesini sağlaması yeni toplumsal hareketlerin ve sosyal medyanın kullanılması açısından güzel bir örnektir.

Başından beri hayvan haklarını savunan tüm sivil toplum kuruluşlarının ortak fikri; 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun değişmesidir. Uzun zamandan beri hayvan hakları savunucuları bu kanunun değişmesi için meclise kanun tasarıları sunmuş ama bu kanun tasarıları şimdiye kadar iktidar tarafından önemli bir durum olarak görülmemiştir. 5199 Sayılı Kanun 2004 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından AB uyum yasaları gereği çıkartılmış eksik bir kanundur.

24 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununun amacı ve kapsamı Sözer'in (2007) kitabında şu şekilde yer almıştır:

Amaç

Madde 1- Bu kanunun amacı; hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun, amaç maddesi doğrultusunda yapılacak düzenlemeleri, alınacak önlemleri, sağlanacak eşgüdümü, denetim, sınırlama ve yükümlülükler ile tabi olunacak cezai hükümleri kapsar. (s.73)

Kanunun içeriklerine bakıldığında hayvanların haklarına saygı duyan bir kanun olmadığını görmekteyiz. Çünkü kanunun adı türcü bir yaklaşımdan yola çıkılarak yapılmıştır. Kanunun adı "Hayvanları Koruma Kanunu" yerine "Hayvan Hakları Kanunu" olsaydı daha doğru ve eşitlikçi bir hareket olarak karşımıza çıkardı. Madde 1'de açıkça hayvanlar, insanların emirleri doğrultusunda korumaya muhtaç yaratıklar olarak görülmektedir. Zaten hayvan hakları sorunu da insanların hayvanlara hak bahsetmiş şekilde gösterilmesinden ileri gelmektedir. Neden İnsan Hakları Kanunu deniyor da İnsan Haklarını Koruma Kanunu denmiyor? sorusunun

cevabı; insanın dünyanın merkezinde olduğunu düşündüğü fikri yani türçülüktür. Yukarıda amacı ve kapsamı belirtilen kanun, Kabahatler Kanunu kapsamında yer aldığı için kanunun cezai hükümleri sadece para cezası ile sınırlı kalmıştır. Bu durum kanunun dördüncü kısmında açıkça belirtilmiştir.

Çolakel'in (2009)iddiasına göre:

İnsanların sağlıklarını koruma adı altında Türkiye’de 3285 Sayılı Hayvan Sağlık Zabıtası Kanunu ve dünyanın her tarafında bu kanun aşağı yukarı var. Bu kanun şöyledir: Maddeleri başlangıcı veya çıkarılma sebebi; insanların sağlığına önlenemez tehlikeler olduğunda hayvanların katli, yani İslami dilde konuşacağım, biraz argo olacak, kati vaciptir. Yani kanunen bir tarafta Hayvanları Koruma Kanunu var, Hayvan Koruma Kanununun galiba 27. Ve 28. Maddesi hariç olan maddeleri sayar. Avcılık Kanunu, Hayvan Zabıtası Kanunu bu da bizim yaşadığımız dünyada her beraber yaşadığımız bir ikilem. (s.38)

Kanun, insanların önceliklerine göre üstünkörü, Batı dayatması ve türçü bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu kanunun değişmesi için ise birçok sivil toplum kuruluşu, veteriner hekim ya da hukukçu söz birliği etmiş olsa da şimdiye kadar Kanunun değişmesi için bir şey yapılmamıştır. ‘’ Kamu otoritesini kullanan makamların, yaptırımı olmayan düzenlemelerle, caydırıcılık sağlamayacağı aşikâr uygulamaları sürdürmesi yersizdir. Bu durumda gerçekten amaçlanan nedir diye düşünüyor insan. Düşündük de. Sonuç AB. Uyum yasaları çerçevesinde göstermelik HAK KORUMA kanunu çıkartılmış, işlevselleştirilmemiş, içselleştirilmemiş ve işlerliği olup olmadığı da önemsenmemiz. Demek ki o zamanlar bizi hesaba katmamışlardı.’’ (Yalçın, 2009, s.80-81.) 5199 Sayılı Kanunun yarattığı en büyük problemlerden birisi de daha önce de belirtildiği gibi hayvanlara karşı işlenen suçların Kabahatler Kanununda yer almasıdır. Hâlbuki hayvana karşı işlenen suçların Ceza Kanunu içinde yer alsa, suça karşı bir caydırma söz konusu olabilecek ve hayvan haklarıyla insan hakları bir nebze aynı seviyeye gelmiş olabilecektir. Kanunun değişikliği için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur; 28.02.2010 tarihinde HAYTAP Ankara temsilcisinin meclise sunduğu önerge bunlardan bir tanesidir. Bu önergede sokak hayvanı sorununu incelemek üzere bir araştırma komisyonu

kurulması yer almaktadır. ‘’ Komisyon açıldığı takdirde, hayvan hakları konusu en az 3 ay boyunca o komisyonda uzman kişiler, milletvekilleri ve STK temsilcileriyle tartışılacak, komisyon raporu doğrultusunda kanunda değişiklik yapılacaktır.’’ şeklinde iddialar dile getirilmektedir. Bu önergeden daha sonra bir de kanun değişikliği teklifi meclisin gündemine getirilmiştir. Bu değişiklikte 28.10.2010 yılında AK Parti Eskişehir Millet Vekili Emin Nedim Öztürk 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun değiştirilmesi için yeni bir kanun teklifini meclis'e sunmuştur. Bunun en önemli nedeni olarak ise Kanunun Kabahatler Kanununda yer alması olmuştur. (<http://www.sondakika.com>) Meclise 2010 yılında sunulan tasarı meclis tarafından reddedilmiştir. Örnek olarak verilen önerge ve kanun tasarısı değişikliğine baktığımızda iktidarın görmezden geldiği ya da görmediği bir sorun olan hayvan hakları sorunu yeni toplumsal hareketlerde olduğu gibi STK'lar ve bazı politikacılarla birlikte iktidarın dikkati içerisine sokulmaya çalışılmıştır. YTH'lerde de iktidarın önemsiz bulduğu ya da görmezden geldiği hak temelli sorunlar (v.b. sorunlar) STK'lar ve diğer bireylerle kamuoyu oluşturularak iktidar ortaklı çözülmeye çalışılır. Bu açıdan baktığımızda hayvan haklarına yönelik 5199 Sayılı Kanunun değişmesine yönelik yapılan önerge ve kanun tasarısı değişikliği önerisi yeni toplumsal hareketlere bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiye'de varlığını sürdüren sivil toplum kuruluşları ve hayvanseverler zamanında kanunun değiştirilmesi için seslerini duyurmaya çalışmakta başarılı olamadıysa da, iktidar konuyla ilgili hiç kimseden fikir almadan 11.09.2012 tarihinde 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısını meclise sunmuştur. Kanunun değişiklik talebinde var olan sorunlara yönelik değişimler yapılmamış, aksine kanuna daha da kısıtlayıcı maddeler eklenmiştir. Örneğin; Kanuna göre bazı büyük ırk köpekler sahiplerinden alınacak ve uyutulacaktır. Meclise sunulan bu kanun tasarısından sonra HAYTAP web sitesinde tasarının eksik yanlarını göstererek, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu Değişikliği Önersini web sitesinde yayınlamıştır.

HAYTAP'a (2012) göre:

**5199 SAYILI HAYVANLARI KORUMA KANUNU-DEĞİŞİKLİK
ÖNERİSİ (*)**

·HAYVANLARI KORUMA KANUNU

·HAYVAN HAKLARI YASASI·

·(*)·Değişiklik·çalışmaları koyu·ve·altı·çizili·olarak·gösterilmiştir.
Çıkarılması istenen cümlelerin üstü çizilmiştir. Her değişecek maddenin altına koyu mavi renkli olarak gerekçesi yazılmıştır.

GENEL·GEREKÇE:

Hayvanlara yapılan kötü muamele ve cezaların etkisiz kalması nedeniyle, toplum vicdanın bu yasanın çıktığı zamandan beri yaralandığı bir gerçektir. Mevcut 5199 sayılı yasanın hükümleri etkisiz kalmıştır. Kanunun, her şeyden önce adının değiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü asıl olan, tüm canlıların, hukuken “haklarının” olduğunu kabul etmektir. Hak, hukuk düzeni tarafından korunan menfaat demektir. Bu çalışma ve kanun teklifi ile onların haklarının güvence altına alınması ve yasanın özellikle KABAHAHLER HUKUKU kapsamından çıkması amaçlanmaktadır.

Yasanın özü savunmasız tüm canlıların doğasından kaynaklanan yaşamsal, bedensel ve özgürlük haklarının korunarak yasal teminat altına alınmasıdır. Bu sebeple yasanın adındaki koruma ifadesinin korunması, yasanın adına hayvan hakları ifadesi eklenmesi yasanın tüm ruhunu yansıtacak bir ada sahip olmasını sağlayacaktır.

Öncelikle hayvanların yaşam hakları yasada kendisini bulmalı, bu hakkı tanımlaması ve yasanın adının da “Hayvan Hakları Yasası” şeklinde yeniden düzenlenmelidir. Hak olmadan hukukun tesis edilmesinin imkânsızlığı göz önüne alındığında asıl olanın tüm canlıların yaşamdan kaynaklanan doğal hakları olduğunun da kabul edilmesi gerçektir. Dolayısıyla Hayvanları Koruma Kanununun isminin, “Hayvan Hakları Kanunu/ Yasası” olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Tüm kanunun ruhu, her bir maddeye ve düşünülen gerekçeye nüfuz etmelidir. Onların HAKLARININ var olduğunu kabul ederek, kanun değişikliğini ele almamız, tüm kanunu bu bakış açısı ile kabul etmemiz gerekir. Aslında, bu değişiklik hayvan hakları konusunda reform niteliğindeki “zihniyet değişikliğinin” de ilk adımı olacaktır. Zaten 15 Ekim 1978 tarihine Paris’te UNESCO binasında kabul edilen beyanname, EVRENSEL HAYVAN HAKLARI BEYANNAMESİ’dir (www.haytap.org).

HAYTAP başından beri savunduğu ‘‘hak’’ fikrini kanun değişikliği önersinde de en önemli nokta olarak belirlemiştir. Öneride bulunan bir diğer önemli nokta ise kanunun Kabahat Kanunu kapsamında olmasının yanlış olduğunun üzerinde durulmuş olmasıdır. İktidarın söz konusu kanun değişikliği taslağının eksik ve yanlışlıklar içerdiiğinin altını çizen HAYTAP, bu durumun değişmesi için olması gerekeni göstermektedir.

Habermas’a (1981) göre:

Yeni sosyal hareketlerin varlığı genelde yeni tanımla global ilgiler biçiminde bireysel seçimin genişleyen ufkunu ve sistemdeki çatlakları yansıtmaktadır. Bireyler yeni hayat tarzlarının ve toplumsal kimliklerin tanımlayacağı ve hayata geçirileceği yeni topluluklar arama ve ‘‘yeni toplumsal alanlar’’ üretme çabasındadır. Klapp’ın kolektif kimlik arayışının dolaylı olarak modern toplum eleştirisi içerdiiği açıklamasında paralel bir şekilde yeni sosyal hareket araştırmaları, hareket oluşumunu ve bu hareketlerin kültürel meydan okumaları yoluyla bir sistem düzenlemesi talebine işaret eder. (aktaran Çayır, 1999, s.140)

Meclise sunulan tasarıdan sonra HAYTAP facebook, twitter gibi sosyal ağları daha fazla kullanmaya başlamıştır. Televizyon kanallarında yer edinmenin zor olmasından dolayı sosyal ağlarda ifade özgürlüğü daha kolay ve daha çok kişiye ulaşımı sağlamaktadır. Kanuna tepkilerin büyümesinden dolayı geleneksel medyada haber olma şansını yakalamış bu zaman zarfında da HAYTAP Kurucu Başkanı birçok televizyon programına katılıp kanun ile ilgili fikirlerini duyurmayı başarmıştır.

Sistem var olan sorunun çözümüne ilişkin yanlış kararlar aldığı zaman YTH’ler kamuoyu oluşturur ve çözüme ilişkin olması gerekeni gösterirler. HAYTAP’ın 5199 Sayılı Hayvanları Hakları Koruma Kanunu Değişikliği Önerisi olması gerekenin gösterilmesi açısından güzel bir örnektir. İktidar’ın birden bire kanunda değişiklik yapmak istemesinin altında tarihte görüldüğü gibi yeniden bir Batı dayatması olduğu düşünölmektedir.

HAYTAP'a (2012) göre :

2004 yılında hayatımıza giren ve tüm uyarılarımıza rağmen geçen sekiz yılda beklenen hiçbir sonucu vermeyeceği belli olan hayvanları koruma yasası yine "ben yaptım, oldu" anlayışıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanmış, sivil toplum örgütlerinin nerdeyse hiçbir önerisi dikkate alınmadan Başbakanlık vasıtasıyla parlamentoya sunulmuştur.

Web sitemizde de yapılması istenen değişiklik metninden görüleceği üzere mevcut tasarı büyük bir hayal kırıklığı olduğu gibi; ülkemizin gerçeklerine, geleneklerine, yaşam ve kültür tarzına uymadığı görülecektir. Tasarı nerdeyse Batı tarzı, Anglo-Sakson kültürlü bir yaşam tarzının ürünü olduğu ve bu ülkelerden etkilenecek, bu ülkelerin telkinleriyle hazırlandığı sahipsiz hayvanlardan çok süs ve marka hayvanlarını teşvike açıktır. (18.09.2012)

Türkiye’de hayvan hakları açısından bakıldığında ortada bulunan soruna ilişkin hala bir çözüm bulunamamıştır. Bunun nedenlerinden en önemlisi Batı’nın isteğiyle sivil toplum kuruluşlarına sorulmadan yapılan üstünkörü kanunlar olmuştur. Türkiye’deki hayvan hakları tarihine baktığımızda da Batı’dan kaynaklı sebeplerden dolayı hayvanlar itlaf edilmiş, işkence görmüştür. Günümüze baktığımızda da değişen bir şeyin olmadığı, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu kanun teklifi değişikliğinde görülmektedir.

Türk sanatında köpeğin ele alış biçimini araştıran yazar İpşiroğlu kitabında Türklerin ve Yabancıların Türkiye’deki Sokak köpekleriyle ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

Türk resim sanatında ilk köpek resimlerine Osman Hamdi Bey’in yapıtlarında rastlıyoruz. Toplumsal yaşamı konu alan o dönemin sanatçıları için köpek resmetmek kaçınılmazdı. İstanbul’un Sokak köpekleri giderek çoğalmış, toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmişti. Okuduklarımıza göre, sokak köpekleri sürü halinde gezerlerdi; her mahallenin – tıpkı mahalleli gibi - ayrı köpek sürüsü vardı. Mahallelinin sokağa döktüğü çöplerle beslenirlerdi. Halk buna alışmıştı, ama İstanbul’a gelen yabancılar şaşırıyor, ürküyor ve en ötürü bir ilkelik göstergesi olarak algılıyorlardı bu durumu. (2011, s.37)

Türklerin gelenek ve göreneklerinde hayvanlara karşı hoşgörü her zaman olmuş fakat Türklerin Batı sevdalısı olması sebebiyle hayvanlara karşı hoşgörüsü günbegün azalmıştır. Bu nedenle 2004 yılında AB uyum yasaları gereği kabul edilen 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ve 2012 yılında değiştirilmek için meclise sunulan 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu Değişikliği Tasarısı üstünkörü ve hiçbir sivil toplum kuruluşuna danışılmadan yapılmıştır. HAYTAP 20 Eylül 2012 yılında facebook sayfasında paylaştığı bir afişte Kanun teklifi değişikliğiyle ilgili şöyle demiştir:

Avrupa'daki gibi sokaklarda tek bir kedi ve köpek bırakmayacak ve hepsinin ölüm fermanına yol açacak yeni "Yasa teklifini" REDDEDİYORUZ. Sokaklarımızı "Can"sız bırakmayacağız! Ve Biz "yaşlı büyüklerini"de düşkünler yurduna atan Avrupa'nın değil, Hayvanlar için vakıflar kuran merhametli ve güçlü Osmanlı'nın torunlarıyız! Sokaklarımızı "CAN"sız Bırakmayacağız!

Işık'a (2013) göre:

Eylem için yapılan çağrılarda kullanılan ifade tarzına dikkat edilecek olursa, "biz" duygusunun yaratılmaya çalışıldığı anlaşılabacaktır. Öyle ki "yapıyoruz", "buluşuyoruz" vb. ifadeler, internet ağının diğer ucunda yer alan kullanıcıları ve potansiyel grupları daha çabuk harekete geçirebilecek etkiye de sahiptir. Diğer bir deyişle bu tarz ifadelerle bireyde "sorumluluk" duygusu uyandırılarak, "ben de orada olmalıyım" düşüncesi yaratılmak istenmektedir. Bu nedenle çağrıda kullanılan dil, çağrının sonunda bireysel bir ifadeye dönüşmekte ve "sen de gel" tarzında bitmektedir. (s.90)

Facebook ve twitter'da aktif DOHAYKO ise, kanun değişikliği ile ilgili facebook sayfasında Genel sekreter Nesrin Çıtırık'ın hazırlamış olduğu imza kampanyasıyla duruma tepki göstermiştir. Aynı zamanda DOHAYKO, HAYTAP'ın web sitesinde ve facebook sayfasında paylaştığı haberleri de kendi facebook sayfasında yayınlamıştır. Bu yüzden DOHAYKO bu konuda daha aktif olan HAYTAP'ı desteklemiştir. Sebebi ise federasyon üyesi olmasıdır. YHS, facebook

sayfasında Kurucu Başkanı Özgün Öztürk'ün başlattığı imza kampanyasını yayınlamıştır. Bu imza kampanyasının amacı ise kanun teklifi değişikliğinin geri çekilmesidir. Çalışmada incelenmek üzere seçilen üç STK'da 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ve onun değiştirilmesi için meclise sunulan kanun değişikliği tasarısını eksik bulmuş, bu problemin üzerinde sıkça durmuş ve gereğinin yapılması için kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. Bu üç STK da bu dönemde sosyal ağlarda her zamankinden daha fazla aktif konumda olmuştur. Kanunla ilgili bilgilendirme çalışmalarına ağırlık vermişlerdir. Kanunla ilgili bilgilendirmeleri yaptıktan sonra YTH'lerin bel kemiği olan eylemler / miting kısmına yönelmişlerdir. STK'lar kamuoyuna verilen bilgilerin ışığında soruna ilişkin dikkat çekmiş ve kamuoyunu bu sorunun çözümünde rol alması için sosyal ağlarda bireyleri teşvik etmiştir. Nitekim sosyal ağlarda iletişim daha kolay sağlandığı ve bilgiler daha hızlı yayıldığı için bireyler daha kolay örgütlenip, eylemlere katılabilmıştır. Yeni toplumsal hareketlerin başarısı sahip olduğu iletişim ağlarına bağlıdır. Nitekim bir alternatif medya biçimi olarak sosyal medya yeni toplumsal hareketlere her şeyden önce seslerini duyurabilme şansını sağlamaktadır.

Çalışmanın bu kısmında bu üç STK'nın 5199 Sayılı Kanunun değiştirilmesine ilişkin meclise sunulan kanun değişikliği taslağının geri çekilmesi, iktidar tarafından kendilerinin kamuoyuna sundukları kanun tasarısı önerisinin dikkate alınması ve kanunun yenilenmesine ilişkin yaptıkları faaliyetlerin en önemli ayağını organize ettikleri mitingler oluşturmaktadır. Bu mitingler STK'ların sosyal ağlardaki hesaplarından (facebook, twitter, web sitesi) duyurulmuştur. Mitingler 30 Eylül 2012 saat: 14.00'te eş zamanlı eylemler olarak gerçekleştirilmiştir. Bu mitinglere yönelik çağrılar HAYTAP, DOHAYKO ve YHS'nin web sitelerinde ve facebook sayfalarında yer almıştır.

Papic ve Noonan'a (2011) göre:

Her protesto hareketinin temelinde, bireyleri oturdukları yerden kaldırıp sokaklara çıkmaya ve hükümete karşı harekete geçmeye teşvik etmek yatar. Bu noktada sosyal medya, örgütleyicilerin benzer fikirli insanları az bir masrafla harekete dahil etmesini sağlayabilmektedir. Ayrıca bir hareketin eylem gününü seçme açısından da daha başarılı sonuçlar

ortaya koymaktadır. Böylece eylem günü geldiğinde protesto eylemleri bir tek facebook veya twitter mesajı ile saniyeler içinde binlerce kişiye ulaşabilmektedir. (s.111-112)

Sosyal medyanın zamansızlık ve mekânsızlık gibi özelliklerinden faydalanan HAYTAP, “Şimdi değilse ne zaman?” sloganıyla İstanbul, Bodrum, Ankara, Antalya, Bursa, İzmir illerinde olanları eyleme destek vermek için çağırmıştır. Konuya ilişkin kişilerin dikkatini çekebilmek için 2011 yılında ünlülerin rol aldığı “Var Olmak Haktır” kamu yararı spotu yeniden gündeme getirilmiştir. Bu kamu yararı spotu “Var Olmak Haktır” sloganıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sanatçı Yonca Evcimik’in önderliğinde kurulan “Türler Arası Dayanışma” ve HAYTAP ile birlikte ortak yapılmıştır. Spotta yer alan ufak bir ayrıntı savunulan düşünceyle ters düşmektedir. Spotta ünlülerin hepsinin yanında bir sokak köpeği bulunmaktadır. Ünlüler sırayla “Var Olmak Haktır” sloganını söylemektedir. Sıra Yonca Evcimik’e geldiğinde kafasında şapka gibi kocaman bir kuş figürünün yer aldığı görülmektedir. Bu savunulan düşünceyle ters düşen bir harekettir. Var olmanın hak olduğunu ve hayvan haklarını savunan bir fikrin bir hayvanı şapka gibi gösterip, kullanması ironiktir. Bu durum kamu yararı spotunun yapılma amacına ters düşen bir harekettir. Daha önce de belirttiğim gibi HAYTAP’ın hayvan haklarını tanımlama biçiminde sorunlar vardır. Kanun değişikliğiyle ilgili HAYTAP, 26 Eylül 2012 tarihinde NTV’de bir yayına katılmıştır. DOHAYKO bu mitinglerle ilgili facebook sayfasında ve web sitesinde herhangi bir paylaşımda bulunmamıştır. Bunun nedeninin HAYTAP’ın bünyesinde olmasından kaynaklandığı varsayılmaktadır. YHS de facebook sayfasında İstanbul’da gerçekleştirilecek eylemin yeri ve saati hakkında bilgiler paylaşmıştır. Aynı zamanda YHS Kurucu Başkanı Özgün Öztürk birkaç yerel kanallarda katıldığı programlarda mitinglere katılım için çağrılarda bulunmuştur.

Kamuoyunun dikkati ne kadar çok çekilirse geleneksel medyada konunun haber olma olasılığı bir o kadar artmaktadır. “Curann”ın deyimiyle, (1997) “günümüzde modern medyanın çoğunluğu eğlence araçları haline gelmiştir. Kamusal olaylarla ilgili haberler medya içeriğinin yalnızca küçük bir bölümünü oluşturmaktadır ve bunların da yalnızca bir bölümü hükümet icraatlarının eleştirisi biçimindedir” (aktaran Köse, 2007, s.179)

Castells'e (2005) göre:

(...) yeni iletişim sistemi, uzamı ve zamanı, insan hayatının temel boyutlarını kökten bir dönüşüme uğrattır. Yerellikler, kültürel, tarihsel, coğrafi anlamlarından kopar, işlevsel ağlar ya da imaj kolajları olarak yeniden birleşirler; böylece mekanların uzamının yerini bir akışlar uzamı alır. Geçmiş, şimdi ve gelecek, aynı mesaj içinde birbirleriyle etkileşim içinde olabilecek şekilde programlandığında zaman silinir. *Akışların uzamı ve zamansız zaman* tarihsel olarak aktarılmış temsil sistemlerinin çeşitliliğini kapsayan ve aşan yeni bir kültürün maddi temellerini oluşturur; Kurgunun, kurmaya duyulan inanç olduğu gerçek sanallık kültürü. (s.501)

Sosyal medya da kişi her nerede, hangi zaman diliminde olursa olsun mesaj karşı tarafa ulaşmaktadır. Sosyal ağların pratik ve daha sansürsüz bilgi yaymasından dolayı bireyler birbirlerinden daha kolay ilham almakta ve korkusuz hareket edebilmektedir. YTH'lerin kamuoyu oluşturmak için sosyal medyayı kullanmasında bu özelliklerin payı büyük olmuştur. Sivil toplum kuruluşları açısından sosyal medyanın kullanımının en önemli nedeni geleneksel medya da yer bulamaması olsa da bir diğer en büyük özelliği hızlı olması olmuştur. Bu yüzden hayvan haklarıyla ilgili yapılan mitingler sosyal medyadan yayılmıştır. Hayvan hakları sorunu toplumun büyük bir bölümü için en önemli sorunların başında gelmesine rağmen, bazı kişiler hayvan hakları sorununa iktidarlardan ya da bu sorunu dert edinen kişilerden daha çok ilgi gösterebilmektedir. Bir kısım insanlar ise hayvan hakları sorunlarının çözümü konusunda daha az sorumluluk duymaktadır. Buna istinaden bu özellikteki insanlar hayvan haklarını savunmak için yapılan etkinliklere yeterli şekilde katılmamaktadırlar. Bu noktada hayvan hakları sorununun çözümü için protesto yürüyüşleri, bilgilendirme toplantıları, toplumsal harekete ilgi gösteren fakat destek veremeyen bireylerin desteğinin kazanılması sosyal medya ile sağlamaktadır. “ Bir toplumsal hareketin başarısında sahip olduğu iletişim ağı son derece önemli rol oynamaktadır. Nitekim medya toplumsal hareketlere her şeyden önce seslerini duyurabilme fırsatını sunmaktadır.” (Işık, 2013, s.82)

5199 Sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına yönelik yeni kanun tasarısına karşı sosyal medyada yapılan çağrılarda kullanılan dil ‘‘biz’’ olgusu üzerinden oluşturulmuştur. Aynı zamanda çağrılarda ‘‘sorumluluk’’ duygusu da yaratılmak istenmiştir. Sosyal medyada yapılan çağrılarda en çok sloganlar dikkat çekmektedir.

Örneğin;

HAYTAP: ‘‘ KANLI YASAYA HAYIR! SİZ DEęİŐMEDEN YASAYI DEęİŐTİRİN’’

DOHAYKO facebook sayfasında diğer hayvanseverlerin ve HAYTAP’ın düşüncelerini paylaşmıştır. DOHAYKO’nun paylaştığı bu düşüncelerden birkaçı şöyledir: ‘‘ÖLÜM’e KARŞI SAVAŐACAęIZ SOKAKLARI CAN’SIZ BIRAKMAYACAğIZ’’

YHS: ‘‘ÖLÜM YASASINA HAYIR!’’

Sloganlar bireyin harekete geçmesini tetiklemede başrol sahibidir. Sloganlarla bireyde coşku sağlanmaktadır. Bu yüzden yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi hayvan hakları savunucuları olan bu üç STK da sosyal medyada yaptıkları bütün çağrılarda slogan kullanmışlardır. Bu çağrılarının hepsinde çoğul ifadeden hareketle vicdani çağrılarda bulunulduğu ve bireysel sorumluluk harekete geçirilmek istendiği görölmektedir. Aynı zamanda sloganlarda iktidarın baskı söylemleri vurgulanmış ve böylece kamuoyunda güçlü bir etki yaratılmak istenmiştir. Bunun en temel sebebi eylem günü geldiğinde web siteleri ve facebook sayfalarından mesajların kısa bir sürede binlerce kişiye ulaşabilir olmasıdır. Ancak sosyal medyada örgütlenen bir eylemin başarılı olabilmesi ise bireylerin sokak eylemlerine katılmasıyla gerçekleşir. Bu yüzden kullanılan dil ve sloganlar bireyleri harekete geçirecek düzeyde olmalıdır. Buradan hareketle sosyal medyada yapılan eylem çağrılarında bireyler karşılık vermiş ve başarılı mitingler gerçekleştirilmiştir. İstanbul’un merkez olarak alındığı eyleme HAYTAP facebook sayfasında 8500 kişinin geldiğini duyurmuştur. Bu başarılı eylemin ardından HAYTAP taksim eylemini ve Kanun değişikliği teklifini konuşmak üzere Star TV’de bir programa katılmıştır. HAYTAP, 30 Eylül’den sonraki eylemlerin hiçbirinde bir plan ve program çerçevesinde olmadığını fakat gerçekleştirilen eylemlere katılımın yapılması gerektiğini facebook ve twitter

sayfaları üzerinden duyurmuştur. HAYTAP için eylemler 30 Eylül ile sınırlı kalsa da diğer STK'lar için eylemler sadece 30 Eylül ile sınırlı kalmamıştır. Çalışmada yer almayan fakat Türkiye'de hayvan hakları savunuculuğunu bağımsız olarak yapan, bireyleri facebook sayfasından bir araya getiren ve Taksim mitinglerinin devam etmesini sağlayan "Heryerde Kan Var" adlı web platformunda kanunun meclisten geri çekilmesinde katkısı büyüktür. "Heryerde Kan Var" adlı facebook sayfasında 30 Eylül 2012 tarihinde İzmir'de yapılan eylemin detaylarına yer verilmiştir. Aynı sayfada 2 Ekim 2012 tarihinde bağımsız hayvanseverlerin kanuna karşı kamuoyunun dikkatini çekmek için kendilerini Boğaziçi köprüsüne zincirlediklerini takipçilerine duyurmuştur. Bağımsız hayvanseverlerin oluşturduğu bu topluluk PaTİVİ adıyla kendilerine henüz test aşamasında olan internet tabanlı bir televizyon kurmuşlardır. (<https://www.facebook.com/heryerdekanvar>) Bu platformda birbirlerini tanımayan, savundukları fikirler bakımından aynı olan bireyler facebook'ta var olan bir grupta yayılan bilgilerle örgütlenmiş ve Taksim'de binleri bulan kalabalığa dönüşerek kanuna karşı tepkilerini ortaya koymuştur. Sosyal medyanın seri, doğru ve etkin kullanılması kitlelerin koordine hareket etmesini sağlamıştır. HAYTAP facebook sayfasında: "Bu iş burada bitmedi...7 Ekim'de bu sefer tüm Türkiye Ankaradayız... Arkadaşlarımız çalışmalara başladı..." başlıklarıyla eylemlerden fotoğraflarla insanları bilgilendirmiştir. HAYTAP geleneksel medyanın elemelerle ilgili görüntüleri yayınlamamalarını da facebook sayfasında değinmiştir: "Madem görüntüleri basın vermiyor.. Biz buradan verelim". " – Sosyal hareketler yeni iletişim teknolojilerini örgütlenme süreçlerinde her geçen gün daha fazla kullanmaktadırlar. İnternet temel iletişim ortamı haline gelmekte ve bu şekilde bürokratik, sonu gelmez toplantılar yerini iletişim ağlarına bırakmaktadır." (Lelandis, 2009, s.85) YHS ise 6 Ekim 2012 tarihinde facebook sayfasında kanun değişikliği teklifinin meclisten geri çekilmesi için imza kampanyasının devam ettiğini duyurmuştur. DOHAYKO facebook sayfasında 21 Ekim 2012 tarihinde Taksim meydanında gerçekleştirilen eyleme yer vermiştir. Yeni toplumsal hareketlerin eylem tarzına uygun bir şekilde gerçekleşen mitinglerin, şiddetten uzak, hatta tiyatral olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu eylemlerden sonra hükümet Kanun teklifi değişikliğini, yapılan eylemlerin ardından incelenmek ve yeniden yapılandırılmak üzere 2 Ekim 2012'de meclisten geri çekmiştir. HAYTAP Başkan Yardımcısı ve DOHAYKO Genel sekreteri Nesrin

Çıtırık, HAYTAP facebook ve sayfasında konuyla ilgili şu sözleri paylaşmıştır (17 Ekim 2012):

Sevgili Arkadaşlar,

Yasayla ilgili halkın tepkisi üzerine Sayın Başbakan yasayı komisyondan çıkarıp İST Milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı'ya 'durumu inceleme'' görevi vermişti. Sn. Yonca Evcimik Ayşenur Hanım'dan görüşme talep edince, dün için randevu almıştı. Orman Su Bakanının ''STK'larla görüştük yasayı öyle çıkarttık'' sözleri ile bu katliam yasasına STK'ları yandaş gösterme tuzağına karşılık ''Derneklerden, Veteriner Hekim Odalarından ve Barolardan da katılım olsun ki sonrasında vatandaş yanıltmasınlar diye 3 büyük şehirdeki bu kurumlara da rica edildi.'' Fakat baro seçimleri ile komisyonların düşmüş olması ve veteriner odalarının başkanlarının mazeretleri nedeni ile gelemadiler. Prof. Dr. Tamer Dodurka, ben ve Yonca Evcimik olarak şahsen katıldık. Görüşmenin detaylarını aşağıda yazıyorum ama önce SONUÇ kanaatimi yazayım:

SONUC: 21 Ekim Taksim eyleminin bir öncekinden daha büyük olması, bayramdan sonra ki haftaya kadar ses getirecek EYLEMLERİN artarak devam etmesi gerekli. Bu tür eylemlerin dikkatle izlendiğini fark ettim. Bir de Veteriner Hekim odaları, Baro Komisyonlarının, bütün DERNEKLERİN ve gönüllülerin, zaten herkesin üzerinde anlaştığı görüşlerini hazırlayarak TBMM de ve ORMAN SU BAKANLIĞINDA (yetki artık onlardan çıksa bile görüşleri alınacaktır) ulaşabildikleri herkesi TEK TEK dolaşarak kanunun çıkması halinde gerçekleşecek KATLIAMI ve toplumsal olayları anlatması gerekli. Unutmayın, bu mücadele SOKAKLARDA halkla bütünleşerek ve TBMM komisyonlarına ulaşmakla kazanılacak.

Çıtırık'ın HAYTAP'ın facebook sayfasından paylaştığı haberde aktivistlerin başarısına, kararlılığına ve haklılığına değinmiştir. Ve eylemlerden vazgeçilmemesi gerektiğinin söz konusu Kanunun doğru maddelerle düzenlenip, değiştirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Kısacası her üç STK'nın da sosyal medyadaki sayfalarında duyuru ve haberlerle kamuoyunu bilgilendirme, eyleme geçirme fonksiyonlarını yerine getirdikleri görülmektedir. Soruna ilişkin önce ''olumsuz'' tespitler aktarılmış ve bunun ardından eylem çağrısında bulunulmuştur. Yeni

toplumsal hareketlerin kamuoyunda destek bulmasının önemi hatırlanacak olursa, söz konusu çağrılar ve kullanılan dilin oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Üç STK'nın da sosyal medyada paylaştıkları haberlerden hareketle kalabalık kitlelerin yeni toplumsal hareketleri başarıya ulaştığı görülmektedir. Hareketin başarıya ulaşmasındaki en önemli özellik kolektif ruhtur. Diğer bir yandan ele alınan örneklerle birlikte hareketin kamuoyunun geniş bir kesiminde olumlu karşılanmasının sebebi, bu hareketin herhangi bir siyasi oluşumla bir bağ taşımadığının düşünülmesidir. Nitekim ele alınan olayda da amaç iktidarı ele geçirmek ya da sistemi değiştirmek değil, adaletsiz bir şekilde hazırlanan kanunun değiştirilmesi yönünde bireylerin örgütlenip, kanunun meclisten geri çekilmesi ve yeniden hazırlanıp meclisten geçmesidir. Çalışmanın başında da değinildiği gibi, hayvan haklarına yönelik yapılan bu hareket, alternatif medya olmasa normal şartlarda öğrenilemeyecek ya da geç öğrenilecektir. Zaten geleneksel medya ile bugün toplumsal bir hareketi örgütleyebilmek çok fazla zaman ve maliyet gerektirmektedir. İnternet ise bu zaman ve maliyet sorununu neredeyse en aza indirmiştir. Bu nedenlerden dolayı aslında alternatif medya artık "asıl medya" olma yolundadır.

6.SONUÇ

Hayvan hakları Türkiye'de önemsiz bir sorunmuş gibi görülmekte fakat konunun özüne indikçe ortaya tam tersi bir sonuç çıkmaktadır. Batılı ülkelerle Türkiye arasındaki sorunları bir ağaca benzettiğimizde bu ağacın köklerinden birini hayvan hakları sorununun oluşturduğunu görürüz. Osmanlıdan bu yana Batılı ülkeler Türklere Sokak hayvanları hakkında yapılması gerekenleri söylemiştir. Oysa ki Türkler çeşitli nedenlerden dolayı sokak hayvanlarına hep iyi davranmıştır. Tarihte ilk itlaf Osmanlı döneminde İstanbul'da bir İngiliz vatandaşının sokak köpekleri tarafından saldırıya uğramasıyla İngiliz hükümetinin sokak köpeklerinin itlaf edilmesini istemesiyle patlak evrmiştir. Osmanlı devletinin o zamanki ekonomik durumundan dolayı İngiltere'ye boyun eğerek yapmaya çalıştığı bu itlafın kolları hala Türkiye'de yer yer sokak hayvanlarının boğazına yapışmaktadır. Türkiye'nin Batı sevdalısı olmasıyla AB uyum yasaları gereği hayvan haklarına önem verilmek

istenmiş ve üstünkörü bir kanun 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği andan itibaren sivil toplum kuruluşları kanunun değiştirilmesi için çalışmalar yapmış fakat bu çalışmalar iktidar tarafından önemsiz görüldüğü için görmezden gelinmiştir. Tarih 2012'yi gösterdiğinde yine AB uyum yasaları gereği iktidar Hayvanları Koruma Kanununu değiştirmek istemiştir. Bunun nedeni de Avrupalı olmanın ön koşulu olarak sokaklarda tek bir hayvan bırakılmamaktır. Çalışma için seçilmiş olan üç sivil toplum kuruluşu önde olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşu bu duruma tepki göstermiştir. Yeni toplumsal hareketlerin alanı içerisine giren eylemlerle birlikte 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun değiştirilmesi yönünde meclise sunulan kanun tasarısının meclisten geri çekilmesine yönelik sosyal medyada kamuoyu oluşturma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışmada seçilen üç sivil toplum kuruluşunun sosyal medyada (facebook, web sitesi) sergilediği tavır ve paylaştığı iletilerden yola çıkılarak araştırma kısmı oluşturulmuştur. Bu çalışmada yer almayan ama konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalarda ele alınması gereken sorunlardan birisi kişilerin hayvan haklarına bakış açısı olmakla birlikte bir diğer önemli nokta da seçilen sivil toplum kuruluşlarıyla yüz yüze iletişime geçilmesi olacaktır. Yeni toplumsal hareket tabanlı bir çalışma olması bakımından seçilen sivil toplum kuruluşlarının sosyal medyayı kullanma biçimleri ele alındığı için çalışma da seçilen STK'larla yüz yüze görüşme gerçekleştirilmemiştir. Yeni toplumsal hareketler olarak 11 Eylül 2012 tarihli 5199 Sayılı Hayvan Koruma Kanunu Değişikliği Kanun Taslağı ele alınmıştır. Bu tarihten sonra sivil toplum kuruluşları insanları bilinçlendirerek iktidarın dikkatini çekmek ve çözüme ulaşmak için kamuoyu oluşturmuşlardır. Bu bilinçlendirmeyi yaparken STK'ların hayvan haklarını tanımlama şekillerine dikkat etmek gerekir. Çalışmada birkaç kez HAYTAP ve DOHAYKO'nun hayvan haklarını tanımlama biçimlerinde kendi içlerinde çeliştiklerinin üzerinde durulmuştur. Bu da savunmakta oldukları düşüncelerin doğruluğuna ve samimiyetine gölge düşürmekte ve bireylerin onlarla birlikte yol almasının önünde durmaktadır. Hayvanların doğuştan insanlar gibi haklarının olduğunu savunan bir fikrin yanında hayvanlara yapılan zulümden sonra hedefin insanlar olduğunu söyleyen ve bu yüzden hayvan haklarına gereken önemin verilmesi gerektiğini dile getiren bu iki zıt fikir bünyelerinde yer almaktadır. Birinci fikir tamamen doğal ve gerçek olandır. İkinci fikir ise "türcülük" adı altında geçmektedir. Bu çalışmanın önemli bir parçasını da bu zıtlıkların ortaya konması

oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada sivil toplum kuruluşlarının hayvan haklarını tanımlama biçimlerinde daha dikkatli olmalarının üzerinde durulmuştur.

Hayvan hakları sorunu suistimale açık bir konudur. Sivil toplum kuruluşu olan ya da hayvanlara yardım etmek için bazı sanatçılar hayvan hakları sorununu kullanarak rant peşinde koşmuştur, koşturmaktadır. Bu gibi sorunların ortadan kaldırılması için sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları projeler ve hayvan haklarını temsil ediş şekilleri güçlü ve eksiksiz olmalıdır. Eğer STK'lar hayvan hakları sorununa ilişkin gerekli özveriye gösterirlerse ortada bir açık kalmayacaktır. Çalışmanın yapılmasındaki bir diğer amaç ise insanların hayvan haklarına bakış açısının değiştirilmesine yardımcı olmaktır. Çalışma insanların önemsiz bir durum olarak gördükleri hayvan haklarının aslında tarihten bu yana siyasi bir kulvar, devletlerin birbirleri üzerinde gösterdikleri güç gösterisi olduğunun anlamalarını sağlamak istemiştir. Bu çalışmadan sonra insanların hayvan haklarına bakış açısının farklı olması ve konunun gelecek nesillere aktarımında da bu farklılıkla olması istenmiştir. Aynı zamanda çalışma da seçilen STK'ların sosyal medyayı başarılı bir şekilde kullandıklarının altı çizilmiş ve bu başarılı kullanımın STK'lar tarafında devam ettirildiğinde hayvan hakları sorununun kökten ortadan kalkabileceği anlatılmak istenmiştir. Ayrıca geleneksel medyanın kamuyu bilgilendirme faaliyetinden uzakta kaldığı ve alternatif medyanın kitleleri birlik olmaya çağırma konusunda önemli bir rol üstlendiğinin de altı çizilmiştir. Geleneksel medyanın yozlaşmış ve sadece eğlence amaçlı kullanıldığı düşünülecek olursa sosyal medya her türlü konuyu özgürce paylaşılabileceğimiz bir mecra olarak karşımızda durmaktadır. Bu da yeni toplumsal hareketlerin tam da ihtiyaçlarını karşılayan özelliğidir. Sosyal medya bireylerin bir amaç uğruna beraber hareket ettiği ve iktidarın dikkatini çekerek sorunlara çözüm bulunabileceği özgür bir mecradır. Çalışmada seçilen üç sivil toplum kuruluşu da sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Bu çalışmada daha çok sosyal medya olarak facebook ve web siteleri kullanılmıştır. Bunun en önemli sebebi ise seçilen STK'ların facebookta ve web sitelerinde paylaştıkları haberlerin aynılarını twitter da paylaşıyor olmalarıdır. Çalışma için seçilen STK'ların haricinde hiçbir STK'nın bünyesinde bulunmayan ve bağımsız aktivistlerden olan "Her Yerde Kan Var facebook grubu" da kanunun meclisten geri çekilmesi için kitleleri bir araya getirmiş, mitingler yapmış ve başarılı bir şekilde kamuoyu oluşturarak çözüme ilişkin

süreçte aktif bir şekilde sosyal medyayı kullanmıştır. 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu değişikliği taslağının meclisten geri çekilmesi ve iktidar ile STK'ların birlikte yeni bir kanun oluşturması yönünde STK'lar ve bağımsız aktivistler sosyal medyayı yeni toplumsal hareket çerçevesinde başarılı bir şekilde kullanmışlardır. Bu çalışmada Geleneksel medyanın önemli bir özelliği olan kamuyu bilgilendirme faaliyetinin artık işlevselliğini yitirmiş olması sebebiyle sosyal medyanın kamuyu bilgilendirme faaliyetini başarıyla yerine getirdiğinin altı çizilerek; hayvan hakları sorununun çözümüne ilişkin STK'ların sosyal medyayı doğru ve aktif bir şekilde kullandıklarında sorunu çözüme ulaştırabilecekleri üzerinde durulmuştur.

7.KAYNAKLAR

- Ahıska, M. (2005). *Radyonun Sihirli Kapısı GARBİYATÇILIK VE POLİTİK ÖZNELLİK*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Atasoy, S. (2009). *Şiddet Mağdurları / İstanbul Barosu Hayvan Hakları Komisyonu Toplumsal Şiddet Raporu*. Av. Celal Ülgen- Av. Coşkun Ongun(hzl.) .Birinci Oturum (s:14-24).İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Avédikian, S. (Yöneten). (2010). *Barking Island* [Kısa Film].
<http://shortsbay.com/film/chienne-dhistoire> (08.03.2011)
- Castellanos, A. (2006). İstanbul Uluslararası Bağımsız Medya Forumu-*Başka Bir İletişim Mümkün Bildirileri*.Sevilay Çelenk (hzl.) *Yaygın Medya ve Kadınlar: ''Basında Kadının Sesi'' Mümkün* .(s.37-39) İstanbul: bia IPS iletişim Vakfı Yayınları.
- Castells, M. (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür/ Birinci Cilt Ağ Toplumunun Yükselişi* . İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çalı, H. (2006). Çevreci toplumsal hareket olarak greenpeace Türkiye . Ankara: Doktora Tezi.
- Çayır, K. (2006). *Yeni Sosyal Hareketler Teorik Açılımlar* . İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çelenk, S. (2006). İstanbul Uluslararası Bağımsız Medya Forumu- *Başka Bir İletişim Mümkün Bildirileri* Sevilay Çelenk (hzl.)Uluslararası Bağımsız Medya Forumu .(s. 11-21). İstanbul: Bia IPS iletişim Vakfı Yayınları.
- Çoban, B. (2009). *Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet*.Barış Çoban (hzl.).Toplumsal Hareketler ve Radikal Medya. (s. 43-63). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çoban, S. (2009). *Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet*. Barış Çoban(hzl.).Yeni Toplumsal Hareketler ve İktidar Sorunu. (s. 175-191). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çolakel, İ. *Şiddet Mağdurları / İstanbul Barosu Hayvan Hakları Komisyonu Toplumsal Şiddet Raporu*. Av. Celal Ülgen - Av. Coşkun Ongun. İkinci Oturum (hzl.).(s. 38-48). içinde İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Dağtaş, E. (2008). *Türkiye’de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve Basın*. Erdal Dağtaş (Der.). Medya ve Demrokrasi Ekseninde Tabandan Yükselen Çılgılık: Sivil İtaatsizlik Üzerine Bir Değerlendirme. (s. 27-79). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Dağtaş E. Yaylagül L. (2008E. *Türkiye’de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve Basın. Erdal Dağtaş (Der.).*). NATO 2004 Zirvesi Karşısında ‘Büyük Ortadoğu Buluşması’: NATO Karşıtı Hareketlerin Türkiye Basınındaki.(s. 433-459). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Erel, B. (tarih yok). Türkiye Roman Hareketi: Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi Çerçevesinde. (Makale Ödevi)

Gürler M. A. – Osmanağaoğlu Ş. (2008). Türkiye’de hayvanları Koruma Kanunun Tarihsel Gelişimi . *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* , (s.326-330).

HAYTAP.Haytap Yasa Değişikliği Teklifi. (tarih yok). www.haytap.org:
<http://www.haytap.org/index.php/parlementodan/haytap-yasa-degisikligi-teklifi>
adresinden alınmıştır. (20.09.2012)

HAYTAP (Yöneten). (2010). *Empati* [Sinema Filmi].
http://www.dailymotion.com/video/xbwpqv_haytap-hayvan-haklary-reklam-filmi_animals#.UaOGP6Iqwpk (08.03.2011)

İlgar, R. (2007). Türkiye'de Hayvan Hakları İhlallerine Coğrafi Açıdan Bakış. *Ç.Ü. Sosyal ilimler Enstitüsü Dergisi* , (s.347-360).

İşık, G. (2013). *Sanaldan Sokağa Toplumsal Hareketler* . Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık .

İpşiroğlu, N. (2011). *Sanatçı Gözüyle Köpek* . İstanbul: Yapı kredi Yayınları.

Köse, H. (2007). *Küresel’’Akıntıya Karşı’’ Sivil Arayışlar ALTERNATİF MEDYA*. İstanbul: Yirmidört Yayınevi.

Laer, J. V. & Aelst P. V. (2010). INTERNET AND SOCIAL MOVEMENT ACTION REPERTOIRES *Opportunities and limitations* (s.1149). (Makale)
<http://webhost.ua.ac.be/m2p/publications/1284022829.pdf> (10.06.2013)

Lelandis, G. E. (2009). *Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet.Bariş Çoban (hızl.) Sosyal Hareketler Teorileri ve Küreselleşme* . (s. 63-91). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Melikoğlu, B. (2009). Türkiye’de Kurulan İlk Hayvanları Koruma Derneğinin Tarihsel Gelişimi. *Veteriner Hekim Derneği Dergisi* , 37-44.

Mete, Y. (2008). Alternatif Medya Biçimi Olarak İnternet: Bağımsız İletişim Ağı (BİANET) Üzerine Araştırma. Ankara. Yüksek Lisans Tezi.

Öztorun, T. (Yöneten). (2009). *Ezber* [Sinema Filmi].
http://www.dailymotion.com/video/xh2ynb_ezer-kysa-film-tolga-oztorun_shortfilms#.UaOFu6Iqwpk (20.03.2011)

Öztürk, Ö. (2011). *HERŞEY BİTTİ ‘‘ Sıra İtlere Geldi’’*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Pinguet, C. (2009). *İstanbul'un Köpekleri*. İstanbul: Yapı kredi Yayınları.

Radikal Gazetesi. *Ankara'da Sokak Köpeği Katliamı*. [www.radikal.com.tr:](http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankarada_sokak_kopegi_katliami-1083663)
http://www.radikal.com.tr/turkiye/ankarada_sokak_kopegi_katliami-1083663
adresinden alındı. (02.04.2012)

Sabah Gazetesi. *Başkent'te katil köpek dehşeti*.
<http://www.sabah.com.tr/Yasam/2012/03/29/baskentte-katil-kopek-dehseti>
adresinden alındı. (29.03.2012)

Savio, R. (2006). *Uluslararası Bağımsız Medya Forumu Başka Bir İletişim Mümkün Bildiriler* Sevilay Çelenk (hzt.) *Başka Bir Dünya Yalnızca Başka Bir Haberle Mümkün Olacak*.(s. 45-55). İstanbul: bia IPS iletişim Vakfı Yayınları.

Singer, P. (2005). *Hayvan Özgürleşmesi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sondakika.com'un haberi. 'Hayvanları Koruma Kanunu'nun Yenilenmesi' Talebi.
[www.sondakika.com:](http://www.sondakika.com/haber-hayvanlari-koruma-kanunu-nun-yenilenmesi-2341696/) <http://www.sondakika.com/haber-hayvanlari-koruma-kanunu-nun-yenilenmesi-2341696/> adresinden alındı. (23.10.2011)

Sözer, M. (2007). *Hayvan Hakları Mevzuatı*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Sungurbey, İ. (1999). *HAYVAN HAKLARI Bir İnsanlık Kitabı NOVELLA Anılarla*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Şensever, F. (2003). *Dünya Sosyal Forumu Aşağıdan Küreselleşme Hareketi Ve Küresel Direniş*. İstanbul: Metis Yayınları.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı.(2011). *Hayvan Hakları, Hayvanların Korunması ve Refahı*. Ankara: AB Bakanlığı/ Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı.
http://www.abgs.gov.tr/files/Tar%C4%B1m%20ve%20Bal%C4%B1k%C3%A7%C4%B1l%C4%B1k%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1/hayvan_haklari_hayvanlari_korunmasi_ve_refahi.pdf (12.02.2013)

Tayşir, A.E.- Y.Pazarcık.(2011). *Türkiye'nin Önde Gelen Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetsel ve Örgütsel Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Tilly, C. (2008). *Toplumsal Hareketler*. İstanbul: Babil Yayınları.

Topçuoğlu, Ü. S. (2010). *İstanbul ve Sokak Köpekleri*. İstanbul: Sepya Yayınevi.

Topuzlu, C. (2010). *İstibdat- Meşrutiyet- Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım*. İstanbul: İşaret Yayınları.

Törenli, N. (2005). *İlişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi. Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Yardımcı, S. (2006). İnsan-Doğa İlişkisi Ekseninde Derin Ekoloji ve Toplumsal Ekoloji. Ankara.. Yüksek Lisans Tezi.

Yalçın, H. (2009). *Şiddet Mağdurları / İstanbul Barosu Hayvan Hakları Komisyonu Toplumsal Şiddet Raporu. Av. Celal Ülgen- Av. Coşkun Oğun(hzl.).* Yayın Kurulu'ndan.(s. 9-10). İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.

Yaylagül, L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar .* Ankara: Dipnot Yayıncılık.

İnternet Siteleri:

<http://www.dohayko.org>, (20.02.2013)

<http://haytap.org>, (20.02.2013)

<https://www.facebook.com/heryerdekanvar> (20.04.2013)

<https://www.facebook.com/HAYTAP?fref=ts> (20.04.2013)

<https://www.facebook.com/yhsdernegi?fref=ts> (20.04.2013)

<https://www.facebook.com/pages/DOHAYKO-SOS/394087330606818?fref=ts> (20.04.2013)

<http://www.yasamhakkinasaygi.com>, (20.02.2013)

8.EKLER

Ek 1;

- HAYTAP'ın yönetim bölümü aşağıdaki gibidir;

Yönetim Kurulu Başkanı: Av.Ahmet Kemal Şenpolat

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcıları: Osman Sayhan, Nesrin Çıtırık

Yönetim Kurulu Üyesi / Grafik Tasarım Sorumlusu: Mehmet Özgür Arcan

Yönetim Kurulu Üyeleri: Sevgi Ekmekciler, Meltem Erkan Acet

Yönetim Kurulu Üyesi / Kurumsal İlişkiler Bölümü: Şebnem Aslan

Yönetim Kurulu Yedek Üyesi: Dr. Ufuk Bayraktar

HAYTAP Kartal Temsilcisi: Prof. Dr. Mıray Gürol

‘‘Ege’nin Karşı Kıyısı’’ Yunanistan Temsilcisi: Nazlı Lale Alatlı

İdari İşler Koordinatörü- İktisadi İşletme Müdürü: Filiz Akyol

Grafik Tasarım Sorumlusu: Ece Savaş Yılmaz

HAYTAP Onursal Üyeleri: Prof. Dr. Sevil Atasoy, Prof. Dr. Tamer Dodurka

Genel Koordinatörler: Filiz Akyol, Evren Türeci Sezgin

Ege Bölge Koordinatörü: Funda Bayrı Ersoy

Bilim Danışmanı: Gökmen Akyol

Doğu Bölge Koordinatörleri: Sevgi Ekmekciler, Dr. Damla Şahin

Web Editör: Ahmet Kemal Şenpolat, Filiz Akyol

Facebook ve Twitter Moderasyon: Damla Şahin

Tasarım: Ebru Beyaz, Ece Savaş, Emel Var, Özgür Arcan, Selen Çalışkan

HAYTAP Evi: Filiz Akyol, Ufuk Kapucu

Uluslararası İlişkiler: Doç. Dr. Bilge Okay

Basın ve İlişkiler: Şebnem Aslan, Nur Şule Baylan, Ege Sakin Bitikli

Eğitim Çalışmaları: Doç. Dr. Bilge Okay, Vet. Hek. Murat Bekhan

Hukuk: Av. Ahmet Kemal Şenpolat, Av. Özge Akım

Bilimsel Konularda Danışman: Porf. Dr. Sevil Atasoy, Porf. Dr. Mırat Gürol, Prof. Dr. Tamer Dodurka

Ek.2;

- DOHAYKO sivil toplum kuruluşunun Yönetim Kurulu aşağıdaki gibidir:

Yönetim Kurulu Başkanı: Soner Sözer

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı: Kubilay Umay

DOHAYKO Genel Sekreteri: Nesrin Çıtırık

Yönetim Kurulu Üyeleri: Feride Zeyneloğlu, Mücella Çelik, Çiçek Gülek, Kays Kılınccı

Ek.3;

- Aşağıda YHS'nin ulaşılabildiği kadarıyla yönetim kurulu yer almaktadır.

YHS Kurucu Başkanı: Özgün Öztürk

YHS Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi: Begüm Özbek

Yönetim Kurulu Üyesi: Sarp Sanin

ÖZGEÇMİŞ

Miray Aksulu 1984 yılında İstanbul’da doğdu. Lisans Eğitimini T.C. Maltepe Üniversitesi Radyo Sinema Televizyon bölümü üzerine aldığı sıralarda Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünde Çift Anadal Programı yapmaya hak kazandı. İki bölümü de başarılı bir şekilde 2011 yılında tamamladı.